

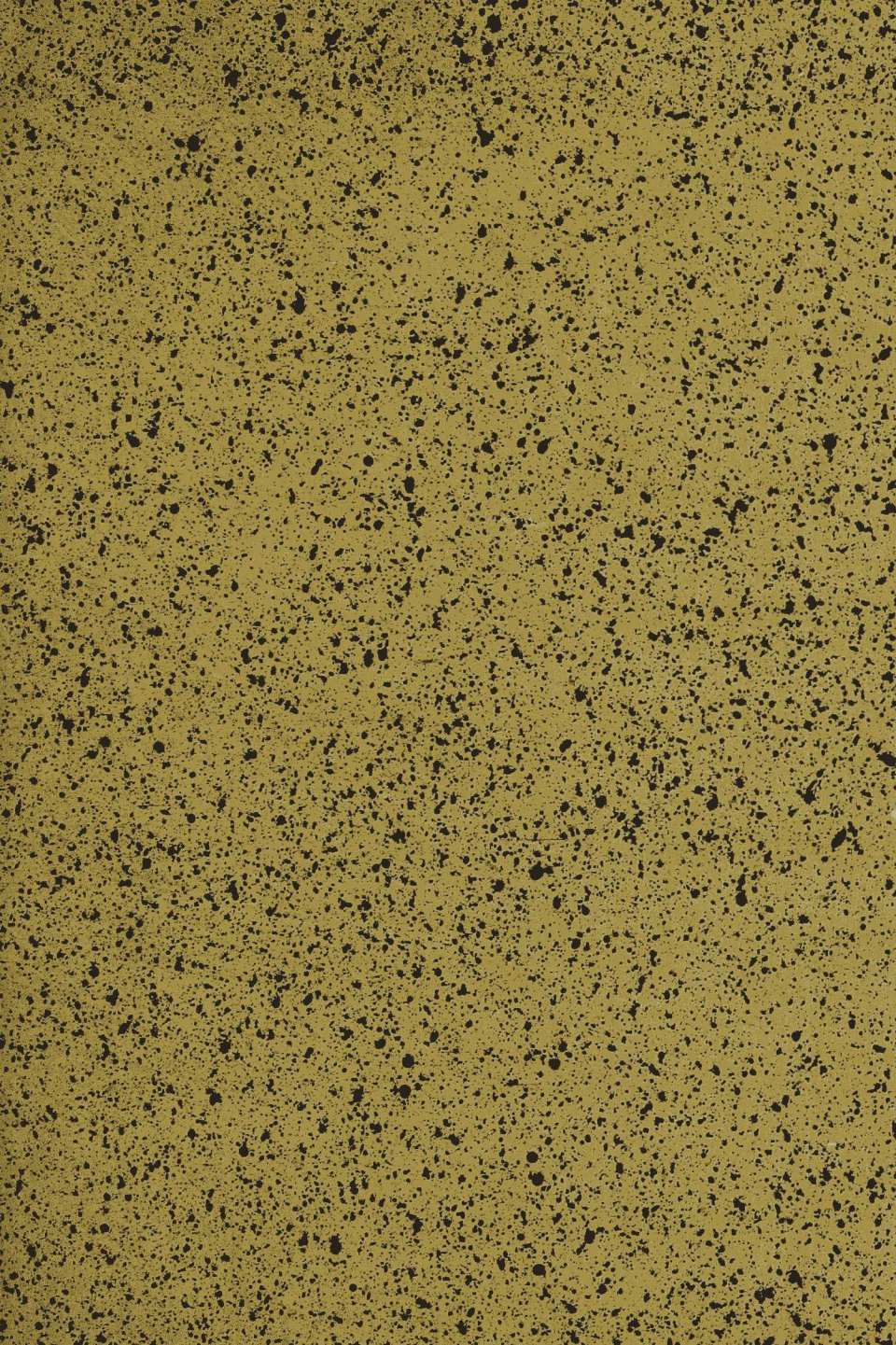
I

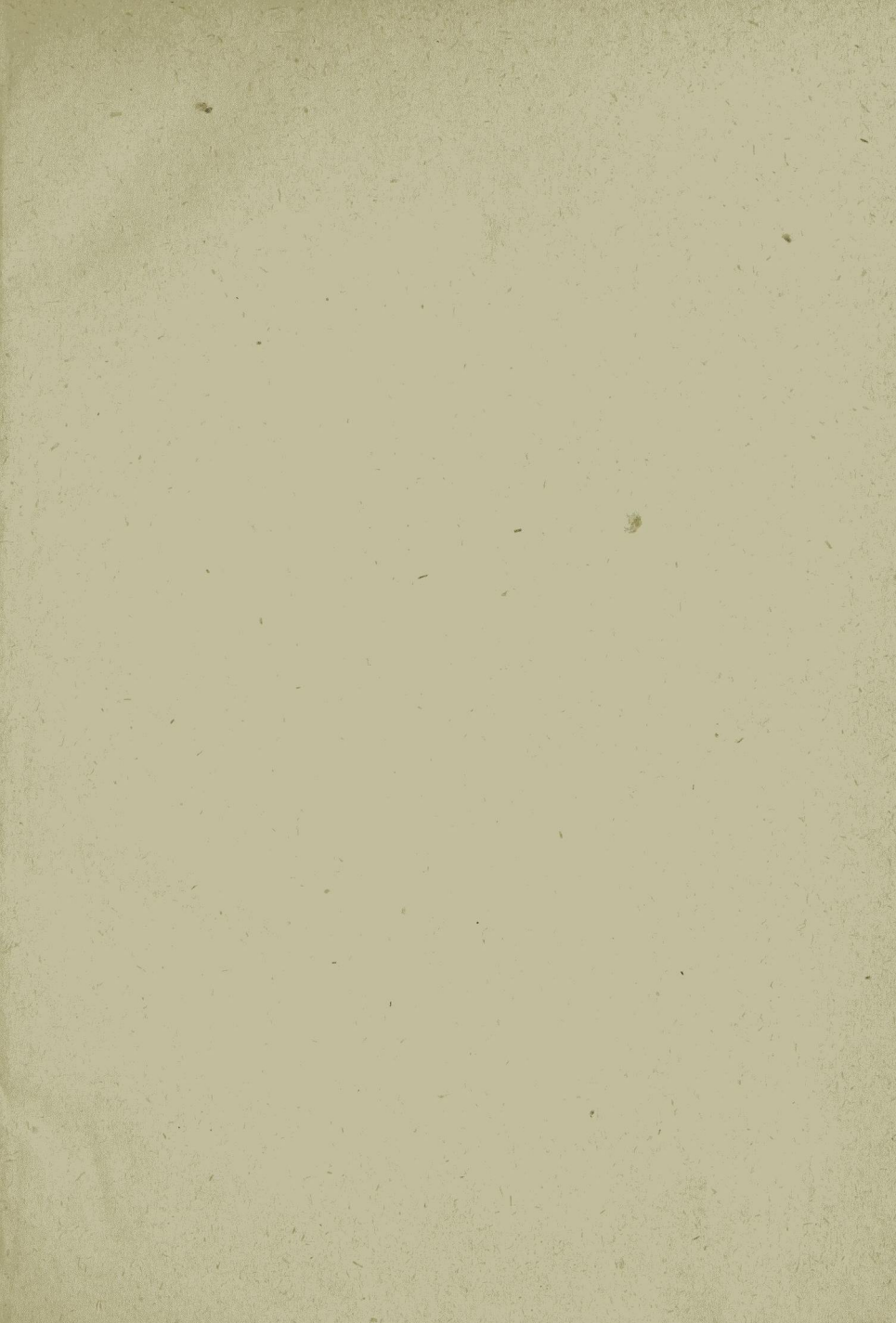
137995

Incunabel

E.S.

Valcimia Sibyllae
 Magistri philippi
 ex ordine prae-
 dicti.

I
137995
Incunabel

IOANNIS PHILIPPI DELIGNAMI
NE EQUITIS SICVLLI AD SIX.IIII.
PON.MAX.PREFATIO.

Emper ego a paruulo studui
B.P.ut cum claris & illustri
bus uiris cōsuescerem. ne sci
licet a maioribus meis quos
uerius possum q̄ iactantius
inter magnificos & insignes
connumerare degenerarem

Horum enim cōsuetudine uirtutibus: moribus
generis mei nobilitatem cogitabam non solum
tueri & conseruare: uerum etiam augere. & clari
orem reddere. Cūq; his opibus & fortunis par
esse nō possem: ut uarii sunt hominum casus &
euentus: dedi operam ne ociosus essem: delidia
q; & ignauia marcescerem: qua re nihil esse pōt
apud igneuos & p̄be nutritos homines magis
alienum. Sumpsiq; laborem huiuscemodi: & in
dustriam nō illaudabilem apud me: neq; apud
posterios inutilem: ut mea opera atq; ingenio li
bri elegantes imprimerētur. Atq; ita q̄ plurimis
de me bene meritis essem non ingratus: præstā

mibi

tesq; ætatis nostræ viros meritis laudibus attol
 lerem: q̄ si qui sunt studiorum alienorum uitu
 peratores & obtretratores qui ~~nisi~~ id uitio dēt
 hi obsecro considerent omnis pene orbis reges
 duces & principes istud ipsum factitare. & stu
 dio magis declinādi ocii q̄ lucri acquirēdi spe
 unūquemq; honestis exercitationibus intentū
 esse: nec curare quid de se uulgus imperitum lo
 quatur aut sentiat. Hos igitur tantos auctores
 & duces cum gauderem emulari: negligere m̄q;
 malsuolorum meorum latratus. Sanctitatem
 tuā & plurimos duces ac p̄cipes īnumeris lau
 dibus quantū per me fieri potuit hætenus ex
 tuli: nec maledicta me a recto proposito retrax
 erunt: sed studiosius incubui: cum non ignora
 rem malum in bono uincere: laudi omnibus da
ri: presertim cum is mihi animus sit: ut prius sa
tisfactionem honestatis queram quā obloquen
tium fugiam malignitatem dicant hi quid uelit
accusent: lacerent: insultent: dummodo boni p̄
stantesq; uiri sententiam meā probent. Sed mis
sa hec faciamus. Conuertī me modo ad sacra
quæ nemo manu: linguaue uiolare: nisi sacrile
gus potest. Deceui caracteribus perpetuis im
primere cæleberrima opuscula: quæ clarissimus
artiū & theologie it̄pres mgr̄ Philippus ex or
die p̄dicatoꝝ cōterræus & affinis meus edidit

In quibus ante omnia tractatus est de discordā
tia inter Eusebium Hieronimū: & Aureliū Au
gustinum approbatus Sibyllarum & pphetarū
dictis omniumq; gentilium: & philosophorū:
& veterum poetarum: qui de Christo uaticina
ri sunt: atq; aliqua p̄dixerunt. Deinde cōmēta
rii sup Symbolum Athanasii: orationem domi
nicam: & salutationem angelicā: mox explana
tio sup Te deum laudamus: & Gloria in excel
sis deo. Demum Donatus theologus: quo the
ologice questiones grāmatica arte soluuntur.
Quod eo feci libentius quo existimaui illa ab
omnibus p̄sertim xp̄iane fide amatoribus ma
iori studio atq; desiderio suscipi debere. Fuit q;
in hoc meum institutum ut omnibus p̄dessem
cunctisq; cōmunem utilitatē afferrem. Hoc igitur.
B.P. benigne accipies: & leges cum uacuis
eris. Tuo enim nomini (ut alia plurima) dicatū
est. Et quidem iure optimo cum sis christiane re
ligionis caput ac princeps: ad quē ptinet de re
bus sacris iudicār. Vale Sixte Pō. Max. felix ac
diutius seruuli tui Ioānis philippi m̄eor existas

VO LVMINARIA MAGNA

que deus fecit: idest duos sacrofan-
cte ecclesie doctores egregios: Eu-
sebiū uidelicet Hieronymū & au-
reliū Augustinū quos deus elegit:

ut cunctis aliis in scripturaz explanatōe p̄eent
in multis dissentire uidentur. Volui ego eorū di-
cta colligere: ut diuersas uariasq; opinioēs q̄dā
sub breuitate p̄cipias. Primo discordāt in obser-
uatione legalium: ut refert sanctus Thomas su-
per quarto sent. dist. ii. arti. v. questiuncula. iiii.
Nā Augustinus tenet Petrū culpabilē: & a Pau-
lo iure rephensum: gal. ii. Hieronimus uero asse-
rit Petrū nō peccasse sed dispensatione usum: si-
militer & disp̄satiue a Paulo redargutū. Et hoc
Hieronimus ait in epistola ad Augustinū que i-
cipit. Tres simul epistolas. Secundo aliter sen-
tiunt: quoniā Hieronimus ad Marcellā de quōq;
questionibus scribens tradit sanctos qui in fine
mundi uiuū inuenientur non morituros: uerū
tamen uiuos assumendos. Augustinus aut. xx.
de ciui. dei: omnes tunc morituros affirmat: de
hoc ait Thomas super quarto sent. dist. xliii.
arti. iiii. quo in loco Thomas Augustiuo fauet
sed dist. xlvii. q. ii. articu. iiii. addit ad Augustini
opinionem docens sanctos nō in aere: sed igne

*Discordantia
& contrarie-
tates D. Hiero-
nymi & August.*

morituros. Tertio: Nam Augusti. xviii. de
ciui. dei. c. xlii. tenet interpretationem. lxx. fuisse
factā seorsum a quolibet sine mutua colloctio
ne: & opere spiritus sancti miraculoso factū ut ī
nullo penitus discordarent: sed esset tanq̄ unius
scriptoris interpretatio una: Hieronimus uero in
quit nō sic factum eē: sed q̄ singulis sabbatis cō
uenirent ip̄i. lxx. Et ex multis unā cōflarēt & mē
datio ascribit primā opinionē: uelut patet in. ii.
p̄logo biblie: qui incipit. Desiderii mei. Snie tñ
Augusti. fauet Hilidorus. vi. Etbimo. & Hugo
quarto didascu. Quarto discordāt. qm̄ Hie
ronimus tenet nō oēs psalmos editos a dauid:
& hoc in quodā p̄logo sup psalterium qui tñ p̄
logus cōmuniter in modernis bibliis non habe
tur. Sed Augustinus. xviii. de ciui. dei: contrari
um asserit: innisus euangelicis testimoniis. Cui
assentit glosa ordinaria in p̄hemio psalterii. Et
Hugo in quarto didas. Quinto discōueniūt
Nā Hieronimus in cronica post Eusebiū tradit
ut quidam scribit Constantinū magnum fuisse
hereticum: & baptizatū Nicomedie ab Eusebio
Arriano. Augustinus uero. v. de ci. dei. c. xxv.
ponit eum ueri dei cultorem & adducit eum in
exemplum amicorum dei: quibus tamen tēpo
ralia prospere succedunt. Cuius sententiā ma

gis sequi uidentur alii doctores. ut Hildorus i
cronica sua. ut liber gestorum sancti Siluestri: a
quibus ponitur baptizatus Rome a sancto Sil
uestro: & psecutor arrianorum. Et Martinus in
cronica sua qui ad idem alios scriptores ut Am
brosium: ut Gregorium ut Crisostomum indu
cit. Sexto. Quoniam Hieronimus sup Ma
theum dicit dictum psalmum. In omnem terrā
exiuit sonus eorum etc. Et illud: Christi p̄dica
bitur euangelium hoc in uniuerso mundo eē cō
pletum p̄ apostolos: Augustinus tamen in epl
stola ad Exitium dicit hoc nōdum esse comple
tum. Cui assentit Origenes super Math. Et etiā
magis consonat huic sententie textus euangeli
cus: quia christus subiunxit. Et tunc ueniet con
summatio: que tamen nondum apparuit: Licet
cum Hieronimo concordet Crisostomus super
Math. Septimo: quia Hieronimus super epi
stolam ad Thitum arguit Angelos per multa
secula ante mundum uisibilem extitisse: & deo
seruiuisse. Augustinus tamen super Genesim di
cit: q̄ simul cum cœlo Empireo sunt creati. Cui
consentit Damascenus. & Thomas prima par
te. q. lxi. ar. iij. Hieronimo consentit Ambrosi
us primo exame. Octauo discordant: Nam
Hieronimus in consolatione ad egrotum uocat

Salomonem beatissimū & sanctissimū & illustrē.
Sed Augusti. xvii. de ciui. dei. c. ii. dicit illū bōis
iniciis malos adhibuisse exitus: & plus obfuisse
illi secundas res q̄ p̄fuisse sapientiā. Cuius sentē
tiam magis fuere uidet̄ textus biblie. ubi dicit̄:
Porro Salomon cum esset senex: deprauatū est
cor eius p̄ mulieres. iiii. r̄. xi. Nec apparet de pe
nitentia eius: cū ydola que p̄pter mulieres erexe
rat. nō ipse sed post eum Asa deleuit. iiii. r̄. lv.
quīs etiā Hiero. in epistola ad Vitalē dicat ip̄m
cū Acham a dño recessisse. & de amabili dño fa
ctus est amator mulierū. Nono: nam Hiero.
in prologo libri sapientie uidetur sequendo he
breos dicere: q̄ liber sapientie non editus ē a Sa
lomone: sed a Philone. & q̄ inter scripturas sa
cras non deberet computari secundum Hebre
os Augustinus tamen tertio retractantium
ostendit se quandoq; tenuisse q̄ fuerit editus a
Iesu Sirac: quod ibi retractat: Et licet non expri
mat a quo sit editus: tamen in doctrina christi
ana ipsum enumerat inter libros sacros. De
cimo quoniam Augustinus. iiii. de ciuita. dei. c.
xiiii. tenet: lxx. non interpretationis: sed etiam
prophetie dono p̄ditos & q̄ diuersitas inter
eos & alios codices non mendositas putanda ē
sed ubi nō est scriptoris error aliquid eos diuīo

spiritu aliter dicere noluisse credendum propheta-
tantium libertate. Hieronimus tamen uidet ir-
ridere in prologo super Gen. & tamen in prolo-
go libri hebraicarum questionū tenet. lxx. myf-
tica queq; in scripturis sanctis prodere noluisse

Vndecimo quia Hieronimus in libro hebrai-
carum questionum dicit: q̄ deus anteq̄ coelum
& terram faceret: paradysum ante condiderat.
Propter illud quod dicitur in Genesi. Plantaue-
rat deus paradysum a principio. Augustinus ta-
men octauo super Gen. ad litteram exponit a
principio. idest tertio die. Cui consentit Nicola-
us de lira: & alii expositores. Nec ratio bene ca-
pit q̄ cum paradysus terrestris sit sub celo quod
ante celum factus sit. Duodecimo quoniam
Augustinus in libro de concordantia euangeli-
starum asserit totam negationem Petri factam
fuisse in atrio Anne: & que dicta sunt inde post
missum Iesum ad Cayphā recapitulando dicta
esse. Hieronimus aut̄ super Math. uidetur uelle
q̄ Petrus in atrio Cayphe negauit. Cui Beda ī
Lucam consentire uidetur. Tertiodecimo.
Nam Hieronimus super illud Abachuc. i. Mū-
di sunt oculi tui et̄. negat singulos angelos pre-
positos singulis corporalibus creaturis. Augu-
stinus uero libro. lxxxiii. questionum tenet q̄

fic. Cui consentiunt Origenes & Damascenus:
Vide etiam Thomam prima pte. q. c. x. arti. i.

Quartadecimo. Quoniam Hieronimus sup
illud Ione. Tollite me & mittite i mare: dicit q
licet ppria perire manu: ubi castitas periclitatur
Augustinus autem primo de ciui. dei. c. xv. con
trarium affirmat. Cui assentit Thomas secuda
secunde. q. xliiii. arti. v. Quintodecimo. qa
Hieronimus ad Oceanu inquit q bigamia no
co trahitur ex duabus uxoribus si una fuerit ha
bita ante baptismum. Augustinus uero in epi
stola ad Thitum cōtrariu tenet. Cui concordat
Thomas sup quarto sentē. dist. xxvii. q. iiii. arti
ii. Sextodecimo discordant. Quoniam Hie
ronimus in epistola ad Paulinu reprobaf a poe
tis de Ghristo quicq̄ esse pdictum. Sed Augu.
xviii. de ci. dei. c. xlvii. Contrarium sentit Fran
ciscus petrarcha in epistola que incipit Furorē:
Bochatius libro. xliiii. c. viii. de genea. deorū. Ci
ceronem in oratione pro alio licinio achia. fatē
tur poetas diuino afflato spiritu. Item & Plato
in phedrone. insup & Lactantius de philopbis
libro. vi. c. xliiii. Demum Gregorius in prepa
tione moralium ait. Christum iudeorum & gē
tilium uocibus pphetari: qui pro utrorūq̄ salu
te ueneraf. q̄ aut in hac pte. & ultima discordā

6
tia uerior sit August. sentētia q̄ Hieronimi mul-
tis auctoritatibus cōprobabo. Adducam quid
de Christo gentiles senserint: Quid de ipsius fi-
de: & fidei quibusdā articulis. qd de indiuidua
trinitate: & attributis diuinis. & ecclesiæ nō nul-
lis sacramētis dixerunt. Nam ecclesie sacramē-
ta ut Thomas in suis quodlibetis ait: fidei que-
dam p̄testatiōes sunt. Insup quid deniq; Proba-
Centona opinata sit Virgilii carmina colligen-
do: & Christi gestis appropriando. Quid etiā
prestantes iudei Christi coetani de ip̄o dixerūt
Et primum ordiār a dictis sibillarum: Thomas
aquinas secunda secunde. p. ii. arti. vii. in solutō-
ne ad tertiū dicit: q̄ multi gentiliū p̄ misterium
angelorū salutem adepti sunt: Ut etiā ait Dioni-
sius. ix. c. cele. ier. Eam ob rē de xp̄o fidē habue-
runt: Nam multis gentiliū de Christo facta
fuit reuelatio: ut patet per ea que predixerunt:
Iob namq; .xix. dicitur: Scio q̄ redemptor me-
us uiuit et̄. Et teste Augustino Sibylla de xp̄o
quedam prenunciauit: Inuenitur quoq; ut scri-
bit Singisbertus in Romanorū historiis q̄ tem-
pore Conctantini Augusti. & Hirene matris
eius inuentū fuit sepulchrū quoddā in quo iace-
bat homo habens aureā lamīuā in pectore: In
qua scriptum erat: Christus nascetur ex uirgīæ

& credo in eum. O sol sub Hirene & Constantini temporibus iterum me uidebis. Habuerunt ergo quidam gentiles fidem implicitam in diuina prouidentia: credentes deum esse liberatorem hominum secundum modos sibi placitos. Et secundum quod aliquibus ueritatem cognoscētibz ipse reuelasset. Hæc Thomas aquinas refert in libro quem supra nominauimus.

AUGUSTINVS DE CIVI. DEI. XVIII.
LIBRO CAPITVLO. XXIII.

 O dem tempore nonnulli Sibillam ericteam uaticinatam ferunt sibillas autem Varro prodit plures fuisse non unam Hec sane erictea sibilla quedam de christo manifesta conscrip sit que etiam nos prius in latina lingua uersibus male latinis & non statibus legimus per nescio cuius interpretis imperitiam sicut post cognouimus. Nam uir clarissimus Flaccianus qui etiam proconsul fuit homo facillime facundie: multaque doctrine quoniam de christo loquimur grecum nobis codicem protulit carmina esse erictee sibille ubi ostendit quodam loco in capitibus uersuum ordinem scripturam ita se habent. ut hec in eo uerba legerent: Iesus christus dei filius saluator: huius autem uersus quorum pro me littere istum solum quem diximus reddunt sicut eos quodam latinis & statibus uersibus est interpretatus hec continent:

Iudicii signum tellus sudore madescit
 E celo rex adueniet per secla futurus
 Scilicet in carne presens ut iudicet orbem
 Vnde deum cernent incredulus atq; fidelis
 Celsum cum sanctis tūc eui termino in ipso
 Sic anime cum carne adeunt quas iudicet ipse
 Quum iacet incultus densis in uepribus orbis
 Reiciant simulachra uiri cunctam quoq; gazā
 Exuret terras ignis pontumq; polumq;
 Inquirens tetri portas effringet auerni
 Sanctorum sed enim cuncte lux libera carni
 Tradetur fontes eterna flamma cremabit
 Occultos actus retegens tunc quisq; loquetur
 Secreta atq; deus referabit pectora luci
 Tunc erit & luctus stridebunt dentibus omēs
 Eripitur solis iubar & chorus interit astris
 Voluetur celum lunaris splendor abibit
 Deiciet colles ualles extollet ab imo
 Non erit in rebus hominum subline uel altum
 Iam equantur campis montes & cerula ponti
 Omnia cessabunt tellus confrac̄ta peribit
 Sic piter fontes torrentur fluminaq; igni
 Sed tuba tū sonitum tristem demitter ab alto
 Orbe gemens facinus miserū uariosq; labores
 Tartareumq; chaos monstrabit terra dehiscēs
 Et coram hic dño regem sistentur ad unum
 Recedei celo ignisq; & sulphuris amnis

Hauid

In his latinis uersibus de greco utcuq; trāslatis
ubi non potuit ille sensus pcurrere q̄ sit cū litterē
que sunt in eorū capitibus cōnectūtur ubi y lra
in græco posita est quia nō potuerūt latina uer
ba inueniri q̄ ab eadē lra inciperent. Hii aut̄ sūt
uersus tres. quintus octauus decimus & nonus
decimus. Deniq; si lras q̄ sunt in capitibus oīm
uersuū cōnectētes: horū triū qui scripti sunt nō
legamus sed p̄ eis. y. lram tanq̄ in eisdē locis ip
sa sit posita recordemur: exprimitur in qnq; uer
sibus Iesus xps dei filius saluator. Sed quū græ
ce hoc dicit̄ nō latīe. Et sūt uersus uiginti & septē
q̄ nūerus q̄dratū ternariū solidū reddit: tria enī
ter ducta fiūt nouē: & ipa nouē si ter ducātur ut
ex alto in altū figura cōsurgat ad uiginti & sep
tem pueniūt. Horū aut̄ grecorū qnq; uerborū: q̄
sūt iſos christos theu yos sotir: qd̄ ē latīe ielus
xps dei filius saluator: si primus lras iūgas erit
iehtys. i. piscis in quo nomie mystice intelligitur
xps eo q̄ in huius mortalitatis abyſso uelut in
aquarū pfunditate uiuus hoc est sine peccato eē
potuerit. Hæc aut̄ Sibylla siue erictea siue ut ma
gis quidā credūt cumea: ita nihil habet in toto
carmine suo cuius exigua ista pticula est: quod
ad deorū falsoꝝ siue sanctoꝝ cultū ptineat qnī
mo etiā cōtra eos & cōtra cultores eorū loq̄tur:
ut in eorū numero portenda uideantur q̄ ptinēt

ad ciuitatē dei. Inſerit etiā Lactātiſ opī ſuo q̄
dā de xp̄o uaticinia Sibille q̄uis non exprimat
cuius: ſed q̄ ip̄e ſingulatī poſuit ego arbitratuſ
ſum cōiūcta eſſe ponēda tāq̄ nimīū ſit p̄lixū que
ille plurima cōmēorauit: & breuiā in manus in-
quit fideliū: poſtea ueniet dabūt aut̄ deo alapaſ
manibus inceſtis & impurato ore expuet̄ uene-
natos: exputuſ dabūt uero ad uerba ſimplī ſac-
ctū dorſū & colaphoſ accipiēs tacebit ne q̄s ag-
noſcat quod uerbū uel unde uenit ut inferiſ lo-
q̄tur q̄ corona ſpinea coronet̄ ad cibū aut̄ fel ad
ſitim acetū dederūt: in hoſpitalitatīſ hāc mōſtra-
būt menſā: ip̄a enim inſpiciēs: tuū deū nō intel-
lexiſti ludentē mortaliū mētibus & ſpinis coro-
naſti: & horridū fel miſcuīſti: tēpli uero uelū ſcī
detur & medio die nox erit tenebroſa nimis in
tribus horiſ & morte moriet̄ tribuſ diebuſ ſom-
no ſuſcepto: & tūc ab inferiſ reſſuſ ad lucem
ueniet primuſ reſurrectiōiſ principio reuocate
oſtenſo: Iſta lactātiſ carpti p̄ interualla: diſpu-
tationiſ ſue ſicut ea poſcere uidebāt q̄ pbare in-
tēderat adhibuit teſtioniā ſibillina q̄ noſ nihil
interponēt̄ ſed in unā ſeriē cōnexā ponēt̄ ſo-
liſ capitibuſ: ſi tñ ſcriptoreſ deincepſ ea ſeruare
nō negligūt diſtinguenda curauimūſ nonnullā
ſane ericteam ſibyllam nō romuli ſed belli tro-
iani tempore fuiſſe ſcripſerunt.

DE TESTIMONIO COCTE PONTIFICIS TRISMEGISTI ET DE DECEM SYLLIS. C. VI. LACTANTII FIRMIANI LIBRO PRIMO.

Vnc ad diuina testimonia trāseamus sed prius unum pferā quod est simile diuino & ob nīmā uetustatē & quod is quē nominabo ex hominibus in deos relatus est. Apud Ciceronē Gaius Cocta Pōtifex disputans contra Stoycos de religionibus & uarietate opinionū que solent esse de diis: ut more academicorū: omnia faceret incerta: quinq; fuisse mercurios ait: & enumeratis p ordinē quatuor quintū fuisse eum a quo fuisset Argus occisus ob eamq; causam in Egyptum profugisse atq; Egyptiis leges ac litteras tradidisse. Hunc Egīptiū pibuna appellant a quo apud eos primus anni sui mensis .i. septembris nomen accepit: idem opidum condidit quod etiā nunc grece uocatur mercurii ciuitas & famate eū colunt eum religiose qui tam & si fuit homo antiquissimus tamē & instructissimus omī genere doctrine adeo ut ei multarū rerū & artū scientia Trismegisto cognomē iponeret. Hic scripsit libros & quidem multos: & ad cognitionem diuinarū rerum p̄tinentes: in quibus maiestatem summi ac singularis dei asserit his dēq; noibus appellat.

9
quibus nos deū & patrē ac ne qs nomē eius req
rent: anonymō. i. sine noīe eē dixit eo qđ noī p
prietate nō egeat ob ipam. s. unitatē ipius: hęc
uerba sūt ode theos is is onomatos hupros dite
estigar oon anonymos. i. deus autē vnus unus
noīe nō eget: ē. n. q est sine noīe deo igit nomē
nō ē: qa solus ē: nec opus est pprio uocabulo ni
si cū discrimē exigit multitudo ut unāquanq p
sonā sua nota & appellatōe del ignes: deo autē
qa semp unus ē ppriū nomē ē deus: Superst de
rñs carmibusq sacris testōnia q sūt multo cer
tiora pferre: nā fortasse hi cōtra quos agimus:
nec poetil putāt eē credēdū tāq uana fingētibus
nec phis qđ errare potuerūt: qa & ipi hoies fue
rūt. Marcus varro quo nēo vnq doctior ne apđ
grecos qđem dixit i libris rex diuīar: quos ad
C. cesarē pon. max. scripsit: cū de qndecim uiris
loqret ait: sibillinos libros nō fuisse unius sibille
sed appellari noīe sibillinos: qđ oēs feie uates si
bille sint a ueteribus nūcupate: uel ab unius del
phidis noīe uel a cōsiliis deorū enūciādis suis. n.
deos n̄ theus & cōsiliū: nō bulin. sed appellabāt
colico sermōis genere bullian: ita sibillā dictam
eē q̄si theolulin: ceterū sibillas decē nūero fuisse:
easq om̄s nūerauit sub autoribus q de singulis
scriptitauerūt: primā fuisse de plis: cuias mentio
nem fecit Nichanor qui res gestas Alexandri

macedonis scripsit: secundā libicā cuius meminit
Euripedes ī lanux plogo: tertiā delficā de q̄ Cri
sippus loquitur ī eo libro quē de unitate cōposu
it: q̄rtam cumeā ī Italia quā Neuius ī libris pu
nici boelli pīso ī annalibus noīat. Quintā Eri
thream quā Appollodorus erithreus appellat:
suā fuisse ciuē eāq; graīs illū petētibus uaticina
tā & piturā eē Troyā & Homeꝝ mēdacia scrip
turū. Sextā Sannā de qua scribit Eratostenes ī
antiq; annalibus sannioꝝ repisse se scriptū. Sep
timā Cumanā noīe ameltheā. q̄ ab aliis erophi
le uel demophile noīetur: eāq; nouē libros actu
lisse ad regē Tarquinū priscū ac p̄ eis tercentos
philepaxos postulasse: regēq; asp̄natū p̄ciū mag
nitudinē derisisse mulieris insaniā. illā ī cōspe
ctu regis tres cōbussisse: ac p̄ aliis idē p̄cium po
poscisse: Tarquinū multo magis insanire mulie
rem putasse: que denuo tribus aliis exultis cū ī
eodē p̄cio pleueraret: motū eē regē ac residuos
trecentis aureis emisse. quorū postea nūerus sic
auctus capitolio īfecto qd̄ ex oībus ciuitatibus
& italicis & grecis & p̄cipue erithreis coacti ab
latiq; sunt romani cuiuscūq; libille noīe fuerunt
Octauā Hellepōtiacā ī agro troianonata uico
marinello citca opidū gergitbiū quā scribit He
raclides ponticus solonis & cyri fuisse temporī
bus: nouā frigiā que uaticinata sit andīre de

10
cimā tiburtē noīe albuneā: que tiburī collit: ut
dea iuxta ripas annis anienis cuius in gurgite si
mulachæ eius inuētū esse dicūt: tenens in manu
librū harū oīm libillarū carmīa & ferunt & habē
tur: p̄terq̄ cumee cuius libri a romanis occulun
tur nec eos ab ullo nisi a quōdecī uiris inspicī fas
hnt. Et sunt singularū singuli libri quī quia sibil
le noīe inscribūtur unius eē credunt suntq̄ cōfu
si nec suū cuiq̄ assignari pōt: nisi Erithree: q̄ &
nomē suū uerū carmīe inseruit: & Erithreā se no
minat ubi p̄locuta ē cū esset orta babilonie Sed
& nos cōfuse sibilā dicemus sicubi testimoniis
earū fuerit abutendū: oēs igitur hec sibilæ unū
deum p̄dicant maxīe tñ in erithrea que celebri
or inter ceteras ac nobilior hētur siquē fenestel
la diligentissimus scriptor de quōdecī uiris dicēs
ait restituto capitolio retulisse ad senatū. C. cu
rionē cōsulem & legati Erithras mitterent qui
carmīa sibilæ cōquisita romā depotarent. Itaq̄
missos esse. P. gabīnium. M. octacilium. L. uale
rium qui descriptos a priuatis uersus circa mil
le romā deportauerūt. Item supra osteodimus
dixisse Varronem: in his ergo uersibus quos
romani legati detulerunt de uno deo hec sunt
testimonia. is theos of monos est in ode yper
megethis anenitos.

Vnus deus qui solus p̄cipat̄ isq̄ apl̄issimus in
creaturis. Hūc eē solū summū deū q̄ celū fecerit
lumibusq̄ d̄stinxerit: allatheos monos is̄ yper
tatos os pep̄icen uranonte ilionte alsteras idese
linin carpophoron geante chie ydatos idmata
pontu: sed deus solus unus eminētissimus qui fe
cit celū solēq̄ & stellas lunāq̄ fructiferā terā &
aq̄ tumores ponti. Qui quō solus sit edificator
mūdi & artifex reꝝ uel q̄bus cōstat uel q̄ i eo sūt
solū coli oportere testat̄. auton ton mononon
ta seuelche igitoracos mu: os monos is̄ eona chie
is̄ xonos etichen. i. Ip̄m q̄ solus ē colite principē
creatorē mūdi q̄ solus est in seculū atq̄ a seculo
factus. Itē alia libilla quecūq̄ est cū p̄ferre se ad
hoies dei uocē diceret sic ait. monos gar imi the
os chie ueh est̄i theos allos. i. solus. n. deus sum
& nō est deus alius. Exequerer nūc test̄onia cæ
teraꝝ nisi ut hic sufficerēt & illa oportū oribus
locis reseruarē. Sed cū defēdamus cām ueritatis
ap̄d eos q̄ aberrātes a ueritate falsis religiōibus
seruiūt: qd̄ genus p̄bationis aduersus eos magis
adbibere debemus q̄ ut eos deoꝝ suoꝝ testimo
niis reuincamus et̄.

Nunc afferamus in mediū dicta propria Sibyl
larum: & que unaqueq̄ earū dixerit: nec serua
bimus in hoc ordinem temporis nec dignitat̄
excellētiā sed secundum q̄ nobis occurrerit

SIBYLLA PERSIA

Sibilla Persia uestita ueste aurea cum uelo albo
in capite. Dicens sic. Ecce bestia conculcaberis:
& gignetur dominus in orbē terrarū: & gremiū
uirginis erit salus gentium: & pedes eius in uali-
tudine hominum.

OSEAS PROPHETA

De manu fortis liberabo eos: de morte redimā
eos: ero mors tua o mors: ero morsus tuus o in
ferne.

SIBYLLA LIBICA

Sibylla Libica ornata ferto uiridi & floꝝ in capi
te: uestita pallio honesto: & non multũ iuuenis
Sic ait. Ecce ueniet dies & illuminabit dñs cõdẽ
sa tenebrarum & soluent nexus synahoge & de
sinent labia hominũ: & uidebunt regẽ uiuentiũ
tenebit illum in gremio uirgo domina gentiũ:
& regnabit in misericordia: & uterus matris eius
erit statua cunctorum.

IEREMIAS PROPHEETA

Jeremiasxiii. Ecce dies uenit dicit dñs & sulci
tabo dauid germen iustū: & regnabit rex & sa
piens erit: & faciet iudiciū & iusticiā in terra: In
diebus illis sanabitur iuda: & israhel habitabit
confidenter.

SIBYLLA DELPHICA

Sibylla delphica uestita ueste nigra & capillis
 circumligatis capiti in manu cornu tenens & iu
 uenis que ante troiana bella uaticiuata est de q̄
 Crisippus ait. Nascetur propheta absq; matris
 coitu ex uirgine eius.

IEREMIAS PROPHETA

Ieremias .xxx. Reuertere uirgo israhel reuertef
ad ciuitates tuas usquequo delicias dissolueris
creauit dñs filia uacua qa Nouum creauit domi
nus super terram: femina circumdabit uirum

SIBILLA EMERIA

Sibylla emeria in Italia nata: alias Chimica: uestita celestia ueste deaurata capillis per scapulas sparsas & iuuenis: de qua Ennius ait. In prima facie uirginis: ascendit puella pulchra facie prolixo capillis: sedens super sedem stratum: dās ei ad comedendum uis proprium idest lac de coelo missum.

IOEL PROPHETA

Ioel.ii. In diebus illis effundam spiritum meum
& dabo prodigia in caelo & in terra: sanguinē
& ignem & uaporem fumi.

SIBYLLA ERITHEA

Sibylla nobilissima erithea in Babilonia orta : de
xpo sic ait. In ultima aut etate humiliabitur deus
& humanabitur ples diuina iungetur humanitati diuini-
tas. Iacebit in feno agnus & officio puellarum edu-
cabitur deus & homo. Signa precedent apud ap-
pellas. Mulier uetustissima puerum preuium co-
cipiet. Boetes orbis mirabitur ducatum prestabit
ad ortum.

EZECHIEL PROPHETA

Ezechiel. xliiii. Porta hec clausa erit & nō aperie-
tur. & nō trāsibit uir p eā: qm̄ dñs deus israhel in-
gressus est p eā: Eritq; clausa principi: princeps
ip̄e sedebit in ea: ut comedet panem corā dño:
per uiam porte uestibuli ingredietur. & p uiam
eius egredietur.

16

SIBILLA SAMIA

Sibylla Samia a Samo insula nudum ensē sub
pedibus formosum pectus subtileq; uelut in capi
ti habens. Sic ait. Ecce ueniet diues & nasces de
panpercula: & bestie terrarum adorabunt eum
& dicent: laudate eum in atriis celorum.

DAVID REX: PROPHETA

Dauid. Adorabunt eum omnes reges: & omnes gentes.

SIBYLLA CVMANA

Sibylla cumana q̄ fuit t̄p̄e Tarq̄n̄j̄ prisci scripsit
de xp̄o referēte uirgilio in lib. buco. ī hūc modū
Ultima cumei uenit iam carminis ætas
Magnus ab integro seclorum nascitur ordo
Iam redit & uirgo redeunt saturnia regna
Iam noua p̄genies cœlo dimittitur alto
Tu modo nascenti puero: quo ferrea primum:
Desinet: & toto surget gens aurea mundo
Casta faue lucina tuus iam regnat appollo

DANIEL PROPHETA

Daniel. Abscisus ē de mōte lapis sine manibus
& pcussit statuā in pedibus eius ferreis & fictili
bus: & cōmuniuit eos: tūc cōtrita sūt piter ferrū
testa es argentū: & aurū: & redacta quali ī fauil
lam estiuā aureā quæ rapta sunt uento: nullus
q̄ locus inuētus ē i eis. Lapis aut q̄ pcusserat sta
tuā factus ē mōs magnus: & ĩpleuit uniuersam
terram.

SIBYLLA HELLESPONTICA

Sibylla hellespontica: i agro troiano nata uetula & antiqua ueste rurali induta: ligato uelo antiquo capite sub gula circūuoluta usq; ad scapulis quasi despectu: de qua scribit heraclides. Dicens. De excelsis celoꝝ habitaculo p̄spexit deus humiles suos. Et nascet̄ in diebus nouissimis de uirgine hebreā: in cunabilis terre.

IONAS PROPHETA

Ione. vi. Ponam uellus hoc lane in area. si ros in
solo uellere fuerit: & in omni terra siccitas: sciam
q̄ p̄ manum meā sicut locutus es liberabis israel
factumq̄ est ita: & de nocte consurgens & ex p̄s
so uellere concam rore impleuit.

SIBYLLA PHRIGIA

Sibylla phrygia nata apud phrigios mediocris e
tatis habitu: & mātello rubeo in modū mulieris
nupte licet uirgo d̄ xp̄o sic dixit Flagellabit de
us potentes terre: & olipo excelsus ueniet: & fir
mabitur consilium in celo: & annuntiabitur uir
go in uallibus desertorum.

MALACHIAS PROPHETA

Malachias.iii. Ecce ego mittam angelum & pre-
parabit uiam ante faciem meam: & statim ueniet ad
templum suum dominator quem uos queritis: & angelus
testamenti quem uos uultis. Et Io. apoca. xii. Et
percepit mulier filium masculinum qui recturus erat
omnes gentes in uirga ferrea: & raptus est filius
eius ad deum & ad thronum eius.

20

SIBYLLAEVROPEA

Sibylla auropea decora iuuenis facie rutilans ue
lo subtilissimo capite ligata induta ueste aurea
de xpo sic ait. Veniet ille & transibit montes &
colles: & lactices siluarum olipi: regnabit i pau
pertate: & dominabitur iu silentio: & egrediet
de utero uirginis.

ZACHARIAS PROPHETA

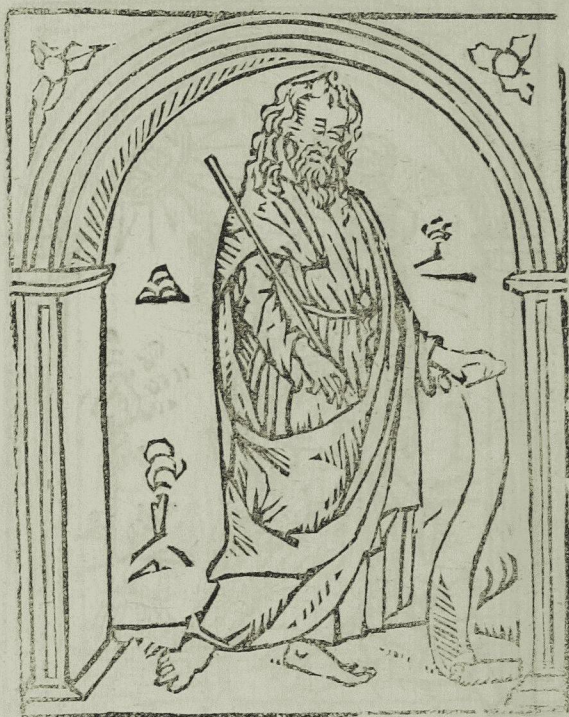
Zacharias. ix. Exulta satis filia syon: iubila filia iherusalē: ecce rex tuus uenit tibi iustus: & saluator ipse paup & ascēdēs sup asinā & sup pullū filiū asine & dirp dā q̄drigā ex effraim & equū de iherusalē & dissipabit arcus belli & loquetur pacem gentibus & ptās eius a mari usq; ad mare: ⁊ a fluminibus usq; ad fines terre.

SIBYLLA TIBVRTINA

Sibylla tyburtiua: quā Lactātius tyburtē uocat
 noīe abunēā: q̄ tyburi colitur ut dea iuxta ripas
 amnis: i cuius gurgite simulachꝝ eius iuctū dici
 tur: tenēs i māu libꝝ: hec de xp̄o talr̄ pphetāuit
 Nasceꝝ xp̄s i bethleē: & anūciabit in Nazareth
 rex. Tauro pacifico fundatore getis. O foelix il
 la mater cuius ubera illū lactabunt. Hæc tunica
 crocea uestietur uiolato mantello superposito.

MICHEAS PROPHETA

Micheas. v. Et tu Bethleem effraim nequaquam parvulus es in milibus Iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel.

SIBYLLA AGRIPPA

Sibylla agríppa sic ait de xpo: Inuisibile uerbū
 palpabitur. & germinabit ut radix: & siccabit
 ut folium: & nō apparebit uenustas eius. & cir
 cumdabitur alius materna: & flebit deus leticia
 sempiterna: & ab homibus cōculcabitur: & nas
 cet̄ ex matre ut deus: & cōuersabit̄ ut peccator.

ISAIAS PROPHETA

Isaias. Et ascendet sicut uirgultū corā eo: & sicut
 radix de terra sitiētī: & non ē spēs neq; decor. &
 uidimus eū. & n̄ erat aspectus: & desiderauimus
 eū despectū & nouissimū uiroz; uirz; dolorz; & si
 tiētē ifirmitatē & quē ābscōditus uultus eius: &
 despectus. vñ noe reputauimus eū. Vere lāgōrs
 n̄ros ip̄e tulit: & dolores n̄ros ip̄e portauit: Et
 nos r̄putauimus eū q̄si leprosu & pcussū a deo &
 hūiliatū: ip̄e aut̄ vulueratus ē p̄pter iniq̄tates: at
 tritus est p̄pter scelera nostra et̄.

CHRISTVS

Disciplina pacis nostre super eum & liuore eius
 sanati sumus. omnes nos quasi oues errauimus
 unusquisq; in uiam suam declinauit: & dñs po-
 suit in eo iniquitatem omnium nostrum. Obla-
 tus est quia ipse uoluit & non aperuit os suum
 sicut ouis ad occisionem ducet. & quasi agnus
 corā tondente se obmutescet & non aperuit os
 suum. de anguaia & iudicio sublatus est etc.

CHRISTVS
IOHANNES BAPTISTA

Ecce agnus dei: ecce qui tollis peccata mundi.

Vox clamantis in deserto: parate uiam dñi rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Omnis uallis exultabit & omnis mons & collis humiliabitur & erunt praua indirecta & aspera in uias planas & reuelabitur gloria domini & uidebit dominus caro pariter q̄ os domini locutum est.

24
MARIA VIRGO

Letabundus exultet fidelis chorus alleluia. Re-
gem regum intacte profudit chorus res miran-
da. Angelus consilii natus est de uirgine sol de
stella. Sol occasum nesciens stella semp rutilans

PLATO PHILOSOPHVS

Plato dicit In principio erat uerbum & uerbum
erat apud deum & deus erat uerbum. usq; ibi &
uerbum caro factum est etc.

peccator. Videamus nunc quid philosophi sen-
lerunt et gentiles dumtaxat lumine naturali ui-
uentes. Augustinus sane septimo confessionum
de platone dicit: legi in libris platonis non qui-
dem his uerbis: sed hoc idem multiplicibus sua-
deri potest rationibus. q̄ in principio erat uerbū
et uerbum erat apud deum. usq; ad uerbum ca-
ro factum est. Hermes quoq; trimegistus ait.
Monas gignit monadem: et in se suum reflectit
arborem. Aristotiles etiam primo libro celi &
mūdi inquit. per hunc numerum scilicet trinari-
um adhibuimus nosmetipsos magnificare deum
unum eminentem proprietatibus eorum q̄ sunt
creata. Sanctus Thomas hæc pauca ponit i sua
prima parte. q̄ xxxii. arti. i. et super primo sent.
dist. iiii. arti. iiii. in solutiōe ad primum. Exponit e-
nim in prefatis libris q̄ philosophi non cogno-
uerunt diuinarum personarum misterium per p-
pria: que sunt: paternitas: filiatio: et processio.
cognouerunt tamen quedam essentialia attribu-
ta. que personis appropriantur. sicut potentia a
propriatur patri. sapi-ntia filio. bonitas spiritui
sancto. Amplius Aristotiles numerum trinariū
in diuinis non ponit: q̄ trinitatem intelligeret.
Sed uult dicere: q̄ antiqui trinario numero ob-
quandam ipsius perfectionem in sacrificiis atq;

orationibus utebantur. Et Plato legens in libris quos reperit in egipto de diuinis multa dicitur cognouisse. uel forte intellectū paternū appellat intellectū diuinum secundū quod in se quodammodo mundi ideam cōcipit quæ est archetipus: Preter ea quæ dicit Tho. aquinas: addā et ego p̄stā tiora. Profecto didimus bragmanus ī episto. ad Alexandrum. inquit. Deus uerbum est: et uerbum illud mundum creauit. et per hoc uiuunt omnia. Nos uerbum colimus et adoramus: Et Virgilius in libro buccolicorum meminit inquit ens. nocte tribus nodis: numero deus impare gaudet. et de ortu stelle ī natiuitate xp̄i ait Calcidius sup thimeū platonis. Est quoq; alia sanctior et uenerabilior historia q̄ phibet ex ortu stelle cuiusdā non morbos mortelq; denunciatas: sed descensum dei uenerabilis ad humanarū conseruationis rerum mortalium gratiam. quam stel lam cum nocturno itinere suspexissent Chaldeorum profecto sapientes uiri. et in consideratione rerum celestium satis exercitati quesisse dicuntur recentem ortum dei: repertaq; illa maiestate puerili ueneratos esse. et uota tāto deo cōuenientia nūcupasse. De futuro iudicio Plato ita inquit In p̄hedrone. Ferūt enim unūquēq; cū decesserit ab eo demone qui uiuentem adhuc sortitus erat

26

trahi in aliquē locum ubi oportet simulq; colle-
ctos in ualle Iosophat iudicari. et post sentēciam
ad inferna proficisci. illo ducente cui mandatum
est: ut hic proficiscentes ad illa loca traducat.
nacti illinc quæ oportebat. Mirandum est quo
modo hic Plato de ualle Iosophat iudicii loco
noticiam habuerit: nisi libros prophetarum le-
gerit. Et presertim Iohelis. iiii. c. ubi dicitur cōgre-
gabo omnes gentes et deducam eas in ualle Io-
sophat. Ceterum Hermes trimegistus scribens
ad Aslepium ita refert. Audi igitur o Aslepi cum
fuerit anime a corpore facta discessio tunc ad ex-
amen meritiq; eius arbitrium tranſiet in summi
demonis potestatem: qui eam cum piam iustāq;
proouiderit in sibi competentibus locis manere p-
mittit. Si autem delictorum illam maculis uici-
isq; obsitam uiderit desuper ad ima perturbans
procellis turbinibusq; aeris: ignis et aque sese
discordantibus traditurus inter celum et terram
inundans fluctibus in diuersa semper penis eter-
nis agitata raptatur. ut in hoc anime obsit eterni-
tas q; sit immortalis sentētia eterno supplicio sub-
iugata. Sic ne his implicemur: uerendum: timen-
dum: cauendumq; esse cognosce. Incredibiles en-
nim post delicta cogentur credere non quidem
uerbis sed exemplis: non minis sed ipa passione

penarum. Item Pictagoras ut narrat Thomas
super:iiii:sent:dist:xlvi: Et Petrus de palude in
eodem:dist:1.Et Riccardus de media uilla super
eodem:di:xlvi, posuit ignem carcerem iouis id
est dei punietis et infernum esse locum in quo iu
dicati hoies damnabuntur. Philosophi etia quo
rumdam sacramentorum ecclesie noticiam habu
erunt. Nam penitentiam et confessionem pecca
torum omni absq; dubitatione perceperunt. Pla
to sane in pbedrone in persona locratis loquens
ait. Cum flumen transiturus essem uocem audire
uifus sum: quæ abire me uetat: priusq; me expia
uerim quasi aliquid deliquerim erga deum. et in
eodem loco inquit. Quicūq; non iniciatus neq;
expiatus ad inferos migrabit. Is illic iacebit in lu
to. Puri autem et iniciati cum illic peruenerint
habitabunt cum diis. Laertius quoq; eiusdem so
cratis fuisse refert hoc dictum sepius replicatum
Seminat peccatum quem delicti non penitet.
Hanc autem Socratis et platonis doctrinam ap
probat Aristotiles in.viii.ad eudemum ita scri
bens. Qui peruerse agit et non penitet hic irre
ctificabilis est. qui uero peitet aliquas habet spei
reliquias. Amplius Aristotiles in.ii.li.sue retho
rice ait. Ex his quidem qui confitentur et penitet
tamq; habentes satisfactionem id quod est tri

27
stari de factis cessat scilicet. dii ab ira. signū autem
in seruorum castigatōne negantes quidem et cō
tradicientes magis est manifesta negari: irreuerē
tia autem peruipensio et despectus. q̄ autem ad
humiliatos cesset ira canes manifestat non mor
dentes eos qui resident: per quæ satis datur itelli
gi q̄ qui sua peccata in hoc seculo confitetur de
um placatum habent. qui autem confiteri rennu
unt. flagellantur a deo: si non in hoc seculo in fu
turo. Item Seneca epistola. xxviii. d. Inicium est
salutis noticia peccati. Et epistola. liiii. ait. quare
uitia sua nemo confitetur: quia etiam nunc in il
lis est somniū narrare uigilantis. Et uitia sua con
fiteri sanitatis inditium est. Preterea Auianus in
quit Error eos cecos uexat qui sepius auli. Nūq̄
peccatis abstinere suis. Cuius quoq̄ rei testis est
Virgilius ubi in sexto eneydos inducit Sibillam
ad tneam in inferno dicentem. Gnosius hæc ra
damantus habet durissima regna. castigatq̄. au
ditq̄ dolos: subigitq̄ fateri quæ quis apud supe
ros furto letatus inani. distulit in serā cōmissa pi
acula mortem. ubi satis innuit: q̄ qui negligunt
hic peccata sua confiteri in inferno coguntur fa
teri. Et Iuuenalis in fine secunde satire ait. Esse ali
quos manes et subterranea regna. Et contum: et
stigio ranas in gurgite nigras. atq̄ una transire

uadum tot milia cimba, nec pueri credūt etē. Et
sequitur. Tot bellorum anime quotiēs hīc talis
ad illos umbra uenit. cuperent lustrari si qua da
rentur sulphura cum tedis. et si foret humida lau
rus. illuc heu miseri traducimur. deniq; Ouidius
x. libr. methamorphoseos inquit. O si qua pate
tis numina confessis: merui nec triste reculo sup
pliciū: sed ne uiolem uiuosq; superstes mortuaq;
extinctos ambobus pellite regnis: mutateq; mi
hi uitamq; necemq; negate. numen confessis ali
quod patet. Vltima certe uota suos habuere de
os. Et ut meminit Eusebius in libro de temporib;
bus cum de Tiberio loqueretur q; Phlegeon suo
in libro. xxiiii. refert inquit. quarto autem an
no. ccii. olimpiadis magna et excellens ante om
nes qui ante occurrerint defectio solis est facta.
dies hora sexta in tenebrosam noctem uersus ut
stelle in celo uise sunt. terreq; motus Nicee urbis
multas edes subuerterint. quare concludit Euse
bius dicens Argumentum autem huius rei q; sal
uator isto anno passus sit. Et Strabo libro. xxiiii.
cosmographie sue idem scribit de Sardi urbe lo
quens ait Nuper uero multa eius edificia terre
motibus corruerunt sed Tiberiū prouidentia
qui per nostra tempora imperat et hanc & mul
tas alias suo beneficio reparauit quecumq; eo tē

pore eiusdem calamitatis participes fuerunt .
 Enumerāt ergo hi gētiles q̄ xp̄i tēpore gesta sūt
 & q̄ prodigia ppetrata. nā solaris eclipsis talis ter
 req̄ motus eo die nō nisi miraculose fieri poterāt
 Sed ut nunc reuertar ad Sibille Erithee uaticini
 um autoritatem ipsius Lactancii adducam. qui
 in libro primo capitulo sexto Dicit q̄ Sibilla
 Erithea celebrior inter ceteras atq̄ nobilior ha
 betur Hæc autem Sibilla Erithea in epistola
 quam ipsa scribit ad Grecos de Christo plurima
 prophetauit atq̄ uaticinata est. In medio quiz
 dem illius epistole sic ait In ultima etate humi
 liabitur deus Humanabitur proles diuina Iun
 getur humanitati diuinitas Iacebit in feno ag
 nus et puellari officio educabitur deus et homo
 Signa precedent apud Appellas Mulier uetuz
 stissima prescium pariet Boetem orbis mirabi
 tur Ducatum prestabit ad ortum Hic habens
 pedes trigintatres sexq̄ pollices eliget sibi ex pis
 catoribus numerum duodenarum unumq̄ dya
 bolum Non in gladio bello ue eneadem urbē
 regesq̄ subiiciet sed in hamo piscantis. In deiectione
 et pauperie Diuicias et superbiam concul
 cabit morte propria mortuos suscitabit et cum
 mactabitur uiuet et regnabit et cū cōsumabūtur
 oīa fiet regeneratio bonosq̄ iudicabit et malos.

hinc quatuor animalia surgent in testimonium
nomen agni tuba concinent serentes iusticiam le
gemq; in reprehensibilem. Cui contradicet ab
hominatio spumeq; draconis. Sed surget stella
mirabilis quatuor animalium habens imaginem
eritq; in tuba mirabili danaos illuminabit: orbē
illustrabit: In eneade latus piscatoris. Nomen
agni usq; ad fines orbis uirtute perducet. Hinc
gladiabitur: moriens illustrabitur. porro glorio
sus eius exitus. Erit autem bestia horribilis ab
oriēte ueniens: cuius rugitus usq; ad gentes pu
nicas audietur. Cuius capita septem scepra in
numera. hic erit contradicēs agno. ut blasfemet
testamentum eius: augens draconis spumas &
aquis: Reges autem et optimates seculi erunt in
sudore terribili. et non diminuent pedes eius.
Stelleq; due consimiles priori insurgent contra
bestiam et non obtinebunt donec ueniet abho
minatio: & uoluntas altissimi consummetur. Ve
nient in postremis diebus due stelle lucidissime:
in peccatis mortuos suscitantes: similes stelle pri
ori quatuor animalium habentes faciem: resiste
tes bestie de qua diximus aquisq; draconis. an
nunciantes nomen agni et legē: abhominatiōis
excidiū: et meritorum examen: Minorabuntq;
aqs draconis: sed debilitabunt in panis afflictōe

207
& exurgēt in robore fortiori. Taceo hic uersus
Sibylle: qui incipiunt. Iudicii signum etē. quos
quidem uersus ponit Augustinus. xviij: de ciui.
dei. c. xxiii. Hec autē carmina Sibilla eritheia cō
posuit. que de greco in latinum sermonē trāstu
lit Augustinus. Iosephus autem uir clarissimus
licet iudeus de Christo plurima refert. Et ut nar
rat Eusebius cesariensis in ecclesiastica historia:
libro. i: c. xiiii. ait de saluatore domino in histo
riarum suarum libris. Iosephus ita scribit. Fuit
autem hisdem temporibus Ihesus sapiens uir. si
tamen eum uirum nominari fas est. Erat enim
mirabilium operum effector: doctorq; homi
num eorum qui libenter ea que uera sunt audi
unt. Et multos quidem iudeorum: multos etiam
ex gentibus sibi adiūxit. Christus hic erat. Hūc
accusatione primorum nostre gentis uirorum:
cum Pilatus in crucem agendum esse decreuisset
non deseruere hi qui ab inicio eum dilexerant.
Apparuit enim eis tertio die iterum uiuus: secū
dum q̄ diuinitus inspirati prophete: uel hec uel
alia de eo innumera miracula futura esse predix
erant. Sed & in hodiernum christianorum qui
ab ipso nuncupati sunt: & nomen perseuerat:
& genus. Refert quoq; Eusebius in libro de
temporibus de Iosepho loquens in hunc mo/

dum. Iosephus etiam uernaculus iudeorum scri-
ptor circa Tyberii tempora die Pentecosten sa-
cerdotes commonitiones locorum & quosdam
sonos sensisse testatur. Deinde ex addito tēpli
repentinam subito erupuisse uocem dicentium
transmigremus ex his sedibus. Ad huius etiam
rei cōfirmationē extat Pilati epistola ad Cēsare
missa: quam ponit Hugo de sancto Victore
ut refert Vincentius historiæ lib. viii. c. cxxiii.
& Iohannes Balbus Catholicō in sua apostilla
sup Iohannem. c. ix. dicitur enim epistola Pilati
quondam Iherosolymorū presidis ad Tiberi-
um Cēsarem de morte Ihesu Christi reperta in
antiquissimo quodam codice. Pilatus Tyberio
Cēsari Salutem De Ihesu Christo: quē tibi pla-
ne postremis meis declaraueram: nutu tandem
populi acerbum: me quasi inuito & subitente
supplicium sumptum est. Virum hercle ita piū
& seuerum nulla unq̄ ætas habuit: neq; habitū
est. Sed mirus extitit ipsius populi conatus om-
niumq; Scribarum Principum & seniorum con-
sensus suis prophetis & more nostro Sibillis cō-
tra premonentibus. Hunc ueritatis legatū cruci
figere: signis etiam supra naturā apparentibus
dum penderet: & orbī uniuerso pbilosophorū
iudicio lapsum minitantibus. Vigent illius dis-

cipuli opere & uitæ continentia magistrum nõ
 mentientes: immo in eius nomine beneficētissi
 mi: nisi ego seditionem populi estuantis exori
 ri ptimuissem fortasse adhuc nobis ille uir uiue
 ret: & si tue magis dignitatis fide cõpulsus: q̃ uo
 luntate mea adductus pro uiribus non restite
 rim sanguinem iustum totius accusationis imu
 nē: uerū hominū malignitate inique in eorū tñ
 ut scripture interpretant̃ exitiū pati & uenūdari.
 Vale q̃nto kalen. april. Extat & epistola Lētuli
 ad Cesarem que ait: Lētulus Romanus Iudææ
 preses ad Tiberium in hunc modum. Apparui
 t̃ tp̃ibus istis & adhuc ē hō magne uirtutis no
 minatus Ihesus xp̃s qui dicit̃ a gētibus p̃pheta
 ueritatis quē eius discipuli uocāt filiū dei: susci
 tans mortuos: & sanans oēs langores: hō qdē
 stature mediocris & spectabilis: uultū habēs ue
 nerabilē quē intuētes possint diligere & formi
 dare: capillos hñs coloris nucis auellane p̃ma
 ture & planos fere usq; ad aures: ab auribus ue
 ro cincinnos crisp̃os aliq̃tulū & fulgētiores ab
 hūeris uētilātes: discrimē hñs in medio capitis:
 iuxta morē nazarenorū: frōtē planā & serenissī
 mā cū facie sine ruga & macula aliq̃: quā rubor
 moderatus uenustat: nasi & oris nulla p̃sus ē re
 p̃hēsiō: barbā hñs copiosā capillis concolorum

non longam sed in medio bifurcatam: aspectū
habēs simplicem & maturum: oculis glaucis ua
riis: & claris existentibus: in increpatione terribi
lis. in ammonitione blandus: amabilis: hilaris ser
uata grauitate: qui nūq̄ ridere uisus est: flere aut
sic. In statura corporis ppogatus & rectus: ma
nus habens & brachia uisu delectabilia. In col
loquio grauis: rarus & modestus: speciosus in
ter filios hominum. Est & epistola regis Ab
gari: quam refert Eusebius cesariensis libro. i. c.
xv. & xvi. quam quidem Epistolam Eusebius
ita se dicit repperisse: Hec in archiuis publicis
Edissene ciuitatis in qua tūc Abgarus regnauit
ita descripta repperimus in his cartis que gesta
regis Abgari seruata antiquitus continebāt. Et
ut euidentis dictorum ueritas fiat. ipsarum exem
plaria epistolarum ex Syrorum lingua translata
ponemus. Abgarus Vchanie filius Toparcha:
Ihesu saluatori bono qui apparuit in locis iher
rosolimorum salutem. Auditū mihi est & de te.
& de sanitatibus quas facis sine medicamentis:
aut herbis fiant ista per te. Et quod uerbo tantū fa
cis cecos uidere: & claudos ambulare: & lepro
sos mundas: & immūdos spiritus ac demones
eicis & eos qui longis egritudinibus afflicti sunt curas
& sanas: mortuos quoque suscitatis: quibus oibus

auditis de te statui in animo meo unum esse e du
obus. Aut quia tu sis deus et descenderis de celo
ut hæc facias. aut q̄ filius dei sis qui hæc facis.
Propterea ergo scribens rogauerim te ut digne
ris usq; ad me fatigari: et egritudinem meã qua
iam diu laboro curare. Nam et illud comperi q̄
iudei murmurant aduersum te. et uolunt tibi inli
diari. Est autem mihi ciuitas parua quidem: sed
honesta que sufficiat utrisq;. Exemplũ rescrip
ti ab Ihesu per Ananiam cursorem ad Abgarum
regem Toparcham. Beatus es qui credidisti
in me cum me ipse non uideris. Scriptum est e
nim de me quia hi qui me uident non credent in
me et qui non uident me ipsi credent .et uiuent.
De eo autem q̄ scripsisti mihi ut ueniam ad te o
portet me omnia propter que missus sum hic ex
plere. et posteaq; compleuero recipi me ad eum
a quo missus sum. cũ ergo fuero assumptus mit
tam tibi aliquem ex discipulis meis ut curet egrit
tudinem tuam. et uitam tibi atq; his qui tecum
sunt prestat. et ciuitati tue. Erat autem his epi
stolis adiunctum etiã hoc lingua sirorum quod
infra scriptum est. Postea uero q̄ Ihesus assump
tus est. misit ei Iudas qui et Thomas Thadeum
apostolum unum ex .lxx. qui Abgarum mirum
imm odum credentem perfecte curauit. Totam

integram historiam breuitati studens in presen-
tiarum omitto: qui uult integre uidere Eusebium
in prefato libro conspiciat. Ceterum ut Iohā-
nes catholicon in predicta postilla meminuit alle-
gans Damascenum libro .iiii. Videns Abgarus
q̄ presentialiter Christum uidere non poterat pi-
ctorem quendam ad Ihesum misit ut imaginem
figuraret. et sic ipsum saltem per imaginem con-
spiceret: quem in facie uidere non poterat. sed cū
ad eum pictor uenisset propter nimium fulgorē
qui ab eius facie procedebat: in eius faciem clare
nequibat intendere: nec eam ut sibi iussum fue-
rat figurare. quod cernens dominus uestimētum
lineum ipsius pictoris aspiciens. et sue faciei sup-
imponens suū ipsius imaginem eidem impressit.
ac desideranti regi Abgaro destinauit. Hęc au-
tem imago seu effigies aut ueronica nunc est Ge-
nue in quodam uenerabili monasterio et ecclesia
sancti Bartholomei de hermineis: ad quod cum
sepius accessissem hoc edidi epigramma.
Hanc rex effigiem christo mittēte recepit
Abgarus: hinc signa qua patuere dei
Latria debetur totum cui summa per orbem
Poplitibus flexis: supplicibus manibus
Ipsam ego perspexi: manibus tetigiq; philippus
Viuerem ut incolumis cui pia thura dedi.

Epistola uerūtamen saluatoris tante uirtutis fu-
 isse dicitur: q̄ in illa ciuitate Edissa nullus heretiz-
 cus uel paganus uiuere ualeret. nec tirānus aliq̄s
 eidem nocere presumeret. Nā si aliquando gens
 aliqua armata manu contra ipsam ciuitatē insur-
 geret: infans aliquis super portam stans episto-
 lam illam legebat: et ea die hostes aut fugiebant
 aut pacati cum eis componebāt. Sic fertur olim
 fuisse adimpletum: sed postmodum illa ciuitas a
 sarracenis capta fuit: et prophanata. sublato bez-
 neficio propter abundantiam peccatorum in o-
 riente undiq̄ patefactam. Postremo carmina
 que Proba mulier romana doctissima collegit in
 medium afferam. ut ex his uideamus Virgilium
 de christo fuisse uaticinatum.

Probe Centone clarissime foemine excerptum e
Maronis carminibus ad testimoniū ueteris no-
uicq̄ testamenti opusculum Sequitur.

PROBE ROMANE CARMINA.

Iam dudum temerasse duces pia federa pacis
Regnandi: miseros tenuit quos dira cupido
Diuerfasq; neces regum: crudelia bella
Cognatasq; acies: pollutas cede parentum
Insignes clipeis: nulloq; ex hoste trophea

Sanguine cōsparfos tulerat quos fama triúphos
Innumeris tocies uiduatas ciuibus urbes

Confiteor scriplū: satis est meminisse malorum.

INVOCAT DIVINVM NVMEN.

Nūc deus omnipotēs sacrū precor accipe carmē

Eternūq; tui septemPLICIS ora resoluē

Pneumatīs: atq; mei resera penetralia cordis

Archana: ut possim uatis proba cuncta referre

Non nūc ambrosium cura est mihi q̄rere nectar

Nec libet aonio de uertice ducere musas.

Non mihi laxa loqui uanus persuadet error

Laurigerosq; sequi tripodas: et inania uota

Iurgātesq; deas procerū: uictosq; penates

Nullus enim labor est: uerbis extendere famam

Atq; hoīum studiis paruam disquirere laudem.

PROPOSITIO TRACTANDORVM

in q̄ pponit Virgiliū cecinisse historiā xp̄i.

Castalio sed fonte madēs imitata beatos

Que sitiens hauri sancte libanina pacis

Hinc canere incipiā: presens deus erige mentem

Virgiliū cecinisse loquar pia munera xp̄i

Rem nulli obscuram: repetēsq; ab origine pādā

Si qua fides animum: si ueros fusa per artus

Mēs agitat molem: et toto se corpore miscet

Spiritus: et quātum non noxia corpora tardant

Terreniq; hebetāt artus: moribundaq; membra

VERBA. V. M.

quibus patrē et filiū rex principem inuocat.
Opater: o hominum rerumq; eterna potestas
Da facilem cursum: atq; animis illabere nostris
Tuq; ades: inceptumq; una decurre laborem
Nate patris summi: uigor et celestis origo
Quē p̄mi colimus: meritosq; nouamus honores
Iam nouaprogenies: omnis quam credidit etas
Munera uera cano: satis est potuisse uideri
Iam pridem memini ueterum monumēta uiroꝝ
Museum ante omnes totum cecinisse per orbem
Que sint: que fuerint: et que uentura trahantur
Omnia ut ipse tener mundi concreuerit orbis
Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas
Vnde hominum: pecudūq; genus: uiteq; uolātū
Et quæ marmoreo fert mōstra sub equore pōtus
Et si quid simul ignis habet: uel mobilis humor
Haud aliter prima crescentis origine mundi
Illuxisse dies. aliumq; habuisse tenorem
Crediderim: maior rerum mihi nascitur ordo
Si qua fides tanto est operi natua uetustas
Nanq; fatebor enim leuium spectacula rerum
Semper equos: atq; arma uirū: pugnaq; canebā
Et studio incassum uolui exercere laborem
Omnia temptaui potior sententia uisa est
Pandere res alta terra: et caligine mērlas

Inq̄ dies aliquid iam dudum inuadere magnū
 Mens agitat: mibi nec placida contēta q̄ete est
 Ore fauete omnes: letalsq̄ aduertite mentes
 Matres: atq̄ uiri: pueri: inupteq̄ puelle

OPERA SEX DIERVM. ET DE CRE
 atione celi et terre.

Principio celum: ac terras: camposq̄ liquentes
 Lucentemq̄ globum solis: luneq̄ labores
 Ipse pater statuit: uos o clarissima mundi
 Lumina labētem celo quæ ducitis annum
 Nam neq̄ erant astrorū ignes: nec lucidus ether
 Sed nox atra polum bigis subuecta tenebat
 Et chos in preceptis tantum tendebat ad umbras
 Quantus ad ethereum celi suspectus olympum

DIVISIO LVCIS. ET TENEBRARVM

Tunc pater omnipotēs rex cui summa potestas
 Aera dimouit tenebrosam et dispulit umbras
 Et mediū luci atq̄ umbris iam diuidit orbem
 Sidera cūcta notat: tacito labentia celo
 Intentos uoluēs oculos qua parte colores
 Austrinos tulerit que terga obuenterit axi
 Obliquus qua se signorum uerterit ordo

DE. IIII. TEMPORIBVS ANNI.

Postq̄ cūcta uidet celo constare sereno
 Omnipotēs: stellis numeros et nomina fecit
 Temporibusq̄ parem diuersis quatuor annum

Estulq; et pluuias et agentes frigora uentos
Atq; hæc ut certis possemus nolcere signis
Vere tument terre: et genitalia semina poscunt
At medio tostas estus terit area fruges
Et uarios ponit fetus autumnus: et atra
Venit hyems: teritur sitionia bacca tapetis
Atq; in se sua per uestigia uoluitur annus
Tempore iam ex illo fecūdis imbribus ether
Magnus alit magno cōmixtus corpore fetus

DIES PRIMVS. ET OPERA EIVS.

Et iam prima nouo spargebat lumine terras
Ducebatq; diem stellis aurora fugatis
Tunc durare solum: et discludere nerea ponto
Incipit: et reꝑ paulatim summere formas
Et uarie pelagi facies immania cete
Equora uerrebant caudis: estumq; secabant
Necnon et uasti circuibant equora ponti
Iam sole infuso: iam rebus luce receptis
Exultās roremq; simul dispergit amarum

DIES SECVNDVS ET OPERA EIVS.

Postera iamq; dies primo surgebat eoo
Fundit humus flores: et frōdes explicat omnes
Sanguineisq; inculta rubent auīaria bachis
Non rastris hominum non ulli obnoxia cure

DIES TERCIVS. ET OPERA EIVS.

Tercia lux gelidam celo dimouerat umbram

Auia tunc resonant auibus uirgulta canoris
Et liquidas corui presso dant gutture uoces
Nec gemere area cessauit turtur abulmo

DIES.III.ET OPERA EIVS.

Quarto terra die uariarum monstra ferarum
Omnigenumq; pecus nullo custode per herbam
Educit siluis subito mirabile uisu

Tuc mouet arma leo:mouet et tuc pessima tigrif
Squamosusq; draco:et fulua ceruice leena

Seuire:ac forme magnorum ululare luporum
Cetera pascuntur uirides armenta per agros

Nec gregibus liquidi fontes:nec gramia desunt

DIES.V.ET.VI.ET OPERA IN EIS

facta.

Iamq; dies alterq; dies processit et omne
Hoc uirtutis opus diuine mentis:et artis

Prospiciens genitor perfectis ordine rebus
Expleri mentem nequit:ardescitq; tuendo

Terrasq;:tractusq; maris:celumq; profundum

Alituum:pecudumq; genus:secumq; uolutat

Qui mare:qui terras omni ditione tenerent

Neu segnes iaceant terre: iuuat usq; morari.

DE CREATIONE HOMINIS DE

limo terre.

Talia uersanti subito sententia sedit

Faelicemq; trahit limum:fingitq; premendo

Pingue solum primis ex templo a mēsis anni
Iamq; improviso tante pietatis imago
Processit: noua forma uiri pulcherrima rerum
Os: humerosq; deo similis. mentem animumq;
Maior agit deus atq; opera ad maiora remittit
DEVS SAPOREM IN ADAMVM
milit. Et unam ex costis eius substituit: ex qua
euam formauit.

Queritur hinc alius nec quisq; ex agmine tanto
Audet adire uirum: sociusq; iu regna uocari
Haud mora continuo placidam p mēbra qetem
Dat iuueni: et dulci declinat lumina somno
Atq; illi medio inspatio iam noctis opace
Omnipotens genitor costas et uiscera nudat
Harum unam iuueni laterum compagibus artis
Eripuit: subitoq; oritur mirabile donum
Argumentum ingens clara cum luce refulsit
Insignis facie: et pulchro pectore uirgo
Iam matura uiro iam plenis nubilis annis
Olli somnum ingens rupit pauor ossaq; et artus
Cōiugium uocat: et stupefactus numine pressit
Exceptitq; manu: dextramq; amplexus adhesit.
DEVS HOMINI BENFDICIT.

His demum exactis torquet qui sidera mundi
Iussit: eo dicente premit placida equora pontus
Et tremefacta solo est tellus: silet arduus ether

36
Viuite foelices interq; uirētia cu lta
Fortunatorum nemorum: sedesq; beatas
Hæc domus: hæc patria est: reges ea certa laborū
His ego nec metas rerum: nec tempora pono
Imperium sine fine dedi: multosq; per annos
Nec rastris patietur humus: nec uinea falcem
Ast hominū imortale genus nec tarda senectus
Debilitat uires animi: mutatq; uigorem
DEVS PROHIBET NE COME
dant fructum arboris.

Vos contra que dicam animis aduertite uestris
In medio ramos annosq; brachia tendens
Est in conspectu ramis felicibus arbor
Quam neq; fas igni cuiq; nec sternere ferro
Religione sacra nunq; concessa moueri
Hac quicumq; sacros decerpserit arbore fetus
Morte luet merita. nec me sententia uertit
Nec tibi iam prudēs quisq; persuadet auctor
Comaculare manus liceat te uoce moueri
Eoemina: nec te ullius uiolentia uincat
Si te digna manet diuini gloria iuris

DE DELICIIIS PARADISI.

Postq; cunctā pater celi cui sidera parent
Composuit: legesq; dedit: camposq; nitentēs
Desuper ostentat: tantarum gloria rerum
Ecce autem primū sub lumine solis et ortus

Deuenero nemus ubi mollis amaricus illos
Floribus et dulci aspirās complectitur umbra
Hic uer purpureū: atq; alienis mensibus estas
Hic liquidi fontes: et celi tempore certo
Dulcia mella premūt: hic cādida populus antro
Imminet et lente texūt umbracula uites
Inuitant croceis ad laudes floribus orti
Inter odoratum lauri nemus: ipsaq; tellus
Omnia liberius nullo poscente ferebat
Fortunati ambo si mens non leua fuisset
Coniugis infande docuit post exitus ingens

TEMPTATIO PER SERPENTEM.

Iamq; dies infanda aderat per florea rura
Ecce inimicus atrox imenlis orbibus anguis
Septē ingens giros: septena uolumina uersat
Nec uisu facilis: nec dictu affabilis ulli
Obliqua insidia ramo frōdente pependit
Viperiam inspirans animam: cui tristia bella
Ireque insidieque et crimina noxia cordi
Odit et ipse pater: tot sese uertit in ora
Arrectisque horret squamis: et ne quid in ausum
Aut intēptatum sceleris ue doline relinquat
Sic prior alloquitur dictis: seque obtulit ultro
Dic ait o uirgo lucis habitamus opacis
Riparūque thoros et prata recentia riuus
Incolimus que tanta animis ignauia uenit:

Strata iacent passim sua quaq; sub arbore poma
Pocula sunt fontes liquidi: celestia dona

Attrectare nefas id rebus defuit unum
Quis prohibet causas penitus temptare latetes
Vana supersticio: rerum pars altera adempta est
Conditio: mea si non irrita dicta putares

AIT DEMON PRIUS EGO COME-
dam: tu uirum tuum hortare ut comedat
fructum

Auctor ego audendi sacrata rsoluere iura
Tu coiunx tibi fas animum temptare precando

Dux ego uester ero: tua sit mihi certa uoluntas

Extrui musq; thoros: dapibus epulamur opimis
EVA SEDUCITVR. ET IPSA VIRVM
seducit.

Sic ait: et dicto cicius quod longe tenetur

Subiiciunt epulis olim uenerabile lignum

Instituuntq; dapes: contactuq; omnia fedat

Precipue insilit pesti deuota future

Miraturq; nouas frondes: et non sua poma

Causa mali tanti: summo tenus attigit ore

Maius adorsa nefas: maioremq; orsa furorem

Heu misero coniunx aliena ex arbore germen

Obicit: atq; animum subita dulcedine mouit

APPOSVERVNT PERIZOMATA
post fructus comestionem .

Continuo noua lux oculis effulſit : at illi
Terrētur uiſu ſubito : nec plura morati
Corpora ſub ramis obiectu frondis obumbrāt
Conſertum tegmē : nec ſpes opis ulla dabat
At non hęc nullis hominum rerūq; repertor
Proſpiciēs oculis : cedes et facta tyranni
Preſentit : notūq; ferens quid fœmina poſcit
Continuo inuadit procul : o procul eſte pphani
Cōclamāt : celum ac terras qui numine firmat
ADAMVSET EVA AVFVGERE
uoluerunt : poſtq̄ innotuit eos guſtaſſe
fructus uetitos.

Atq; illi longe gradientem ac dira frementē
Vt uidere metu uerſi retroq; ruentes
Diffugiunt : ſiluasq; et ſicubi concaua furtim
Saxa petunt : piget incepti : lucisq; nec auras
Reſpiciunt : tedet celi conuexa tueri
Nec longū in medio tempus cū creber ad aures
Viſus adeſſe pedum ſonitus genitorq; p umbrā
Talibus aſſatur dictis : atq; increpat ultro.

ADAMVS A DOMINO
increpatur.

Inſœlix quæ tanta animum demētia cepit
Quiſ furor iſte nouus. quo nūc. quo tēditis inq̄t
Regnoꝝ immemores. quæ mētem iſania mutat
Dicite. que lucis miſeris tam dira cupido?

Maturate fugam: totoq; absistite luco
 Nec reuocare gradū: si quādo aduersa uocarint
 Est lícitum: flammis ambit torrētibus annis
 Per mediū stridens: torquetq; sonantia saxa
 Attollitq; globos flāmarum: et sidera lambit

ADAMVS PECCATVM

confitetur suggestione uxoris

Ille super tua me genitor tua tristis imago
 His posuere locis meriti nec deprecor inquit
 Omnipotens: sonitumq; pedū: uocēq; tremisco
 Cōsciū audacis facti: monitiq; sinistri
 Foemina fert tristes sucos: tardumq; saporem
 Illa dolos: dirūq; nefas sub pectore uersans
 Infontem ifando iudicio moritura puella
 Dum ferit in cautum crudeli morte peremit
 Suasit enim scis ipse: nec est de te fallere cuiq;
 Ut uidi: ut perii. ut me malus abstulit error
 Contigimusq; manu: q; nō sua seminat arbor

MALEDICTIO SERPENTIS.

Et e paradiso expulsio.

Tunc pater omnipotēs solio se misit ab alto
 Accipite ergo animis: atq; hec mea figite dicta
 Tuq; prior scelere ante alios immanior omnes
 Quem nec longa dies: pietas nec mitígat ulla
 Hortator scelerū coluber mala gramia pasces

Desidia latamq; trabes inglorius aluum
Cede locis nullis hoïum cogentibus ipse
Tentus ubi argilla et dumolus calculus aruis
MINATVR DEVS HOMINI LABO,
res q; mandatum transgressus fuerit: et q; ter
ra fructus proprios mutabit.

At tibi pro scelere exclamat pro talibus ausis
Omne euum ferro teritur. primusq; per artem
Heu miserâde puer terram insectabere rastris
Et sonitu terrebis aues. horrebit in aruis
Carduus: et spinis surget paliurus acutis
Lappeq; tribulicq; et fallax herba ueneni
Et si triticeam in messem: robusta q; ferra
Exercebis humû frustra expectabis aceruum
Concussa q; fame in siluis solabere quercu
Insuper his subeunt morbi: tristisq; senectus
Et labor et dure rapit inclementia mortis
DEVS MINATVR MORTEM POST
uarios labores.

Hæc tibi semper erunt: tuq; o seuissima coniunx
Non ignara mali caput horû et causa malorum
Magna lues commissa tibi: heu perdita nescis
Nec quæ circûstent te deinde pericula cernis
Nûc morere ut merita es: totû quod mête petisti
Nec mea iam mutata loco sententia cedit
EXPVLSIO EORVM DE PARADISO.

At iuuenem primum seuus circumstetit horror
Diriguere oculi: nec se celare tenebris

Amplius aut notas audire et reddere uoces

Haud mora: festināt iussi: rapidisq; feruntur

Passibus et pariter gressi per opaca uiarum

Corripiūt spatium medium: limenq; relinquunt

Fientes: et paribus curis uestigia figunt

Tunc uictum in siluis baccas: lapidolaq; corna

Dant rami: et uullis pascunt radicibus herbe

CONCEPTIO CAYN. ET PAR-

tus eue.

Interea magnum sol circumuoluitur annum

Matri longa decem tulerant fastidia menses

Vnde homines nati durum genus: inde p artem

Aut herbe campo apparent: aut arbore frondes

Inq; novos soles audent se gramina tuto

Crederet: et in lentis uuam dimittere ramis

Instituunt: udoq; docent inolescere suco

ABEL A FRATRE OCCIDITVR

Tunc gemini fratres adolent dum altaria tedis

Alter et alterius prelato inuidit honori

Horresco referens: consanguinitate ppinquum

Excipit incautum: patriasq; obtruncat ad aras

Sanguine fedantem: quos ipse sacrauerat ignes.

POST OCCISVM ABEL DEVS

irascitur humano generi.

Tunc genitor uirus serpentibus addidit atris
Mellaq; decussit foliis: ignemq; remouit
Predariq; lupos iussit: pontumq; moueri
Et passim riuus currentia uina repressit
Mox et frumētis labor additus: ut mala culmos
Effet rubigo et uictum seges egra negatet
Tunc laqueis captare feras: et fallere uisco
Inuentum: et duris urgens in rebus egestas
Mouit agros: curis acuens mortalia corda
Deterior: donec paulatim decolor etas
Ferre progenies durum caput extulit aruis
Et belli rabies: et amor successit habendi
Iusticia excedens terris uestigia fecit
Nec longum in medio tempus furor. iraq; mētē
Precipitant: gaudent perfulsi sanguine fratrum
Condit opes alius: defessoq; incubat auro
Nec doluit miserans inopem: dextramq; tetēdit:

DE DILUUIO PROPTER CRI
mina immisso.

Tūc pater omnipotēs grauius cōmotus ab alto
Ethere se mittit: tellurem et fundit in undas
Diluuium mittens: celumq; in tartara soluit
Sternit agros: sternit sata leta: boumq; labores
Diluit: implentur fosse: et caua flumina crescunt
Et genus omne neci pecudum dedit omne ferarū
NOE SVPERFVIT DILUUIO.

77
63
Tūc pietate grauem ac meritis iustissimus unus
Qui fuit in terris: et seruatissimus equi
Eripuit leto tantis surgentibus undis

Vt genus omne noue stirpis renouata teneret

POST DILVVIVM DEVS LEGEM

dat hominibus: Iudei bello agitantur: Et agit
etiam hic de mari rubro.

Diluuiō ex illo patribus dat iura uocatis

Omnipotēs: magnisq; agitāt sub legibus eum

Quid memorem ifandas cedes: qd facta tirāni:

Nesciaq; humanis precibus māuescere corda

Egyptum uiresq; orientis et ultima bella

Magnanimosq; duces tocius origine gentis

Quo cursu deserta petiuerit et tribus: et gens

Magna uirum meriti tanti non immemor unq;

Quiq; sacerdotes ad sint altaria iuxta:

Quiq; pii uates pro libertate ruebant:

Qui bello excitī reges: que littore rubro

Complerint campos acies: quibus arserit armis

Rex genus egregium: magno inflāmate furore

Agmen agens equitum et florentes ere cateruas

Cerera facta patrum purgataq; in ordine bella

Pretereo: atq; aliis post me memorāda relinqo

NOVVM INCIPIT TESTAMEN-

tum: Et quomodo prophate cecinerūt deum
humanaturū.

Nunc ad te et tua magne pater cōsulta reuertar
Maius opus moueo: uatum predicta priorum
Aggrediar: quāuis angusti terminus eui
Accipiat: tēptanda uia est: qua me quoq; possim
Tollere humo: et nomē fama tot ferre per ānos
Quot tua progenies celo descendit ab alto
Attulit et nobis aliquando optantibus etas
Auxilium: aduentumq; dei: cū fœmina primum
Virginis os: habitūq; gerens: mirabile dictu
Nec generis nostri puerum: nec sanguinis edit
Seraq; terrifici cecinerunt omīna uates
Aduentare uirum populis: terrisq; superbum
Semine ab ethereo qui uiri bus occupet orbem
Imperium oceano famam qui termiuet astris:

DE NATIUITATE CHRISTI.

Iamq; aderat pmissa dies quo tempore primum
Extulit os sacrum diuine stirpis imago
Missa sui imperio: uenitq; in corpore uirtus
Mixta deo: lubiit cari genitoris imago

STELLA APPARUIT: ET TRES MA
gi puero dona offerunt.

Haud mora continuo celi regione serena
Stella fac em ducens magna cum luce refulsit
Agnouere deum proceres: cunctiq; repente
Muneribus cumulant: et sanctum sidus adorant
Tunc uero manifesta fides: clarumq; paterne

40
1
Omen erat uirtutis et ipsi agnoscere uultum
Flagrant: et quæ dent diuini signa decoris
HERODES COMMOMETVR AV
dito infantuli regis iudeorum.

Protinus ad regem magno clamore furentum
Fama uolat: magnisq; acuit rumoribus iras
Incenditq; animum: matrisq; allabitur aures
Illa dolos: dirumq; nefas: haud nescia rerum
Presentit: motusq; excepit prima futuros
Prelcia uenturi: furtim mandarat alendum
Dum cure ambigue: dum mens exultuat ira
HERODES MANDAT PVEROS
et infantes interfici.

At rex sollicitus stirpē et genus omne futurum
Precipitare iubet: subiectisq; urere flammis
Multa mouens: mittitq; uiros qui certa reportēt
Haud secus ac iussi faciunt: rapidisq; feruntur
Passibus: et magnis urbem terroribus implent:
Continuo audite uoces uagitus et ingens
Infantumq; anime flentes: ante ora parentum
Corpora natorum sternuntur limine primo
DEFUGA DOMINI INEGIPTVM

At mater gemitu non frustra exterrita tanto
Ipsa manu pre se portans turbante tumultu
Infantem fugiens plena ad presepia reddit
Hic natum angusti subter fastigia tecti

Nutribat teneris inmulcens ubera labris
Hec tibi prima puer fundent cunabula flores
Mixtaq; ridenti passim cum baccare tellus
Molli paulatim colocalia fundet achanto
DEFVNCTO HERODE IHEVS
reuertitur in iudeam.

Et iam finis erat perfecto temporis orbe
Ut primum cessat furor; et rapida ora quierunt
Ante annos animum gestans celestis origo
Per medias urbes graditur populosq; ppinquos
Illum omnes tectis agrisq; effusa iuuentus
Attonitis inbians animis prospectat euntem
Turbaq; miratur matrum quis spiritus illi
Quis uultus. uocis ue sonus uel gressus eunti est
IOHANNES BAPTISTA SALVA
torem baptisinate lauit.

Continuo uates nanq; is certissimus auctor
Ut procul a gelido secretum flumine uidit
Tempus ait deus: ecce deus cui maxima rerum
Verborumq; fides tu non eris alter ab illo
Fortunate puer celi cui sidera parent
Sic equidem ducebam animo: rebarq; futurū
Expectare uenis spes et solatia nostri
DE BAPTISMO CHRISTI. ET
quomō spūs sanctus descēdit ī specie colūbe.
Hec ubi dicta dedit fluuio mersare salubri

41
2
Accepit uenientem ac mollibus extulit undis
Exultantq; uada: et subito commota columba
Deuolat: atq; caput superastitit: inde repente
Reddit iter liquidum celeres neq; comouet alas
Huc omnis turba ad ripas effusa ruebat
Certatim largos humeris infundere rores

VOX DE NVBE AVDITA EST:

hic est filius meus dilectus.

Tunc genitor natum dictis compellat amicis
Nate mee uires: mea magna potentia solus
Et predulce decus magnum rediture parenti
A te principium: tibi desinit accipe testor
O mea progenies qua sol utrunq; recurrens
Aspicit oceanum perfecto letus honore
Omnia sub pedibus uerti: regi q; uidebis
Tu regere imperio populos: matresq; uirosq;
Iam pridem relides animos: desuetaq; corda
Ignarosq; uie mecum miseratus inertes
Ingredere: et uotis iam nunc asuesce uocari
Dixerat: ille patris magni parere parabat
Imperiis: instans operi: regnisq; futuris
Heu pietas et prisca fides quas dicere gentes
Incipiam: si parua licet componere magnis
Nec mihi iam patriam antiquam spes ulla uide di
Nec spes libertatis erat: nec cura salutis
Hic mihi responsum primus dedit ille petenti

Concretam exemit labem: purumq; relinquit
Ethereum sensum: meq; in mea regna remittit
Illum ego per flammam agerem: si sirtibus exul
Per uarios casus per mille sequentia tela
Quo res cūq; cadent unum pro munere tanto
Exequerer: struemq; suis altaria donis.
Huius in aduentu tantarum munera laudum
Ipsi leticia uoces ad sidera iactant
Intonsi montes respondent omnia ualles
Tempore nō alio magnum et mēorabile nomē.

TEMPTATIO CHRISTI.

Serpentis furiale malum meminisse necesse est
Autus quin etiam fama est obscurior annis
Compellare uirum: ueniendi poscere causas
Hunc ubi tendentem aduersum p̄ gramina uidit
Substitit: infremuitq; ferox: dñumq; potentem
Sautius ac serpens affatur uoce superba
Vera ne te facies: uerus mihi nuntius affers:
Qui genus: unde domo: q̄ n̄ra ad limina tēdis
Fare age: quid uenias: nam te dare iura loquūt
Aut quis te iuuenum confidentissime nostras
Iussit adire domos: paciēq; imponere morem:
Nō equidem iuideo: miror magis: accipe porro
Quid dubitem: et q̄ nunc animo sentēcia surgit
Est domus alta: uoca Zephiros et labere pennis
Ardua tecta petens ausus te credere celo

Si modo quē memoras pater est cui sidera parēt

VOX CRISTI AD TEMPTATOREM

Olli subridens sedato pectore fatur

Haud uatum ignarus: uenturique inscius cui

Dissimulare etiam sperasti perfide serpens

Ne dubites: nam uera uides: opta ardua pennis

Astra sequi: clausumque caua te condere terra

Quo periture ruis: maioraque uiribus audes?

Cede deo: toto proiectus corpore terra

RELIQUIT DEVM TEMPTATOR.

Nec plura his ille admirans uenerabile donum

Fronte premit terram: et spumas agit ore crueto

Contentusque fuga: cecis se immiscuit umbris

PROPERABANT POPVLI VT AV

dirent dominum predicantem.

Interea magnas uolitans it fama per urbes

Conuenere uiri: mens omnibus una sequendi

In quascumque uelit pelago deducere terras

Multi preterea: quos fama obscura recondit

Concurrunt fremitu denso: stipantque frequētes

Exultantque animis medium nam plurima turba

Nunc habet: atque humeris extātem suscipit altis.

DOMINVS LOQUITVR AD TVR

bas. et discipulos suos promittens eis regna

celorum si sequantur eius monita.

Quos ubi confertos audere in prelia uidit

Incipit: et dicitis diuinum inspirat amorem
Discite iusticiam moniti: et succurrite fessis
Pro se quisq; uiri: que cuiq; est copia leti
Comunemq; uocate deum: meliora sequamur
Quoq; uocat uertamus iter: uia prima salutis
Intemerata fides: et mens sibi conscia recti
Vobis parta quies: perfecto temporis orbe
Nam qui diuitiis soli incubuere repertis
Nec partem posuere suis dum uita maneret
Pulsatus ue parens: et fraus innexa cruenti
Tunc cum frigida mors animas seduxerit: artus
Inclusi penam expectant: que maxima turba est
Infernisq; sedent tenebris: ueterumq; malorum
Supplicia expendunt aliis sub gurgite uasto
Infectum eluitur scelus: aut exuritur igni
Turbidus hic ceno: uastaq; uoragine gurges
Fxtuat: atq; omnem cocyti eruptat arenam
Hinc exaudiri gemitus: et seua sonare
Verbera: tunc stridor ferri: stricteq; cathene
Semper: et obducta densantur nocte tenebre
Preterea que dicam animis aduertite uestris
Non ego uos post hac celis de more iuuentis
Religione patrum truncis et robore natas
Mortali ue manu effigies: nec templa deorum
Audite: et repetens iterumq; iterumq; monebo
Sed periisse semel satis est natumq; patremq;

43
4
Profuerit memiuisse magis: si credere dignū est
Sed fugit: et nūq̄ redit irreuocabile tempus
Flāmarumq̄ dies: et uis inimica propinquat.
SIGNA VENTVRI IVDICII.

Attonitis helere animis: nec plura moratus
Hic aliud maius miseris mortalibus egris
Iudicium canit: et tristes denunciat iras
Venturum excidium: et uasta conuulsa ruina
Omnia tunc pariter rutilo miscerier igni
Pallentesq̄ polo stellas: celiq̄ ruinam
Tum uero tremefacta nouus per pectora cūctis
Insinuat pauor: et taciti uentura uidebant

DE QUODAM ROGANTE DOMI-
num quid faciendo uita eternam possideret:
Hoc super aduentu cum dicta horrēda moneret
Ora puer prima signans intonsa iuuenta
Diues opum studiis. florens et nobilis ortu
Quinq̄ greges illi balantum: quina redibant
Armenta: et dapibus mensas onerabat opimis
Continuo palmas alacris utraq̄ tetendit
Et genua implectens sic ore affatus amico est
Ad te confugio: et supplex tua numina posco
Omnia perfeci: atq̄ animo mecum ante peragi
Eripe me his inuicte malis: quid deniq̄ restat
Quidue sequēs tantos possim superare labores:
Accipe: daq̄ fidem: mihi iussa capescere fas est

Atq; huic responsum paucis ita reddidit heros
O prestans animi iuuenis abliste precando
Nec te peniteat nihil o tibi amice relictum est
Hoc etiam his addam tua sit mihi certa uoluntas
Disce puer contempnere opes: et te quoq; dignum
Finge deo et qua sit poteris cognoscere uirtus
Da dextram misero: et fratrem ne desere frater
Si iungi hospitio properat coniunge uolentem
Casta pudicitiam seruet domus: en age surge
Rumpe moras: rebusq; ueni non asper egenis
Dixerat hec ille in uerbo uestigia torisit
Tristior: ora modis attollens pallida miris
Multa gemens seseq; oculis attollit: et aufert
QUANDO INSEdit ASELLO. ET
turba sternebat indumenta.

Tunc etiam tardi costis agitated aselli
Insedit: nimbo effulgens: cui plurima circum
Matres atq; uiri: pueri. uelamina nota
Subiciunt: funemq; manu contingere gaudet
Iamq; propinquabat portis: templumq; uetustum
Antiqua ex cedro centum sublimis columnis
Aggreditur magna medius comitante caterua
Horrendum siluis hoc illi curia templum
He sacre sedes miro quod honore colebant
CVM FECISSET FLAGELLAM EIF
cit uendentes et ementes.

49
5
Nanq; sub ingenti lustrat dum singula templo
Horrescit uisu subito insonuitq; flagello:

Significatq; manu: et magno limul intonat ore

Quæ scelerum facies: que ue era micâtia cerno:

Cesaris et nomen: quæ uos insania mutat:

Hæ nobis proprie sedes: hic tempore certo

Perpetuis soliti patrum considerare mensis

Oblupuerè animis: gelidusq; per ima cucurrit

Ossa tremor: mensasq; metu liquere priores

DISCIPVLI CONSCENDVNT NA

uem. et fit repentina tempestas.

Inde ubi prima fides pelago: tranquilla per alta

Deducunt socii naues: atq; arte magistra

Hic alius funda latum transuerberat amnem

Alta petens: pelagoq; alius trahit humida lina

Postq; altum tenuere rates: nec iam amplius ulle

Occurrunt terre: crebris micat ignibus ether

Enpiuat subito nubes celumq; diemq;

Consurgunt uenti: et fluctus ad sidera tollunt:

At sociis subita gelidus formidine sanguis

Diriguit: cecidere animi: cunctiq; repente

Portum aspectabant flentes: uox omnibus una

Spemq; metumq; inter dubii: seu uiuere credant

Siue extrema pati leti discrimine paruo

Qualia multa mari naute paciuntur in alto.

CHRISTVS AMBVLANS SVPER

aquas imperat uentis et mari.

Ecce deus magno misceri murmure pontum
Emissamq; hyemem sensit cui summa potestas
Par leuibus uentis: et fluminis otior alis
Prona petit maria: et pelago decurrit aperto
Nec longo distat cursu pereunte carina
Agnoscent longe regem: dextraq; potentem
Nudati socii: et magno clamore salutant
Postq̄ altos tetigit fluctus et ad equora uenit
Id uero horrendum ac uisu mirabile forte
Subsidunt unde remo ut luctamen abesset
Collectasq; fugat nubes: graditurq; per equor
Iam medium. nec dū fluctus latera ardua cinxit.
At mediā socios insedens naue per ipsos:
Ecce gubernaculo rector subit ipse magister
Intremuit malus: tremuit sub pondere cimba
Vela cadunt: puppiq; deus consedit in alta
Et tandem leti naute aduertuntur harene:

VESPERI PARATVR CENA.

De uexo interea proprior fit uesper olympo
Tunc uicti reuocant uires: fusiq; per herbam
Et dapibus mensas onerant. et pocula ponunt.

HIC DOCET SACRAMENTVM

corporis et sanguinis sui.

Postq̄ prima dies epulis. mensaq; remote

45
6
Ipse inter genitor primos instaurat honores
Sulcians celum tunc facta silentia linguis
Dat manibus fruges: dulcesq; a fontibus undas:
Impleuitq; mero pateram: ritumq; sacrorum
Edocet: immiscetq; preces: at talia fatur

Audite o proceres ait: et spes discite uestras

VNVS VESTRVM ME TRADET

querētibus me.

Nemo ex hoc numero mihi non donatus abibit

Promissisq; patris uestra iquit munera uobis

Certa manēt pueri: et palmā mouet ordīe nemo

Et lux cum primum terris se craftina reddet

Vnus erit tantum in me exitiumq; meorum

Dum medium paci se offert de corpore nostro

Nanq; dies ni fallor adest secludite curas

Mecum erit iste labor: nec me sententia fallit

Vnum pro multis dabitur caput: hęc ita fatus

Conticuit: seramq; dedit per membra quietē

CONSILIVM INIERVNT VT

eum mortī traderent.

Oceanum interea surgens aurora relinquit

Iamq; sacerdotes late loca questibus implent

Cū patribus populi sequit̄ q; p agmina murmur

qđ genus hoc hoīm: q̄ ue hūc tā barbara morē:

Permitttt patria: penas cum sanguine poscunt:

Vndiq; collecti: et magno clamore sequunt̄

In fontem: seuitq; animis ignobile uulgas
Sol medium celi conscenderat igneus orbem
Cum subito acciri omnes populosq; patresq;
Exposcunt: fariq; iubent: quo sanguine cretus
Quid ue petat. quid ue ipse ferat: preclara tuētes
Facta uiri nimius dolor: et stupor urget inertes
Nescia mens hominum: certant illudere capto
Tum uero aptatis concurrunt undiq; telis
Tollitur in celum clamor: cunctiq; repente
Corripuere sacram effigiem manibusq; truentis
Ingentem quercum decisis undiq; ramis
Constituunt: spinisq; ligant ingentibus illum
Tendebantq; manus pedibus per mutua nexis
Triste ministerium sequitur quos cetera pubes
Ausi omnes immane nefas: ausoq; potiti
Ille autem inpauidus quo uincula nectitis inquit
Tanta ne uos generis tenuit fiducia uestri:
Post mihi non simili pena commissa luetis
Talia perstabat memorans: fixusq; manebat
Interea magno misceri murmure celum
Incipit: et rebus nox abstulit atra colorem
Im: iaq; eternam timuerunt secula noctem
Terra tremit: fugere fere: et mortalia corda
Per gentes humiles strauit pauor: inde repente
Dat gemitum tellus: celum tonat omne fragore
Extemplo comote herebi de sedibus imis

Umbre ibant tenues tellus quoq; et equora poti
 Quin ipse stupuere domus: atq; intima leti
 Tartara: et umbrose penitus patuere cauerne
 Sol quoq; exoriens cuncti se scire fatentur
 Tunc caput obscura nitidum ferrugine texit
 Diffugiunt comites: et nocte teguntur opaca
 Multaq; dura suo tristi cum corde uolutant
 Quid faciant: herent infixi pectore uultus
 Verbaq; nec placidam membris dat cura quietem
 Tunc senior tales referebat pectore uoces
 Multa putans ubi nunc uobis deus ille magister
 Que sequimur: quoue ire iubes: ubi ponere sede
 O dolor atq; decus tantarum gloria rerum
 Iam iam nulla mora est: et nos rape in oia tecu
 Oramus: teq; aspectu ne subtrahere nostro:

TERCIA DIE

resurrexit.

Hos inter motus: media inter talia uerba
 Tercia lux gelidam celo dimouerat umbram
 Iamq; pede referens: superas ueniebat ad auras
 Cum subito ante oculos ingenti mole sepulcru
 Corpus ubi exanime positu nec claustra. nec ipsi
 Custodes sufferre ualent: auulsaq; saxi
 Saxa uident: laxi laterum compagibus artis
 At sonus: ingenti concussa est pondere tellus
 Horror ubiq; animum simul ipsa silentia terrent

FORIBVS CLAVSIS APPARVIT

dominus discipulis.

Ecce autem primi uolucrum cum culmine catus
Ingreditur linquens antrum: spoliisq; superbis
Ibat ouans: pulsusq; pedum tremit excita tellus
Vulneraq; illa gerens foribus sese ingerit artis
Atq; hinc ingentem comitum affluxisse nouorū
Inuenit admirans numerum: cunctisq; repente
Improuisus ait: coram quem queritis adsum
Vicīt iter durum pietas: et uiuida uirtus
Precipites uigilate uiri: timor omnis abesto

INSTRVIT APOSTOLOS.

Hi nostri reditus: expectatiq; triumphī
Hec mea magna fides: o terq; quaterq; beati
Que uobis: que digna uiri pro laudibus istis
Premia posse reor solui: que dona parari
Accipite ergo animis que uos a stirpe parentum
Prima tulit tellus eadem uos ubere leto
Accipiet: renouate animum: mestumq; timorem
Mittite: et uosmet rebus seruate secundis

RELINQUIT PACEM APOSTOLIS.

Quod supest leti bene gestis ordine rebus
Pacem orate manu: pacem laudate sedentes
Magnanimi: pacis solum inuiolabile pignus
Et simul his dictis faciem ostentabat et ora
Ora manusq; ambas: populataq; pectora ferro.

67
8
Immiscentq; manus manibus gaudentq; tuentes
Nec uidisse semel satis est: iuuat usq; morari
Et conferre gradū. et dextre cōiungere dextram

CHRISTVS DIMISSIS APOSTOLIS

rendit ad patrem.

His demum exactis: spirantes dimouet auras
Aera per tenerum: celoq; inuectus aperto
Mortales uisus medio in sermone reliquit
Seq; infert septus nebula mirabile dictu
Atq; illum solio stellantis regia celi
Accipit: eternumq; tenet per secula nomen
Ex illo delatus honos: letiq; minores
Seruauere diem: tot iam labentibus annis
I decus o nostrum: tantarum gloria rerum
Semper bonos: nomenq; tuū: laudesq; manebūt
Et nos et tua dexter adi pede sacra secundo
Annua que differre nefas: celebrate fauentes
Hunc socii morem sacrorum. hunc ipse tenet
O dulcis coniunx: et si pietate merentur
Hac casti maneant in religioe nepotes.

Probe Centone clarissime foemine
opusculum finit.

PREFATIO SVPER SIMBOLVM A/
thanalii diuersis ex Thome aquinatis codic/
bus excerpta Incipit

VICVM. VVLT SAL. ESSE AN. et c.

Sine qua impossibile est placere deo. et fal/
sa est uirtus etiam in optimis moribus.

Accidentem quoq; ad deum oportet credere: et
passibus fidei ad eum deuenire.

Que fides sane habitus mentis est: qua ueritas
inchoatur eterna in nobis faciens intellectū nō
apparentibus assentire.

Est profecto sperandarum rerum: seu quedam fu/
ture beatitudinis inchoatio.

Est amplius credere quod non uides: atq; miran/
da rei incognite certitudo.

Cuius actus perfectus atq; meritorius est in deū
credere: eūq; tota mēte: totaq; uolūtate diligere.

QuAM NISI QuIS. INTEGRAM. et c.

Nō eam quispiam rōibus probet: ne meritum
quidem amittat et premium

Demonstratiua tollat etiam argumenta: ubi fir/
des catholica queritur.

Qui probare rationibus aut experimentis inni/
titur fidei derogat: et paganorū cedit i derisionē

Ergo fidem corde menteq; inuisibilem cōplectat

ne prophanet ueneranda misteria.

Quod si aliq̄ p̄batio p̄quirat̄ q̄ firmissima ē atq̄
efficacissima autoritate canonica roboretur.

Hinc est etiam q̄ ecclesie sacramenta q̄ fidei q̄dā
p̄testatiōes sunt de iurē nature nō eē cōcedimus
FIDES AVTEM CATHO. HEC EST. etē.

Eides catholica tenet et naturalī ratione probat̄
ut unum deum primamq̄ causam credamus om
nipotentem.

Iplum insuper esse celi terreq̄ factorem uisibiliū
omnium atq̄ inuisibiliū: earumq̄ rerum indu
bitatum prouisorem nullatenus dubitemus.

Cuius quoq̄ prouidentia a fine usq̄ ad finē at
tingens fortiter: suauiterq̄ cuncta disponit:

Qui in principio temporis celum terramq̄ crea
uit uel in filio rerum omnium principio p̄ quem
positiua atq̄ existentia omnia facta sunt.

Porro sine ipso nihil idest peccatum factum est
cuius entitatis: actusq̄ quāuis deus causa sit: an
nexe tamen actui deformitatis humana uolun
tas existit.

Et licet deus mali pene ob nostra facinora factor
esse credatur: mali tamen culpe quam non diliz
git: sed odio habet: eum causam esse minime pu
tandum est.

Ipsē etiam non operibus nostris sed sua boitate

atq; infinita clemētia grāciam donat: quā cum reliquis infusis uirtutibus atq; cōcomitantibus peccatis etiā exigentibus aufert: sicq; cor Pharaonis indurate: et populi excecāre: ip̄iusq; aures agrauare: ne cōuertātur: nos quoq; de uis bonis errare facientem: atq; prescitos tradere in reprobū sensum eum sacra noui. ueterisq; testamenti scriptura commemorat.

In hac autē trinitate unū deū non unicum p̄feramus ne comūcātiōem cogere mur negā deitatis Quāuis unīcū nō asseramus deū unīcū tñ dñm nostrū Ihesum xp̄m p̄culdubio confitemur Cum dicimus deus unus est: li unus quāuis deorum pluralitatem neget: deitatem tamen cōmunicādam tribus suppositis asserit.

Cum uero deus unicus est proferimus: li unicus cum diminutiuum sit: non solum pluralitātē deorum negat. sed naturam diuinam tribus mīme cōmunicandam personis affirmat.

NEQUE CONFVNDEN. PERSO. etē.

Et quandoquidem ex uerbis inordinate prolatis incurritur herēsis: ideo cum modestia de trinitate agendum est.

Nam nec periculosius alicubi erratur: nec laboriosius aliqd queritur: nec fructuosius aliqd inuenietur.

49
50
In diuinis profecto diuersitatis et differentie no-
men uitandum est. ne unitas diuine tollatur ef-
sentie.

Propter enim relatiuam oppositionē uti distin-
ctionis nomine possumus et ualemus.

Ne autem diuine substātie simplicitas auferatur
separationis nomen uel diuisionis euitare debemus.

Vt etiam equalis gloria ac coeterna exprimat
maiestas: disparitatis nomine non utamur.

In patre ergo et filio atq; spiritu sancto non est
discrepās nō alienus sed una deitas. ut similitudi-
nem in diuinis confiteamur.

Et p̄rem et filium ac spiritū sanctum singularem
deum p̄dicare absq; dubio sacrilegum est.

Et ne a personis ordo nature tollatur nec cōsulū
est: quod unū est neq; multiplex esse potest.

Vna est essentia patris et filii et spiritus sancti: in
qua nō est aliud pater: aliud filius: aliud spiritus
sanctus: quāuis p̄sonaliter alius sit pater: alius sit
filius: alius spiritus sanctus.

Alius masculine sumptum non nisi suppositi di-
stinctionem importat. sed neutraliter positū cō-
munem essentiam significat.

Licet pater sit altissimus: et spiritus sanctus simi-
liter: tamen solus altissimus Ihesus christus ab ec-
clesia decantatur.

Nec absolute dicimus q̄ solus filius sit altissimus
sed cum spiritu sancto in gloria dei patris cōcin-
nendo firmamus.

Hoc sane modo cōclusionem ueram pollicemur
si aliud in neutro genere dictio exclusiua solus
excludat.

In hac indiuidua trinitate tres sunt persone non
natura sed relatione distincte.

Licet una p̄sona non sit alia: una tñ est in alia ut
filius in patre: et pater in filio esse dicatur.

In diuinis ferme quinque ponimus notiones que
sunt Innascibilitas. Paternitas. Filiatio. Cōmunis
spiratio: processioq̄.

Hæ autē dūtaxat relatiōes dicimus paternitatē
filiatiōē cōem spiratiōem: atq̄ processionem

Ex his tres sunt tantum proprietates personales
paternitas: filiatio: processioq̄:

Relatiōis atq̄ diuine essentie esse in deo non esse
aliud: sed unū: idemq̄ certissime predicamus.

Porro si relatio que deo realiter cōpetit: essentia
diuina nō est: creatura proculdubio diceretur cū
omnis res que diuina essentia non est: creatura
esse probatur: et ita relationi non erit adoratio
latrie exhibēda: quod contra in p̄fatiōe ab eccle-
sia concinnitur: ut in p̄sonis p̄prietas et in maie-
state adoretur equalitas..

50
1
Dici mus quoq; tres existentes: tres sapiētes: aut
tres eternos. si adiectiue sumantur.

Si uero substantiue capiantur: unum increatum
et imensum: eternūq; firmissime proferamus.

Quare nomina diuinam essentiam substantiue
significantia singulariter nō pluraliter de tribus
personis predicantur.

Sortē enim Platonē ac demosthenem tres hoīes
disputamus: patrem et filiū et spiritū sanctū non
tres sed unum deum omnino defendimus.

In tribus humane nature suppositis tres huma-
nitates asserimus.

In tribus autē psonis diuis una tm̄ p̄sistit essētia.

Quamuis tres sint habentes deitatem non ta-
men sequitur q̄ tres deos dicere teneamur.

Quoniam deus substantiue dicitur: sed habens
deitatem adiectiue significatur.

PATER A NVLLO EST FACTVS. et̄.

Est enim pater principium non de principio: fili-
us principium de principio. spiritus sanctus prin-
cipium de utroq; principio.

Harum etiā personarum una est generans alia
genita alia spirata.

Et licet deus pater filium genuerit: et cuncta que
pater habet filio dederit et p̄ et filius oīa spiritui
sancto cōmuicauerint totū sibi ipsīs retinuerunt.

Totum posse totumq; uelle quod pater habet et filius habet ac etiam spiritus sanctus.

Verūtamen pater filiū generare potest: gignitq; et deus filius nec potest: nec uult: nec etiam spiritus sanctus.

Et pater et filius unum sunt principium spiritus sancti: et hoc quod dico principium non habet determinatam. sed confusam pro duabus persoīs simul habet suppositionem.

Et qm̄ spirans adiectiuum: spirator uero substantiuum est: licet pater et filius unum principium sint spiritus sancti: dicere tamen possumus q̄ pater et filius sint duo spirātes propter pluralitatē suppositorum: non autem duo spiratores propter unam spiratiōem: nam adiectiua nomina numerum habent secundū supposita: substantiua uero a seipīs secundum formam significatam.

ET IN HAC TRINITATE NI. PRI. et:.

Est et in trinitate ad cōfusionem expellēdam ordo secundū originē omni absq; prioritate.

Hic ordo nature uocatur: nō quo alter sit prius altero: sed quo alter est ex altero.

Ordo in diuinis personis attenditur: et prioritatem omnem catholica fides excludit.

Cum filius sit simpliciter primū: pater nullo modo prior est filio.

17
2

In trinitate nulla prioritas probari potest: neque
duratione: neque natura: neque intellectu: neque
dignitate.

Pater in essentia prior filio non est: cum diuina
essentia communis sit et non diuisibilis.

Neque filium pater relatione precedit: cum relati
uorum sit simul esse natura.

Neque tempore prior est filio: quoniam relatiua posita se
ponunt: et interepta se perimunt.

Non etiam intellectu prioritas ulla est: cum unum
per alterum diffiniatur.

Et licet pater suum dederit esse filio: nullo modo
priorem esse filio dignitate probatur.

Eadem enim dignitas que in patre est paternitas
in filio est filiatio.

Et sicut paternitas in patre est diuina essentia uel
bonitas: ita eadem essentia numero uel bonitas
in filio est filiatio.

Patet ergo patrem nullo modo esse posse priorē
filio: neque secundum id quod absolutum est neque
secundum id quod ad aliquid est.

Eam ob causam prioritatis atque posterioritatis in di
uinis signa secundum quosdam a ueritatis semita deui
antes catholica disciplina non tenet.

SED NECESSARIUM EST AD ETE. etc.

Est igitur deus incarnatus non carnatus: ut genus hu

manum ab eterna morte redimeret.
Et uerbum diuinum factum est caro: non ex uiri
li semine sed mistico spiramine.

Qui prius eternus factus est tēporalis: et factus
est deus homo: ut homo fieret deus.

Cum sit possibile apud deum omne uerbum ad
sanandā miseriam nostram sua incarnatione mo
dum conuenientioreminime reperimus.

Profecto ex hoc certificatur et fides exaltatur et
spes supra modum excitatur et caritas:

Quod si primus parens noster non deliquisset:
deus nequaquā humanatus extitisset.

Sane tolle morbos: aufer et uulnera: et nulla erit
causa medicine.

Duas in Christo ueneramur natiuitates: unam
eternam alteram temporalem: eternam ex patre
temporalem ex matre profitemur.

Generatiōem eius ex patre Esaia teste: quis enar
rabit: natiuitatem uero ipsius ex matre liber ge
nerationis Ihesu xpi aperte pronunciat.

Deus homo ex mris substātia in seculo natus est
ut seculum a diaboli potestate saluaret.

Ex purissimis: castissimisque uirgis sāguibus nasci
tur: et omni procul peccato spū sancto cōcipit.

Nec fomitem originalis culpe cōtraxit.: qua im
munem post sanctificatōnē dūtaxat matrē pcul

572
3
dubio predicamus:

Iohānes baptista : nec non et Hieremias ppheta
in utero sanctificati originali noxa immunes ex
titisse negantur.

Iohānes baptista atq; Hieremias post sanctifica
tionem ex utero et si non deliquerunt peccare ta
men uenialiter potuerunt.

Beatissima uirgo nec uenialiter peccare potuit.
nec ullam habuit inclinationem ad malum: cum
in bonum tota fuerit intēta: atq; in ea diuina san
ctificationis gratia fomitem prorsus extinxerit.

PERFECTVS DEVS PERFECT. HO. et c.

Ihesus Christus dei filius naturam hominis : nō
personam assumpsit.

Ipse quoq; naturam assumpsit humanam: nō se
cudum q̄ est a singularibus separata. neq; ab in
diuiduis cunctis abstracta.

Natura huāna a xp̄o assumpta est: non q̄ in spe
cie cōsiderat̄: neq; in oēs ypostases eius assūpsit.

Corpus quidem uerum assumpsit carnale atq;
terrestre: ex quo carnem habuit et ossa: ueramq;
substinuit mortem.

Insuper assumpsit et animam: cum tristem eius a
nimam usq; ad mortem extitisse legamus.

Mentem quoq; et intellectum assumpsit: ex quo
mitis fuit et huius corde: et pphetauerat Esaias.

inquiens: ecce intelliget puer meus.

In anima a uerbo assumpta gratiam habitualem fuisse tenemus: nam in Christo spiritum domini requieuisse cantamus.

Et cum omnes uirtutes dei filius habuerit: in eo tñ fides nō fuit: quia nihil in eo nō appares fuit cum cuncta nouerit apertissime.

Neq; spes in eo fuisse perhibetur: cum plene fruitionem diuinam a principio sue conceptionis habuerit.

Grā uniuersis in xpo fuisse infinita probatur: sed habitualis finita et infinita dici potest.

Quamuis talis habitualis gratia finita esse dicatur: in Christo tamen augeri non potuit.

Gratia habitualis in Christo essentialiter uel simpliciter finita conceditur: effectualiter autem aut secundum quod infinita dici potest.

In primo cōceptiōis instāti corpus credimus extitisse formatum: et angelo nunciāte atq; spiritu sancto adueniēte mox uerbum in utero mox extra uterum uerbum caro factum est.

Simul caro simul dei uerbi caro simul caro aiata rationali et intellectuali conceditur.

Firmissime cōcedamus et nullatenus dubitemus carnem Christi in utero uirginis non fuisse conceptam priusq; non susciperetur a uerbo.

In primo sue cōceptiōis instāti scīficatus fuit: nā quod ex beata uirgīe natū est sanctū uocatū est filius dei: et quē p̄r scīficauit et misit in mundum. Conceptio xp̄i sp̄iritui sancto sp̄aliter attribuit licet sit a tota trinitate singulisq; plois: cuius xp̄i etiam corpus non proprie de sp̄iritu sancto: sed ex sp̄iritu sancto conceptum esse profitemur. Ex quo igitur factus est perfectus homo ī primo sue conceptionis instanti usum liberi arbitrii asserimus habuisse.

In quo etiam primo instanti et mereri potuit: et beatus extitit et simul uiator atq; comprehensor fuisse conceditur:

Naturam principium incarnatōis: personam uero eiusdem fuisse terminum arguimus.

Dei filius perfectus homo: qui totā naturam curare uenerat humanam quosdā defectus assumpsit humanos: non autem contraxit

Et ut perfectionem sue humanitatis ostēderet noluit miracula facere: aut predicare: nisi quousq; perfecte foret etatis.

QUI PASSVS EST PRO SALV. NO. etē.

Et necessarium fuit Christum pati ut genus humanum a damnatione liberaret eterna.

Dei filius qui oblatu est quia ipse uoluit nece uiolenta mortuus est. quem si non occidissent

hebrei etiam confectus senio obiisset:

In morte sua corpus iacuit i sepulchro anima ue
ro descēdit ad inferos.

In triduo quidem facta est humanitatis atq; di
uinitatis ueraciter separatio.

In triduo sane christus uerus homo nō fuit q̄uis
filius hominis fuisse scribatur.

Quod semel assumpsit nūq̄ amisit: ea m ob rem
nec corpus in sepulchro: nec animam in inferno
unq̄ diuinitas dereliquit.

Nec dedit sanctū suū corruptionē uidere diuitas
nec aliquo mō deseruisse mente uoceq; loq̄mur.

Nec fuit christi corpus in triduo cadauer ut qui
dam falso atq; perperam huius nominis signifi
cationem exponunt.

Et cum quadruplex infernns esse dicatur: solū in
limbum sanctoꝝ patrū descendisse narratur.

Diluculo tercia die resurrexit a mortuis: et doti
bus quatuor corporis gloriosus.

Sanguinem in cruce totum largiter effusum: to
tum reassumpsit: et id omne quod de huāne na
ture perfectione monstratur.

Xp̄us resurgēs Marie magdalene primū apparu
it: post atq; deinde ceteris sese rite monstrauit.

Firmissime credendū ē gloriose uirgri primū ap
paruisse quāuis hoc euāgeliste non referant.

57
Post resurrectionem uere comedit et bibit. quod
postea in materiam p̄iacētem resolutum est.

Amplius naturam atq; uirtutem glorificate car-
nis ostēdit: cum ex oculis apostolorū euanuit: et
se inuisibilem cunctis effecit.

— Post quadraginta dies ascendit ad celos: cuius
motus non instantaneus: sed successiuus extitisse
probat.

Sanctorū corpora quorū monumēta die pasche
ues aperta sunt: et ip̄a cū xp̄o dominica die resur-
rexerunt non iterum mortua sunt. ne maius illis
esset tormētum qui surrexerunt: si rursus mortui
essent q̄ si non resurgerent.

Incūtanter ergo credere debemus: quia qui resur-
gēte domino a mortuis surrexerūt: eo quoq;
ascēdente ad celos et ip̄i pariter ascenderunt.

Ascendit humanitas in uirtute diuinitatis: q̄ to-
tum celum empireum illustrauit.

Scandit xp̄us secūdum q̄ homo: et sedet ad dex-
teram dei patris omnipotentis:

Tunc pater ad filium loquit̄: sede a dextris meis
ad cuius dexterā sedere xp̄i ppriū esse cōfitemur
Solut xp̄us patri coequalis ī gloria ad ip̄ius dex-
teram sedere concinitur.

Beata uirgo non sedere sed astare a dextris dei
dauidico psalterio decantatur:

Mediat ipsius gloria inter deum aliosq; sanctos
sicut et ipsius adoratio media reperitur: et a theo-
logis sanctis exponitur.

Nam soli deo latria datur: sanctisq; aliis dulia:
virgini tñ gloriose yperdulia tribuitur.

Sic solus christus sedere dicitur. ceteri sancti stāt
sed uirgo intemerata iuestita deaurato idest cor-
pore glorificato: quod anime indumentum nun-
cupatur circumamicta uarietate idest quatuor
dotibus exornato astare quotidie in sancta eccle-
sia decantatur.

In nouissimo sane seculo uenturus est christus iu-
dicare uiuos et mortuos.

Veniet quidem cum potestate ac maiestate et in
ualle Iosaphat cūctos hoīes ī iudicio cōgregabit
Hoc Iohel propheta meīnit: hoc Platonis philo-
sophi in phedrone sententia refert.

Oīa uindex mentaliter disceptabit peccata discu-
tiens dūtaxat sententiam uocaliter proferet.

Gloriosus cum iustis in aere cernetur: ceteris in
ualle aliisq; adiacentibus locis cū fletu lacrimisq;
morantibus.

Cremabuntur: morientur et omnes: sed iusti lesi-
onem minime patientur.

Iusti corpora gloriosa suscipient sole septies clari-
ora in que animarum gloria redūdabit.

35
6
Beatorū corpora sine deformitate resurgent quo-
rum naturā sicut absq; defectu deus instituit: ita
sine defectu deus reparabit. et in monstruosis na-
torū membrīs potentia diuina supplebit.

Licet iustorum corpora in una eademq; iuuenili
etate resurgant: non tamen in eadem corporis
quantitate.

Monstruosorum corpora in illa quātitate r̄surgēt
in qua natura usq; ad terciū septēnium p̄duxisset
si paucitate: aut supfluitate materie: uel alio mo-
do impedita non fuisset.

Iustorum guttura deum humana uoce laudabūt
et ut creditur: primam omnium linguam loquē-
tur hebream.

AD CUIVS ADVENTVM OM. etē.

Tūc inexculabiles terribilis iudex illos habebit:
quos ueritas nō latet et perseuerat iniquitas.

Nō descēdet aut ueiet xp̄us ut in primo aduētū
sicut pluuia in uellus sine strepitu atq; clamore:
sed cūctos reboātis tūbe taratantara deterrebit.

ET QUI BONA EGERVNT IBVNT etē.

Venientes ad iudiciū sancti uenient cum exulta-
tione portantes manipulos suos.

Qui bona egerūt celū igrediētur empireū et iuti
lumine glorie diuinam intuentur essentiam.

In lumine creato lumen cernemus eternū: quo in

tellectiua potentia cōfortabitur: ut diuinum per
illapsum clare cōtempletur obiectum.

Nō autē gratia cōsumata deo potētiam secundū
esse sed secūdū intelligere dūtaxat coniungit.

Lumen glorie quod grā cōsumata uocatur inter
obiectū atq; potētiam proportionē causat: quod
licet secūdū substātiā finitū sit: secundum tñ actū
aut respectū infinitū posset ꝑculdubio dici:

Iustorū beatitudo originaliter atq; substācialiter
in actu intellectus: formaliter autem et completi
ue in actu uoluntatis existit.

Eam ob rem intellectus uoluntate simpliciter pre
stantior arguitur: uoluntas intellectu secundum
quid altior esse probatur.

Beati in patria ꝑ prius xpī diuinitatem q̄ eius hu
manitatem cōtemplātur: et ingredientur ad xpī
diuinitatē perspiciēdam: et egredientur ad ip̄ius
humanitatem cōtemplādam: et utrobicq; pascua
idest delectationem inueniunt.

In statu tamen uie qua sumus non dum deo per
fecte coniuncti ex christi humanitate in ipsius di
uinatis intelligentiam peruenimus.

In xpī diuine nature fruitione premiū essentielle
in eiusdem nature humane gloriificate sensibili ui
sione accidentale consistit.

Precitati ad focos tartareos properabūt. et ab aq;

56
9
nimium ad calorem nimium transeuntes igne perpetuo
comburentur: sicutque in eis est uarietas penaꝝ non
refrigerans sed magis affligens.

Ignis animas reprobatoꝝ exuret ut instrumentum diuine
iusticie uindicatis: sicutque tale agens materiale se-
cundum quid posse spiritali nobilius arguitur.

Erit inter spiritalia atque materiale contactus non
mathematicus: sed uirtualis.

Ignis corporeus in animas reprobatas aget non a-
ctione et passione nature sed spiritali.

Et sicut beati deum corde et ore laudabunt: ita da-
nati deum punitorem corde blasphemabunt et ore
sicutque blasphemando peccabunt.

Et cessante motu primi mobilis caliditas atque fri-
giditas agent in corpora damnatoꝝ.

Damnati in inferno existentes rectam et delibera-
tam ratione non esse affectabunt.

Reprobati maxima in eis regnante inuidia: atque
obstinata auersione adeo alios non damnatos gliscunt
cupiuntque damnari: uellent tamen propinquos suos
potius saluari quam alios. quia minus inuidet eis

Damnati cuncta bona que fecerunt agnoscent:
ex quibus dolor eorum non minuetur: sed prop-
ter amissionem magis augebitur.

Ipsi quoque noticia hic acquisita non cum delecta-
tione: sed cum tristitia utentur: et quos secum in

in inferno uident de penis suorum gratulantur in
inimicorum.

Ipsi insuper uoluntatem eorum uoluntati diuine cō
formare tenēt : peccātq; non conformando.

Corpora damnatorum cū defectibus suis naturali
bus uidelicet pōderositate: et hmoi resurgent nō
autem cū morbo uel membri defectu eruntq; in
corruptibilia ex agētis defectu: nō autē intrinsece
HEC EST EIDES CATHOLICA. et c.

Christianū uerū oportet fideliter atq; ueraciter
credere: et uerba ordinate riteq; proferre.

Necesse est etiā eūdem credēdo firmiter adhere
re: et effectū argumēti nō apparentium habere.

Quoniam qui in fide catholica hesitat aut forte
titubat: proculdubio arguitur

Einit.

Alia similis explanatio sup orōne dñica.

ATER NOSTER QUI ES IN CELIS.
tota id est trinitas ineffabilis.

Qui solus celum terramq; replet: et ubiq; immo
bilis ades.

Angelus in loco est distinctiue: homo tamen lo
co circumscribitur.

Deum in oibus creaturis per potētiam per p̄fen

57
8
tiam per essentiam cōfitemur esse causaliter.

Eundem in sanctis omnibus: angelisq; per grām
adoptionis dicimus existere obiectaliter.

Ipsū quoq; in Christo hoīe per unionis gratiā
tenemus esse personaliter.

Quēadmodū dei filius Innocētio teste p naturā
habet triplicē modū ī rebus essendi: ē enim ī om
nibus p essentiā: ī iustis p grām: ī natura assūpta
p unionē: ita corpus eius triplicē habet modum
essendi: ē sane ī celo localiter: in uerbo psonaliter
in altari sacmētaliter: secūdū eius esse naturale in
uno tm loco ē: secūdū eius esse suppositale ī loco
nō ē: secūdū eius esse sacmētale ī pluribus locis ē.

SANCTIFICETVR NOMEN TVVM.

Nomen quippe natōꝝ pauperū refugium.

Nomē dei regisq; ac ceteroꝝ nomē terroris asse
ritur. Sed patris nomen spei atq; confidentie
nuncupatur.

Profecto apostolus misericordiam consecutus se
dei gratiam habere referebat.

Nam ad patrem domini nostri Ihesu xpi sua ge
nua deflecebat.

Adipiscendam dei gratiam nomen patris peni
tentiam insinuat.

Ex quo filius prodigus surgam et ibo ad patrem
peccatoribus indicat.

Cum filius deliquit: patremq; iudicem habet spe
rat misericordiam consequi.

Cum p peccato magno paululum supplicii satis
est patri

Nomen Ihesu xpi omniu salutē importans sup
omne nomen principatur.

Quo omne genu infernorum: terrestrium: atq;
celestium inclinatur.

Pris nri impossibile est nosse secretū ut ambrosius
inqt: qm mēs deficit: uox silet: raucescit ingeniū.

Nec putet tale archanū hilario teste huāna intel
ligētia pscrutari: tmq; se posse nosse misterium,
Sanctificetur nomen, quod nobis animam cor
pusq; dedisse concedimus.

Quod deniq; ex nihilo nos creauit: nam toti tri
nitati hoc opus ascribimus.

ADVENIAT REGNUM TVVM: quo be
ati tuam quotidie deitatem extollunt.

Et tibi formali: atq; materiali uolito se confor
mes penitus reddunt. Regnū ferme pacificū
et immortale qno nulla dominatur inuidia.

Quo seraphin illuāt: purgat: perficit: q; anime
xpi: interdumq; beate uirginis intelligentia.

Regnum insup quo sancti p nobis aduocati de
um rogant. atq; pro eorū gloria quā expectant
corporū orant: nā in reassuptis corporibus post

58
9
uniuersale iudiciū eorū beatitudinem augeri et ex
tensiuē: atq; intensiuē theologi probant.

FIAT VOLUNTAS TUA; SI. IN CE. et c.

Tua antecedēs oīpotens deus uoluntas cū non
semper adimpleat quandoq; dem pticulares non
cōsiderat atq; cōplectitur circūstātiās. Thoma a
quināte dicente uelleitas potius nuncupatur.

Eādē etiā uolūtātē antecedētē hoīes cunctos
saluos fieri uelle Paulus apostolus confitetur

Sed tua consequens uoluntas stabili respondet
consilio: eam ob rem semper omni absq; dubita
tione concluditur.

Hec quoq; sensibiliū reū debitis circūstantiis ex
quilitis cōstāter pseuerat atq; oīno perficitur:

Hec est uoluntas que prophetarū: apostolorūq;
aliquo modo percipitur testimonio.

Dicit enim ego deus et nō mutor. et alibi: Non
est deus q̄li homo ut mētīat̄. aut ut filius homīs
ut mutetur: Et in nouo quidē testamento: solus
deus immortalitē id est imutabilitatē habet. et
alio in loco: Apud quem non est transmutatio:
neq; uicissitudinis obumbratio.

Hec est illa uoluntas q̄ ante et post electionē ex
istere imutabiliter arguit: angeli tñ uolūtās post
electionē cuiuscūq; adheret imobiliter anchoratur
Ideo nec bonos peccare posse: nec malos peitēre

perhibetur sed ante et post uertibilis humana uoluntas existit. et ob hoc ipsius peccatum remissibile appellatur. ideoque temptatio non nos apprehendat nisi humana apostoli doctrina clamatur.

Hec etiam illa uoluntas est cui causa assignari non potest quam mandari prorsus executioni conspiciamus atque sentimus.

Voluntati antecedenti dei sententia correspondet: quam emendato delicto mutari experientia cernimus.

In celo et patria in qua deum sicuti est uidebimus nobis uoluntas diuina clarescit: et patefacta percipitur. et ob hoc nosmetipsos ei inuolito conformabimus materialiter atque formaliter.

In terra et uia quam cernimus per speculum et in enigmate non in particulari sed in uniuersali diuinam uoluntatem possumus intelligere: ideo nos ei debemus reddere conformes in uolito dumtaxat formaliter.

PANEM NOS. COTI. DANO. HODIE:

Panem scilicet nobis materialiter largire: sine quo naturaliter loquendo uiuere non ualemus: quamuis natura contenta sit paucis: minimisque.

Porro panis iste ad uite humane conseruationem necessarius est: quo ut uescamur oportet ut mox omnibus insudemus: licet satis sit populo fluuiisque cereisque.

Deinde panem nobis penitentiae tribue. uidelicet artem et aquam breuem ut Esaias inquit. quoniam non itur

ad altra deliciis.

Hinc panem nobis doctrine prebe: quē cū par-
uuli teste hieremia petierint idest nesciētes postu-
lauerint reperiatur extemplo qui eum minuta-
tim: atq; per frustra frangat eloquiis.

Deniq; nobis panem eucharistie impendē: quo
ad patriam tendamus eternam: et diuinis assista-
mus obsequiis.

Sancta trinitas unus deus nobis tua pietate con-
cede: ut panem angelorum māducemus: et ciba-
ria mitte nobis in abundantia: sicq; murmurati-
onem tuis aufer in famulis.

DIMITTE NO. DE. NO. SI. ET NOS DI-
mitti. debito. nris q nos crudeliter psequēbāt.
Et ex infinito thesauro: fōteq; diuine gratie iubi-
leas nobis indulgentias annue: quibus serui ma-
numittebantur: debita relaxabantur: et dominis
possessions restituebantur.

Te igit obsecrō ut debita nobis nra dimittas
peccata remittas: ueniā idulgeas. grām conferas
gloriā tribuas: sicut et nos dimittimus debitori-
bus nris ita nobis tuā clemētiā coicādo pficias.
Profecto si iniuriā nris debitoribus dimiserimus
paratus es cōfestim nobis parcere misericorditer
Quod si ob ingratiudinē nris debitoribus neq; q
indulserimus: sane furore atq; ira turbatus illud

profereb acriter: serue neq̄ nonne omne debitū
dimisi tibi: sicq̄ nos ne ad pristinam seruitutē re
ducas t̄memus uehementer.

ET NE NOS INDVCAS IN TEMPTA
tionem :o beata trinitas apprime rogamus q̄ si
nos tēptare decreueris: et de nobis periculū atq̄
experientiam facere: cōstantiam nobis impende
fortitudinem tribue: gressusq̄ nostros in tuis se
mitis perface: ne tali tunc temptatiōe uincamur
quod utiq̄ foret: nos in tēptatiōem inducere:
ita p̄r noster effitias suppliciter obsecramus.

SED LIBERA NOS A MALO. Te quesu
mus o trinitas gloriosa a tuo furore nos prote
ge: atq̄ ira defende: sic enim Dauid orabat in qui
ens: domine ne in furore tuo arguas me id est in
ferni laqueis: neq̄ in ira tua corripas me: id est
purgatoriū retibus: q̄ si me punire decreueris hic
seca: hic ure.

Verūt̄n ab utroq̄ malo nos libera: nos erue ut ad
paradisi recto p̄ficiscamur itineī gaudia fructosa
A malo quippe noxe mortalis quā cōmisimus p̄
tinaci ter: nos libera: nos eripe: qua uirtute libarē
surgere non ualemus: et ad pristinam redire pro
culdubio dignitatem.

Quare nobis tuā manū extēde. atq̄ gratiam elar
gire: ut surgete a peccato possimus et in patria ce

60
leſti tuā uidere deitatē: atq; circūſpiceꝝ maieſtatē
Porro ſine te euangelio iohānis inquiēte nihil fa
cere poſſumus. et nemo uenit ad te niſi tu traxer
ris illum. hinc propheta meminit. Conuerte nos
deus ſalutaris noſter: et auerte iram tuā a nobis.
Et alibi. Emitte lucem tuam et ueritatem tuā: ipſa
me deduxerunt: et adduxerunt in montem ſan
ctum tuum: et in tabernacula tua. Item alius pro
pheta refert. Conuerte nos domine et conuerte
mur ad te. et alio in loco: non eſt in homine uia
eius: nec uiri eſt ut dirigat grefſus ſuos: quare a
malo nos liberare feſtina.

Demū a malo pene libera nos diuinarū trinitas
perſonarum.

Nam ſi facinoribus irretiti: famem: bellum: aut
peſtilentiā pati mereamur: noſtra minime pec
cata reſpicias: ſed tuam uelis trutinare clemētiā
tuāq; uirtutē antepondere naturalē. Cui ꝓpriūm
eſt parcere ſemp et miſereri. quiq; omnipotentia
tuam parcēdo tñ et miſerando manifeſtas. Nec
dauid teſte obliuiſceris miſereri deus: nec cōtine
bis in ira tua miſericordias tuas: immo cū iratus
fueris miſericordie recordaberis: quod ut facias
te ꝓpliffime rogitamus. quod ut cōpleas totis te
niſibus obſecramus: ut ſic tua ope ſuffulti noſtra
rum uitam cōſequamur aniuarum.

Sic nanq; ab omni malo liberati tuā gratiā obti-
nebimus demūq; gloriā possidebimus: ad quam
capescēdam nos creasti: illa te impulit ut nos cre-
ares: illa te coegit ut nos in esse produceres. Ergo
ad illam nos tua clementia infinita perducatur. Et
foeliciter Amen.

Similis explanatio super euangelicam
salutationem.

VE MARIA polorum regina super oēs
choros angelorum exaltata.

Aue maria angelorum domina omnium prima
Gabrielis ore uenerata.

Aue maria demoniorum ruina quos eorum po-
tentia mirabiliter spoliasti.

Aue maria peccatorū uenia quorū ut esses aduo-
cata a domino gratiam humiliter obtinuisti.

Aue maria nauigantium stella quos ad portum
tranquillum uocata conducis.

Aue maria peregrinantium semita quos a latro-
num periculis clamata defendis:

Aue maria egrotantium medela quos a uariis lā-
goribus curare non desinis.

Non inuenitur ante te angelum cuiq; reuerentiā
exhibuisse.

Tamen legitur in te eundem grandem obseruan-
tiam demonstrasse.

Sane scribitur in pphetay legis uetustate ob ade-
peccatū āgelū semp huānum genus abhorruisse.
Porro dicitur in tui filii natiuitate eūdem pasto-
ribus hilarem uultū: atq; alacrem ostendisse.

Profecto angelum qui te adorauit spiritalis cō-
nubiū uotum exquirentem refert Gregorius sum-
mum fuisse.

Non tamen omnium summum simpliciter: sed
in suo ordine primum summumq; Thomas ex-
ponit aquinas extitisse.

Michael q; ut deus: et in infima gerarchia: et in
p̄mo ip̄ius ordie oēs iter alios eiuldē principat̄.
Gabriel fortitudo dei in ipsius secūdo choro: et
Raphael medicina dei primus quoq; in tercio et
infimo dominatur.

Decuit nimis ut Gabriel archāgelus qui magna
denuntiat ad tam magnū ingeniq; misterium et
non alius mitteretur.

Et ad insinuādā tue dignitatis excellētiam ne te
noīaret orator egregius ei totaliter imponeret.
Sed nos crīmibus inuoluti et in tenebris ignorā-
tie poīti tua grā tuaq; luce irradiari cōcupiscimus
Eam ob rem aue maria que illuminatrix interpre-
taris nocte dieq; clamando concinimus.

Deus totaq; trinitas: x̄pus quoq; secūdam diuiz
nam naturam atq; humanam diuine cōiunctam
Insuper et ipsius crux latria adoratur: uerum san
ctis aliis. iustisq; dulcia: tibi tñ cōgruum est ut hi
perdulia magna cum reuerentia tribuatur.

Quare ante te prona fronte cernui genua humi
liter inclinamus.

Et eleuatis: plicatisq; manibus tuam clementiam
suppliciter imploramus.

GRATIA PLENA celestiq; rore referta atq; ca
stitatis norma: humilitatis regula: bonarūq; uo
luntatum rectitudo.

De te quidem Hieronimus ait: Maria bene plēa
gratia que ceteris per partes prestatur: Marie au
tem uirgini totam se fudit gratie plenitudo.

Stephanus nempe plenus gratia dicitur: et pleni
tudine sufficiētie: Apostoli uero repleti sunt oēs
sp̄ritu sancto: et plenitudo abūdantie nūcupat̄
tu autē tota sp̄ritus sancti plēa gr̄a: et ob hoc flu
minis impetus tua dicitnr sanctificatiōis gratia.
que ciuitatem dei id est celestem letificat curiam:
omnemq; beat angelosq; cetum: et plenitudo sup
excellētie nominatur.

Tua o gloriosa uirgo a deo gratia redundat: ut
non te solum sed oīum cōspiciētium te corda mē
tesq; penitus frenasse legamus.

62
7
Tua insup imago depicta usq; adeo ueneris ē in
imica ut cunctorum ipsam fottiter atq; ardentem
intuentium incendium libidinemq; prorsus ex-
tinguere sentiamus.

DOMINVS TECVM ceu filius tua fugit ube-
ra. ut spōsus tua petit oscula: ceu pater tua firmat
brachia.

Tu ppe dñum nos procul a dño pfecto infans
xp̄us tuo ī gremio lallauit māmas: tua iter pueru-
lus obdormiuit pectora. et cū aluus in cōcipiēdo
itumuit tua: more ifantiū ut ueram humanitatem
ostenderet: xp̄i caro: pariterq; mēbra miro mo-
do proportionata crescebant.

Tuus et enim uēter celo capatior ē q̄a quē celi ca-
pē nō poterāt tuo gremio cōtulist: et quē totus
nō capit orbis ī tua se clausit uiscera factus homo
Et licet non de cōdigno: de cōgruo tñ dei mater
esse: xp̄umq; portare meruisti.

Quā te deus in natura specifica: et forma essenti-
ali nequaquā potuit facere meliorē: ut xp̄i mater e-
lecta quādā ifinitatem pculdubio contraxisti.

BENEDICTA TV INTER MULIERES.

Helizabēth cognata tua sp̄itu s̄cto repleta ex-
clamādo humili uoce protulit gratulanter.

Et ut facta est uox tue salutatiōis in helizabēth.
auribus cum ad eā uisitādā pgeres. mox Iohānes

baptista sanctificatus in ipsius matris utero ex-
ultauit hilariter.

Cū uetulā prius sterilē salutasti: ei pacis osculum
dedisti: yētres se ad inuicē cōiūxerunt: mox Iobā
nes se in grauido m̄ris utero iclinauit: et infans
iam sanctificatus infantem adorauit alacriter.

Tu in partu uirgo, qm̄ inter mulieres benedicta,
eue maledictionē nequaq̄ credimus perensisse:

Tu post partū uirgo: nam clauso utero tuo et p
portā clausam de q̄ Ezechiel propheta meminit
Christum credimus exiuisse.

Tu ante partū uirgo: quia nō ex uirili semine: sed
mistico spiramie te xp̄um asserimus concepisse.

Celi empirei h̄ ostiū p̄ eue maledictionem cūctis
hoibus clauditur. et p̄ tuā benedictionē rursus
atq; iterū aperitur.

Diaboli uersutia gerētis serpētis effigiem mulier
seducitur: totūq; in orbem maledictio itroducta

Sed tue scificatiōis misterio maledictio soluitur:

benedictio ipeditur: n̄ra mors prorsus occiditur

Benedictus fructus uētris tui Iesus saluator seculi

oīum ore laudibus effert̄ assiduis: estq; uerbum

dei missum celitus. Qui salutē n̄ram procurat

appetitq;: cuius noīe si quid a p̄re petierimus: et

cordetenus nobis concedetur: et protinus.

Tu altera Iudith gloria Iherusalem leticia Iſrahel

63
4
honorificentia populi tua: a domino confortata
eo q̄ castitatem seruaueris: gētes tuas: populum
q̄ tuum e manibus Holofernis id est magni de/
monis potestate in eternum benedicta uiriliter
liberasti.

Tu ex yesse radice uirga producta florem id est
Ihesum nazarenum et floridum super quem spi
ritus requiescit almus: et in signum populorum
stantem omnes gentes deprecantur mirabiliter
protulisti: Ut deniq̄ fructum tui uentris be/
nedictum olim in lege promissum super Dauid
sedem: tronumq̄ deus poneret: atq̄ iustitiam mi
nistraret: humilitatem quam respexit ancille sue
ueraciter obseruasti.

Sancta dei m̄r maria flos virginū ipsum p̄ nobis
reis uelis iugiter orare: demūq̄ q̄n quidem uales
et potes exorare: et presertim in nostre mortis
hora succurrere n̄oq̄ cubiculo uigilāter assistere,
leonis (rugientis: querentisq̄ ambiendo: quem
deuoret/ fauces) et guttura fortiter compescere: et
ne subitanea morte strangulemur foeliciter impe
trare. q̄ si forte diabolus noster sedulus aduersa
rius: nostre salutis inimicus sese pararet impudē
ter i gerere. nō n̄ris meritis cōfili sed tuis auxiliis
circūfulti possimus cū sanctissimo martino p̄sulū
gēma p̄ciola dicere cōfidēter. qd hic altas cruēta

bestia: in nobis profecto nihil reperies: sed sinus
Abrahe nos letos suscipiet: ad quem te nunc hu-
militer obsecrantes uelis nos dei mater alma et
stella matutina perducere. et foeliciter Amen.

Finis.

Alia similis explanatio super Te deum
laudamus. et Gloria in excelsis.

E DEVM LAUDAMVS. Te bene sonan-
tibus cōcinendo cimbali exaltamus.

Te suppliciter deprecantes cernua frōte nostros
poplites inclinamus.

Tibi ī prona frōte instar publicani celū nequaquā
inspicere pre multitudie peccatorū asserimus.

Tibi in genu dextero te anime in sinistro uero te
corporis conditorem exprimimus.

Ad te ābas plicatasq; manus quotidie humiliter
eleuamus: per dexteram spiritualia: per sinistram
sufficienter temporalia postulamus.

TE DOMINVM CONFITEMVR.

Nos famuli: nos quoq; tui serui te unum solum
dominum existere pollicemur.

Et quia te artificem nostrum credimus: ideo te
solum latría colimus:

Insuper te primū qui supra nos es rebus cundis
post habitis caritatis ordine diligimus.

TE ET ER: PA. OMNIS TERRA VENER.

Coeternus quoq; filius atq; spiritus sanctus simi
liter adoratur.

Atq; ipum yesse radicē insignū populorū stātem
Eliā teste omnes gentes deprecabuntur.

Eumq; omnes tribus: et lingue: populiq; danielis
testimonio uenerabuntur.

Quod nō p singulis genē: sed p generibus sin
guloꝝ hebreis declarādū obstinatis expādimus.
Nam ad cristianā fidem ex omni gente uenisse
plurimos legimus.

TIBI OM. ANG. TL. CE. ET VNI. POTE.

Tibi angeli assistūt: q̄ rerum esse p̄cipiūt secūdum
quod res ī uerbo sunt matutia cognitiōe micātes

Tibi angeli obsequium p̄stāt: q̄ reꝝ creatarū esse
cognoscūt cognitione uespertina p̄ollentes.

TIBI CHERUBIN. sciētie plenitudie fulgētes

TIBI SERAPHIN ardore caritatis incēdētes:

Tibi angeli hoīum custodes: q̄ te propter nobis
ministrāt: et ad te n̄as ōrōnes deferūt de pecca
toꝝ p̄nā gratulātes: eorūq; salutē ut sedes uacuas
impleāt n̄miū atq; plurimum scitientes.

INCESSABILI VO. PROCL. SANCTVS.

SANCTVS. SANCTVS. DO. DE SAB.

Hi scām atq; īdiuiduā trinitatē cūctis adorādā
extollūt. deūq; exercituū unū in substātia atq; tri
nū in ypostalibus uoce assidua concinunt.

PLENI SVNT CE. ET TER. MA. GLO. etē.

Quādoqdē te ī loco esse repletīue sacri theologi
referunt.

TE GLO. AP. CH. in seraphin ordīe subliatus
TE PROPHE. LAV. NV. Ex qbus inter natos
mulieꝝ nō surrexit maior Iohāne baptīsta q; plul
q; ppheta in matris utero sanctificatus: ī luciferi
cathedra quorūdam iuditio creditur residere per
henniter honoratus.

TE MARTIRVM CANDID. LAVDA:

Profecto martires ultra premiū essentielle quod
in dei uisione cōsistit: quodq; aurea fœliciter ap
pellatur: de proprii sanguinis effusione: pro Ihe
su christi tuitione letantur.

Quod sane gaudiū accidentale aureola figu
raliter nūcupatur.

TE PER ORBEM TER. SANC. CON. etē

Ab cuius ecclesie nre utiq; matris spūālis unitate
et ab apostolice sedis obedientia malum est resi
lire et contra canonū statuta prorūpere: sicq; in
dyaboli dirissimas fauces incidere.

Hec ferme ecclesia domus dei est supra petram e
dificata: q; unica colūba appellatur: spōsa. quoq;

67
6
pulcra sine ruga et macula . et ortus conclusus
fontes signatus et puteus aque uiue: et paradysus
cum fructu pomorum proculdubio theologis
referentibus nuncupatur.

Que domus etiam clauis accepit: et potestatem
ligandi atq; soluendi hanc domum si quis corri-
gentem: accipientemq; contempserit sit tibi tam-
q̄ ethnicus et publicanus ut inq̄t scriptura cāta
Hec insuper ecclesia uinea domini sabaoth est:
quam vulpes exterminare non ualent. Hec etiā
indiscissa domini tunica: et desuper cōtexta: quā
nullus minutatim p̄ frustra decerpit. Hec quoq;
archa noe in qua si quis non fuerit peribit reg-
nante diluuiō Hieronimi sententia indubitata
narratur.

Vt sancte ecclesie n̄re parenti maximā reuerentiā
atq; oīmodam obediētiam prebeamus: nobis ca-
nonica autoritate probatur

Amplius pluriū tirānoꝝ rebellū: et perditionis
filiōꝝ: a fide apostatantium: morte teterrima pe-
reuntium experitiā clara monstratur.

Cuius iuditiū ecclesie ceu q̄dā cōstitutio meminit
licet nō nūq̄ opinio nē sequatur: et fallere sepe cō-
tingat et falli: tamen pie credendum est Tho. a
quinas inquit eam in his que fidei sunt ac etiam
in canonizatiōe sanctoꝝ errare non posse: cum

a prouidentia diuina regatur. Et deus cuius prouidentia in sui dispositione non fallitur in quādam collecta et oratione legatur.

PATREM IMMENSE MAIESTATIS.

Deum summe diuinitatis: dñum excelle ptātis. pōtificem mirande autoritatis: qui nostris potest compati clementer infirmitatibus: medelam nōis largiter prebere vulneribus: fulgorem martirum foeliciter impendere cicatricibus.

VENER. TV. VE. ET VNICVM FILIVM.

Qui Ihesus saluator seculi: redemptor Christus omnium: nazareus et floridus interpretatur: et quia habet quoddam singulare pre aliis scilicet habere per naturam id quod a patre accipit unigenitus qui est in sinu patris appellatur. Et qm accipere comune esse dicitur creature et filio non secundum uniuocationem. sed secundum quādam remotam similitudinē primogenitus omnis creature nominatur.

SANCTVM QUO. PARA. SPIRITVM

Nostre miserie cōsolatorem: diuine grē largitorē qui sensibus nostris lumen accendit: cordibus amore infundit. a quo per partes sua dona p̄statur. Et supra condignum boni: iustiq; premiantur. Et citra condignum uiciosi atq; nepharii castigantur.

TV REX GLORIE CHRISTE.

Te enim imperate ut dauid ppheta refert: eleuatae sunt porte eternales in tue mortis triduo: nam tu es dominus uirtutum: dominus fortis et potens: dominus potens in prelio.

TV PATRIS SEMPITER.ES FILIUS.

Tu patri cōsubstantialis: quoniam in principio eras uerbum. In principio Aurelio augustinus. atque origenis declarationibus id est in preterita: quia eiusdem cum preterita substantie. Tu ante luciferum genitus: tu patre nullo modo posterior. patri coeternus: quoniam in principio eras uerbum. In principio Hilario et Basilio exponentibus id est in eternitate: quia alumnus es patris sempiternus.

TV AD LIBE.SVSC.HO.NON HOR.

Verumtamen uasculum respexisti humilitatis ancille tue spiritus quod sancti tota gratia obumbratum: macula utique culpe originalis immune post sanctificationem propter fomitem non sopitum sed prorsus extinctum.

Tu denique ut Ezechiel inquit. deus atque rex Israel per portam clausam ingrediens et egrediens non recessisti sanctissime uirginis aluum.

TV DEVICTO MOR.AC.V.APE.CRE.

Tu quoque Osea ppheta referente de manu inferni credentes penitus liberaisti: eosque de morte magna cum uictoria redemisti: et ero mors tua o mors: Ero

morfus tuus o inferne dixisti. demūq; diabolū q
primū hoīem p arborē supauit: tu fortiter dimi
cās eū p crucis lignū uicisti: sicq; aperuisti credēti
bus regna celoy: Porro q crediderit: et aliqd
explicite tenuerit: et si puerulus extiterit: et actua
liter baptizatus fuerit: aut adultus uoto: pposit
toq;: quis nō actu aquā receperit saluus erit: ut se
des impleat uacuas angeloy. Quod si apostolo
disputate fides ex auditu sit: auditusq; autē p uer
bū xpī quo mō credēt xpō aliq; que nō audierit
quo modo uero audiat sine p̄dicāte: ut fauces e
uadant finaliter demonioy.

Sane Tho. respōdet aquí. ecclesie catholice illus
trator et ait: posito q; quilibet explicite aliqd cre
dere teneatur: et si in siluis quispiā uel inter bruta
animalia nutriatur. hoc enim ad diuinam prou
dētiam ptinet: ut cuilibet de necessariis ad salutē
prouideat dūmodo ex parte eius nō impediāt: nē
pe si aliquis taliter ductū naturalis rationis cum
appetitu boni: et fuga mali seq̄tur. Certissime te
nendum est q; deus ei uel per internā inspiratio
nem que sunt ad credēdum necessaria reuelaret.
uel aliquem fidei p̄dicatorem sicut misit Petrum
ad corneliū dirigeret ut sic cuilibet bene ope
ranti dei auxiliū prebeatur:

TV AD DEX. DEI SEDES IN GLO. PA.

Quia eqlis pri secudu diuinitate eade ueneratiōe
 coleris: nos ad dexterā et ad sinistrā ut aliq refe
 rūt i tue felicitatis regno et celo stabimus epireo
 Ad dexterā qa tuā diuinitatē qđ ad pmiū ptinet
 essentiale uidebimus: Ad sinistrā uero qm tuam
 gloriosam huānitatē qđ ad pmiū spectat accidē
 tale sēualiter oculisq corporeis intuentes specta
 bimus. Non iniuria ergo mater filioꝝ zebe
 dei pro suorum natoꝝ exaltatione in regno cele
 sti hoc a domino postulauit.

IVDEX CREDERIS ESSE VENTVRVS.

Post antixpi crudele supplitiū: post Enoch et he
 lie uenerabile martiriū in ualle iosaphat uenies ui
 uos et mortuos iudicaturus :et dānatis tunc tm
 huānitatē tuā gloriosam sine gaudio ostensurus

TE ERGO QuE.TV.FA.SVBVENI etē:

Tua morte eterne saluator :tua passione: atq tui
 sanguine testamenti ut Zacharias propheta me
 minit de lacu in quo nō erat aqua uinctos edux
 isti:et sanguinem totū in tua passione pro nobis
 in terra dispersum: totū in resurrectione tua iteꝝ
 assumpisti:Et quāuis totum pro nra redēptiōe
 largiter effuderis: Verūtamen pro omī peccato
 sufficisset una minima passio tua: aut gutta tui
 sanguinis una:uel illa quam in tua puerulus cir
 cumcissione fudisti:

ETERNA FAC CVM.SA.TV.IN GLO:

Gloriā tuā faciemq; tuā unus alio perfectius uidebit in patria hoc apostolus refert inqens. Stella differt a stella i claritate sic erit et resurrectio mortuorū. et in euāgelio Iohānis dicitur in domo patris mei mānsiones multe sunt: quod Aurelius Augustinus exponēs inquit. diuerse meritoꝝ dignitates p̄ has mānsiōes intelligūt in uita beata. Sed Tho. aqui. p̄fectius speculatur et ait. Ille quippe intellectus beatus deū propinquius atq; p̄fectius cernet qui plus participabit de lumine glorie. quod cōsummata gratia nuncupatur. quod profecto lumen ille amplius atq; perfectius habebit: qui plus habet de caritate. Igitur quanto maior atq; amplior erit caritas in uia: tanto celsior: p̄stā tiorq; erit foelicitas in patria.

SALVVM FAC POPV.TV.DOMINE:

Qui uis antecederet oēs homines saluos fieri ut Apostolus ait. et ad agnitionem ueritatis uenire pro inde nos populus tuus et oues pascue tue Salua ergo nos qui aīarum salutē nr̄arū affectas. et nobis anime foelicitatem impende: atq; incolu mitatem corporis tribue.

ET BENEDIC HEREDITATI TVE.

Nos utiq; tuos eē filios pollicemur: nā quotquot autē receperūt te dedisti eis ptātē filios dei fieri.

63
quam scripturam indubitata esse pfitemur: nos
insuper tui heredis: cheredes autē xpī. et nos hāc
ob causam creasti ut tue celestis hereditatis parti
cipēs faceres. Ita sacri theologi inquirunt. Fecit de
us rationalem creaturam: que summum bonum
intelligeret: et intelligendo amaret: et amando
possideret: ac possidendo frueretur.

ET REGE EOS ET EX·ILL·VS·INETER:

Tu igitur hominem ad imaginem idest in cog
nitiōe ueritatis et similitudinē idest in amore uir
tutis sancte idiuidueq; trinitatis editum suauiter
guberna: qm̄ teste Damasceno non est cōueiens
aliū esse factorem rerum alūm prouisoem.

Et August. subinfert. Mūdus nec ictu oculi stare
poterit: si ei deus regimē suū subtraxerit. tu ergo
qui creasti: tu regas atq; pūideas: sine cuius regi
mine euāgelio asserente: unus ex passeribus non
cādīt in terram: Tu ergo ptege atq; defende qui
uales et potes: et nulli hominū potes hoc coicār
ut absq; te qspiam se gubernet.

Et extolle illos uelut inquit apostolus in uia per
gratiam habitualem iustificando: et in patria per
gratiam consummatam magnificando.

PER SINGVLOS DIES BENECIMVS TE

A quo quotidie bona recipimus. et que de manu
tua accepimus dedimus tibi: quis bonorū nrōrū

non indigeas dñe. hoc tñ facimus ne peccato in
gratitudinis accusemur. **Que** ceu bernardus
inqt: fõtem pietatis diuie desiccat fluenta miseri
cordie: rorẽ gratie: est enim inimica nre salutis.

ET LAUDA. NO. TV. IN SE. ET IN SE.

Et illoꝝ exẽplo: imiratõeq; quos i diuinis laudi
bus sectari; postulamus: quorũq; btitudinem ex
pectamus: de qbus psalmista refert bti q habitãt
in domo tua dñe in secula seculoꝝ laudabunt te
DIGNARE DO. DI. IS. SI. PEC. NO. CVS.

q si ob naturam ad malum procliuam forsitan
nos deliquerimus purgare uelis: nostram p tua
clementia uoluntatem: non solũ a nescientia mo
re angelorum illuminando: sed a scelerum inmã
ditiis abstergendo.

MISERERE NOSTRI DO. MI. NOSTRI

Cui p priũ semper est parcere et misereri. Et qñ
qdem miseraciones tue super oĩa opera tua: sicq;
misericordias tuas ineternum simul cũ propheta
cãtabimus: et in te misericordiã esse disputamus
secũdũ effectũ nõ autẽ secũdũ passiõis affectum.

FIAT MISERICOR. TA. DO. SV. NOS

Et usq; adeo i te sperauimus: speramusq;: ut mise
ricordiam consequi cõfidamus: eãq; ob rem cũ
dauid ppheta taliter frequẽter oramus: Nõ me
demergat tẽpestas aque: neq; absorbeat me pro

69
97

fundum: neq; urgeat sup me puteus os suum. In
quem sane puteū idest p̄funditatē iniquitatis huā
ne Augusti. teste si forte ceciderimus: nō claudet
sup nos os suum: si nos n̄a non clauerimus ora
sed sperātes dicamus alacriter: de profundis cla
maui ad te domine: dñe exaudi uocem meam:
Sicq; deniq; euademus: sicq; in te sperantes tuam
misericiā conseqnemur.

IN TE DO. SPE. NON CONF. INETER.

In te dñe fidutiā semp habui: et ideo in eternum
cōfundi nō timul: grām insup tuā me adepturū
cōfido: eā ob rem cōfundi nō expauesco. Quare
mitte mihi spiritū paraclitū: non solum mihi sed
cunctis desentibus: ut sic oibus leticiam afferat:
sublata mesticia: Cōfortat enim nos apostolus.
inquiens benedictus deus: et pater dñi n̄i Ihesu
xpi pater misericordiar: et deus tocius cōsolati
onis: qui cōsolatur nos in omni tribulatiōe n̄a:
Quod ut faciat suppliciter obsecramus: et amen
cuncti postrema uoce dicamus.

Explicatio super Gloria in excelsis.

Incipit.

LORIA IN EX. DE. ET IN TER. PAX.

Nato saluatore angeli cōciat de xpi natiuitat:

gratulantes: angeli post ade peccatū: humaneq;
nature lapsum ferrei quodam modo facti sunt er
ga homines duriciam cordis habentes. Insuper
alas dimissas: pedesq; obliquos ferentes. Et quasi
inuiti ad homines: eorumq; ministracionem per
gentes: nobis quoq; terga uertentes: parumper
cōpacietes: nostramq; naturā floccipendētes. de
lignis oliuarū constructi sunt in Salomonis tem
plo regis pacifici: xp̄i typum gerentis. Qui sane
angeli ob hoc clementia nitentes cum pedibus
rectis quasi ad ambulandum parati. et alis expā
lis ad nos cum expediens fuerit citissime uolātes
Deniq; uersis uultibus mutuo se respitiunt: uidē
tes naturam humanam in xp̄o exaltatam. et se
in stuporem conuertentes: vnde se mutuo cerne
re dicuntur quasi de nostre nature prius sprete
innouatione mirabili specialiter admirantes: Ec
ce angeli qui nos antea nihilipendebant: fratres
nos uocant: et qui nos alienos ab eorum confor
tio reputabant nos amicos appellant. Nam de
nostra penitentia gaudentes: salutem nostrā plu
rimum sitiebant. ut illud extat Petri apostoloꝝ
principis: in quem desiderant angeli conspiciere.
legimus angelos esse in gloriosa dei uisiōe. Et ue
luti in psalterio dicitur. Laudate eum omnes an
geli eius: in iocunda iubilacione: Et ceu Thobias

70
meminit inquit. Ego cibo inuisibili et potu utor
qui ab hominibus uideri non potest: in melliflua
epulatione. Et sicut Aurelius Augustinus docet
eorum matutinam atque uespertinam noticiam in
limpida cognitione. Et uelut Dyonisius ait: An-
geli secunde gerarchie illuminantur. purgantur: pro-
ficiunturque per angelos prime gerarchie in miran-
da illuminatione. Et ut testatur Apostolus inquit
ens: Si linguis hominum loquar et angelorum
in diserta locutione: et denique cum peccatores pe-
nitere conspiciunt quorum curam gerunt ab eo-
rum natiuitate custodes dumtaxat deputati in
immensa congratulatione: gloria in celis et in ter-
ra concordia preconizatur: sed non malis: sed bo-
nis hominibus euangelizatur. Profecto non ille
bonus homo qui bonum intellectum: ceteraque
animi uirtutes habet appellatur: sed qui bonam
gerit uoluntatem: ille bonus homo ueraciter nu-
cupatur: quare pax amiciciaque in terris bonis ho-
minibus annunciat. Et quandoquidem pacem
rem sanctam: rem optimam: totique trinitati loca-
dam gratamque fore perspiciunt: atque nostre demum
bonum felicitatis ut ex litteris huius dictionis
habetur: Nam. p. patrem significat. a. filium qui
alpha dicitur idem omnium creaturarum princi-
pium: cum omnia per ipsum facta sunt. per. x. q.

dē spiritus sanctus ab utroq; procedēs exprimit̄
quēadmodū. x. ex. p. et. a. participata describit̄
Eam ob rem angelī pacem predicāt iubilātes: pa
cem concinunt inquiētes: gloria in altissimis deo
et in terra pax hominibus bone uoluntatis. Lau
damus te: qui nos condidisti: qui nos ex tua bo
nitate in esse produxisti. Quiq; nobis ut tuam
bonitatem comunicares: aiā corpusq; dedisti
nulla enim cā te compulit ut nos creares nisi tua
boitas: cōfirmat hoc in libro de cōsolatiōe Seue
rinus boe. inq;ens Quē nō externe pepulerāt fin
gere cause: Materie fluitātis opus: led insita sūmī
forma boni liuore carens. Et ob hoc extollimus
re: adoramus te: benedicimus te: qui nos in esse
productos tua mirabili prouidētia conseruas.
tua uirtute gubernas: nec potes tu alicuī comuni
care creature. Thoma aquinate dicente q; per
se absq; te in esse conseruetur. et omnino regatur
quia ad omnipotentiam tuam non pertinet q;
possis facere duo cōtraria esse simul: ex quo cōtra
dictio implicatur. Adoramus te tibi tria que a
te recepimus hilariter offerentes. Ex parte anime
cordialem deuotionem. Ex parte carnis corpora
lem prostrationem. Ex parte bonorum tempora
lium realem oblationem. Glorificamus te quia
tua dignitate tuaq; nobilitate: et a te ipso naturā

72
habet: substantiam tenes: cuius essentia est tuum
esse. Nos uero tuum esse participamus: et per partici-
pationem essentiam habemus. Tu cum sis in cacumie
entium solus dicere potes: Ego sum qui sum: Cui
etiam hoc nomen quod est proprie attribuitur. In omnibus
te citra perfectio esse et essentia realiter distinguntur
Tu cum sis id quo nihil melius excogitari quam non
de te ordinate dicitur quod sis ens: sed supra omne ens.
uelut Damasc. inquit. Et Tho. aqui. comprobatur:
Glorificamus ergo te qui tuam beatitudinem tuam
et gloriam propria uirtute a te ipso tenes.
Gracias agimus tibi propter magnam gloriam
tuam. Gloria tua adeo magna: atque ingens est
ut infinita sit: et mensurari non possit: quemad-
modum et bonitas: et sapientia: ceteraque talia.
Eamque ob causam te nemo comprehendere pos-
test. Et agimus tibi gratias: non solum propter
magnam gloriam tuam: quam nobis comuniz-
cas: sed etiam propter alia bona ac munera que
nobis impendis. Ita nempe Apostolus refert. In omnibus
gratias agite. Et Bernar. subiungit discite in omnibus
gratias agere: discite in referendis gratiis non esse tar-
dus aut segnis. diligenter considera que tibi ap-
ponuntur. ut nulla dona dei debita gratiarum
actione frustrentur. Domine deus rex cele-
stis: deus pater omnipotens. Tu dominus noster

tu deus noster: tu rex noster: et celestium atque terrestrium: et deus omnipotens quoniam omnia potes: et nemo sit qui de manu tua possit eruere: potentia enim tua teste Thoma. se extendit ad totum ens. unde solum id a tua potentia excluditur quod repugnat rationi entis: et hoc idem simul esse et non esse. Sane Aurelianus Augustinus ait. Quilibet dicit quod omnipotens est deus: faciat ut que facta sunt facta non fuerint non uideat se hoc dicere: faciat ut que uera sunt eo ipso quo uera sunt: falsa sint. Item Hieronimus Cum deus cetera possit: non potest uirginem reparare post ruina: et princeps periphrasticorum Aristoteles asserit: hoc solo priuatur deus in genita facere que facta sunt. porro defectus iste non tue diuine potentie omnipotens deus sed rei que de se in factibilis est: attribuendus esse uidetur Domine fili unigenite Iesu christe: nos serui te dominum inuocamus. nos per gratiam filii te filium per naturam et unigenitum obsecramus: nos famuli tui que naturaliter summum bonum optamus te Iesum christum nostrum saluatorem quotidie postulamus. Domine deus agnus dei filius patris. Tu agnus dei immaculatus et purus atque sine peccato: qui teste Esaias coram tondente te obmutuisti: os tuum non aperuisti: et sanguinem sanctum atque innocentem in cruce pro nobis peccatoribus effudisti: ideo adoramus te christe

72
3

dominus virtute a nullo te priore habita. Tu so-
lus altissimus Iesu xpe cū spiritu sancto in gloria
dei patris. Hec tñ ppositio logice ita exponēda
est. Et nihil aliud a Ihesu xpo est altissimū: Nam
li aliud in neutro genere cōem essentiā significat
Et li alius in masculio suppositi distinctionem im-
portat. hoc tñ in explanatiōe sup simbolū Atha-
nasilii diffuse expositū ē. Quare nō opus ē illa ea-
demq; repetere: sed finē facere: deūq; creberrime
rogitare: ut nobis qui gloria in excelsis deo in ec-
clesia militāti quotidie decātamus misericorditer
in triumphātī ecclesia suam gloriam tribuat: Et
faciat foeliciter Amen.

INCIPIT DONATVS THEOLOGVS

Verbum diuinum quod dei filius est: et nomē
et uerbum est. nam significat substātiā cū qua-
litate propriā uel cōem cū casu. Nomē significare
sbām cū qlitate ita sacri theologi exponūt: Tho:
aq. i. par. q. xiii. arti. i. in solu. ad ter. inquit. No-
men significare sbām cū qlitate ē significare sup-
positum cū natura uel forma determinata ī qua
subsistit. vnde sicut de deo aliqua dicuntur in con-
cretione ad significandum subsistētiam et pfecti-
onem ipus. ita dicuntur de deo noīa significātia

substātiā cum qualitate. Idem super. i. sent. di.
xxii. arti. i. in solut. ad tertium inquit. Cū dicitur
q̄ nomen significat sbām cū qlitate non intelligi-
tur qualitas et substātia pprie secūdū q̄ logicus
accipit pdicamēta distiguēs. sed grāmaticus acci-
pit sbām quātum ad modum significādi: et si mi-
liter qlitatem. et ideo qa illud quod signatur per
nomen significat ut aliquid subsistens secūdū q̄
de eo potest aliqd predicari quis secūdū rē nō sit
subsistens. sicut albedo dicit q̄ significat substāti-
am ad driām uerbi quod nō significat ut aliquid
subsistēs. Et qa in quolibet noie ē cōsiderare id a
quo iponit nomen qd est principiū innotescēdi
ideo quātū ad hoc habet modū qlitatis secūdū q̄
qlitas uel forma ē principiū cognoscēdi rē. vñ se-
cūdū phūm. v. met. vno mō forma substāialis q̄
litas dicit. nec refert quātū ad significatiōem no-
minis utq̄ principiū innotescēdi sit idē re cum eo
quod noie significat: ut in abstractis: uel diuersū
ut in hoc noie hō. Et qa deus de se ipō cognosci-
tur: iō potest sigīficari p nomen q̄ habeat qlitatē
quātū ad rōem a q̄ nomen ipoitur. Et sbām quā-
tū ad id cui nomen ipoitur. Dñs Pe. de tharatan-
tissa imitator Tho. aq. : Et romane ecclesie sum-
mus pontifex super. i. sen. di. xxii. art. i. in so. ad
v. idem asserit. Ait nempe. Aliter accipit qlitatē

et substantiam logicus scilicet secundum rem et naturam. Aliter gramaticus scilicet secundum modum significandi solum. Vnde illud quod significatur ut per se subsistens uocat substantiam: id a quo illud innotescit uocat qualitate. vnde id cui nomen imponitur uocat substantiam id a quo imponitur: qualitate. In concreta uero forma: in abstractis uero actu forme. vnde in nomine entis ipsum quod est uocat substantiam: ipsam essentiam uocat qualitate. In nomine essentie: essentiam uocat substantiam. Esse uero qualitate. Nec refert utrum utrumque horum sit differens re: aut ratione tantum. Sic autem contingit in deo intelligere. Et significare aliquid per modum qualitatis: Idem et Egidius de roma super .i. sen. di. xxii. art. .i. in solu. ad terciu: ait enim. quod substantia et qualitas quam significat nomen non accipiuntur proprie. sed substantia potest accipi pro eo cui nomen imponitur. qualitas pro eo a quo imponitur. Hec autem non semper realiter sunt distincta: Sed aliquando sola ratione differunt. Et ideo non arguitur deum esse compositum secundum rei ueritatem: sed secundum modum intelligendi quod concedimus. Hoc autem diuinum uerbum atque incarnatum: quod nomen est significat substantiam cum qualitate propriam uel coem cum casu. Substantia etenim diuini uerbi: humanitatisque propria est humanitas. Nam eius incarnatio ad

personam solam filii proculdubio terminatur.
Comunis substantia eius est deitas que tribus hypostasibus cois est: et a tribus indistincta suppositis. nec duntaxat propria est filii sicut humanitas. Humanitas uero sicut et diuinitas per omnes nominis casus apertissime decliatur. Diuinum quidem uerbum quod nomen est per cunctos casus que nominibus competunt manifeste deducitur. Et primo per nominatiuum a nominando. Nam ab eo omnis paternitas in celo: et in terra nominatur. Testis est Apostolus ad ephesios. iiii. inquit Ab eo omnis paternitas in celo et in terra nominatur. Secundo per genitiuum a gignendo. Nam uidimus gloriam eius: gloriam quasi unigeniti a patre plenum gratie et ueritatis. Iohannis. i. Tertio per dative a dando: quoniam cum eo deus omnia nobis donauit. Romanos. viii. Quarto per accusatiuum ab accusando. quia hic arguet mundum de peccato: de iusticia et de iudicio. Iob. xviii. Quinto per uocatiuum a uocando nam uocat ea que non sunt: tamquam ea que sunt. Romanos. iiii. Sexto per ablatiuum ab auferendo: quia teste scriptura. Eripuit nos de dirissimo pharaonis imperio. Et abluit. lauitque nos a peccatis nostris in sanguine suo. Apoc. i. Ceterum tale uerbum quod dei filius est non solum nomen sed uerbum est: quia cum modis et formis et temporibus sine casu agendi uel patiendi significatiuum est. quod autem dei filius uerbum sit

74
et benedicimus tibi: quia per sanctam crucem passionis
tue redimere seculum uoluisti. Qui tollis peccata mundi
miserere nobis: Solus deus nobis peccata dimittis:
sola tua gratia peccata nostra prorsus extinguit.
prorsus abstergit. Absque tua gratia parum confessio ua
let. modicum contritio prodest. In ipsa nostra confessio
ne atque contritione tua gratia cooperans condo
nat omnia liberaliter. Unde Ambrosius ait. uer
bum id est filius dei tollit peccata. Et Augustinus
addit. Nemo tollit peccata mundi nisi solus chri
stus qui est agnus tollens peccata mundi. Denique
Hostiensis egregius canonista refert. cordis con
tritioem spiritus sancti gratia precedit. sicut exteriorē
satisfactioem precedit interior contritio. Intelligas
inquit in omnibus gratia preueniente. unde tales extant
uersus. Quicquid habes meriti peruenit gratia donat
Nil deus in nobis preter sua dona coronat.

Quare peccati remissio attribuenda est gratie
dei: que est causa cause. Naturaliter enim prece
dit gratia contritionem. Sequitur inde dilectio:
quoniam qui gratiam habet: diligit equidem:
Sequitur et contritio. Nam qui diligit profecto
conteritur: quandoquidem offendit: Et ex hac con
tritione sequitur peccatorum remissio: Tu ergo
qui tollis peccata mundi: nostra peccata dimittas.
Non tamen intelligo excludi patrem: non e

tiam spiritū sanctū: nam īsepabilia sunt trinitatis
opera: Manifestū ē hoc quod supra dictum ē La
zari exemplo: quē dñs prius suscitauit: uiuifica
uitq; dicens: Lazare ueni foras. Et demum is qui
fuerat uiuus egressus: fuit a discipulis absolutus.
Insuper decem leprosi qui in uia mundati sunt:
anteq; ad sacerdotes properarent. Concludit de
niq; Hostiensis et ait. Tu dic q; quicumq; chris
tianus qui mortaliter peccat: duplici vinculo ad
satisfaciendum astringitur. Vnum quo ligatur
ad deum: et istud in contritione remittitur. Et a
liud quo ad ecclesiam: et hoc per confessionem
et satisfactionem iniunctam et absolutionem pec
cati ultimo relaxatur. Qui tollis peccata mun
di suscipe deprecationem nostram. quam ange
li nostri custodes ad te deferunt. Porro ita Criso
stimus meminit: vis scire o homo tue orationis
dignitatem: mox ut de ore tuo procedit: suscipi
unt eam angeli in manibus suis: et offerunt in cō
spectu altissimi: quam ut afferant oportet ut fer
uida sit: et lumine: igneq; caritatis accensa. Insu
per iocunda alacrisq; Sicq; ut sagitta uolabit. et
ante faciem tuam omnipotens deus tamq; intel
ligibile ante speculum oratio clara resultat. Hoc
totum Dauid prophete autoritate probatur.
Cooperās meā adiuuat uolūtātē ne frustra uelit

76
Cum ait: Preuenerunt principes id est angeli:
qui et principatus appellantur. Nos denique gu-
bernantes: nobis psallentibus atque orantibus con-
iuncti per operationis custodiam: in medio iu-
uencularum id est animarum nostrarum: que in
orando debent esse iuencule: alacres: et carita-
te feruentes. Iuencularum inquam tympani-
striarum id est de morte et passione Christi
memoriam agentium. Tympanum enim totus
Christus appellatur. In eo sane circulus est spe-
ricus: et figure circularis: cuius principium fini
coniungitur. Per hoc enim natura diuina nota
tur eterna: sine principio ac fine. Pellis extensa
caro est Christi crucifixa: et humana natura lig-
no crucis suspensa: sonus uero ex utroque proce-
dens anima est Christi in medio humanitatis
atque diuinitatis exultans. Concludamus ergo
atque in nostra oratione dicamus. Non nostris
meritis Ihesu Christe: sed per sanctam crucem
et passionem tuam: qua nos redemisti te roga-
mus audi nos: aut libera nos domine. Et tunc
suscipis deprecationem nostram supradicto mo-
do confectam. Tunc demum oramus atque exo-
ramus. Tunc gratia operans atque cooperans: in-
ter se bene conueniunt. Nam operans impellit
orare et mea preparat uoluntatem ut uelit boni

Sed ut opus faciat bonum: et oret atq; exoret: et quod postulat ipetret. et misericorditer consequatur: **Q**ui sedes ad dexteram patris miserere nobis: ut sic per tuam gratiam iustificati ad tuam perueniamus gloriam. Et tuam deitatem atq; humanitatem in patria uiderere possimus: et te ad dextram dei sedentem cernere ualeamus. Tecumq; congaudeamus et te conspiciendo delectemur: letemur quoq; exultemus etiam: atq; iocunditatem denique habeamus. Ex hoc enim quod beatitudo tua: perfectioq; tuam anime realiter coniungetur: delectabimur eodem. Ex hoc autem quod secundum apprehensionem coniungitur gaudebimus utique: propter hoc enim gaudium est de spe futurore et memoria preteritorum. Verumtamen delectamur de presentibus tantum letemur: ulterius propter gaudium interiore effectum: secundum quod ipse effectus amplissime dilatatur. quasi roboratus et perfectus ex appetibili coniunctione: unde et passio gaudium cum dilatatione cordis perficitur: Dicitur enim leticia quasi latitia. Exultabimus quippe ex hoc quod interius gaudium ad exteriora procedet. Nam exultatio: quasi extra psaltatio. Demum iocundabimur propter effectum gaudium: qui non solum demonstrat interius gaudium: sed alios etiam excitat. ad congaudendum. Quonia tu solus sanctus per essentiam propriam: naturamq; infinitam. Tu solus

76
7

patet Iohann. i. cum dicitur: in principio erat uerbum: q̄ per omnes uerborū modos uarietur August. super Iohannem refert inquiring. Verbum quod prius indeclinabile fuit carnem induens se declinabile prebuit. Et quod in se non habet modū per quosdam modos incarnatū se nobis ostēdit. Primo per indicatiuū quātū ad suam incarnationem: qm̄ apparuit benignitas et humanitas saluatoris nostri dei non ex operibus iusticie q̄ fecimus nos sed secūdum suā misericordiā saluos nos fecit. Ad Titum. iiii. Secūdo per imperatiuū quātum ad miraculorum operationem: nam hic est qui imperauit uentis et mari et facta est tranquillitas magna. Mat. viii. et Luc: viii. Increpauit uentum et tempestatem aque: et cessauit: et facta est tranquillitas. Tercio per optatiuum quātum ad suam passionem: q̄ hic suis discipulis ait: desiderio desiderauit hoc pasca manducare uobiscū anteq̄ patiar. Luc. xxii. Quarto per coniunctiuū quātum ad suam rēsurrectionem: quoniam hic est qui ait: potestatem habeo ponendi animā meā et potestatem habeo iterum sumēdi eam. Iohā. x. Quinto per infinitiuū quātum ad suā ascēsiōnē. nam hic sedet ad dexteram maiestatis in excelsis ad hebre. i. et Marc. ulti. assumptus est in celū se det a dextris dei. Est āplius tale diuinū uerbum

generis actiui: in mū di scilicet creatiōe. hoc psal.
cc fitetur inquit: Ipse dixit et facta sunt: ipse mā
dauit et creata sunt. Est et passiuū generis scilicet
in hominī redēptōe: dicitur enim pri. chorin. v.
christus pro omnibus mortuus est: et pri. pe. iiii.
xp̄us semel pro peccatis nostris mortuus est. Est
generis neutri: q̄a nec purus deus: nec purus ho
mo: Est et cois generis: q̄m deus et homo ē: Cō
firmat hoc Hilarius inquit: xp̄us partim fuit
homo: partim fuit deus: in passione totus homo
fuit: in resurrectiōe totus deus: Est amplius et ge
neris deponentis in glorificati corporis resurrex
ione: q̄m in resurrectōe corruptionem et passio
nem carnis deposuit: atq; eiusdem immortalita
assumpsit. Ro. vi. xp̄us resurgēs ex mortuis iam
nō moritur: mors illi ultra nō dñabitur. Est et ge
neris omnis: quia oīa per ip̄um facta sunt: et sine
ip̄o factum est nihil: Iohan. i. Rursus diuinum
uerbum tēporis ē presentis: q̄nq̄dem ei preterita
atq; futura sūt p̄ntia: Est et p̄teritū p̄fecti t̄pis: q̄a
in p̄ncipio erat uerbū et uerbū erat apud deū: et
deus erat uerbū: Est et p̄teritū p̄fecti in eterna ho
minū p̄destinatiōe: nā quos p̄destinauit: hos et uo
cauit: quos uocauit hos et iustificauit. quos aut̄ iu
stificauit illos et magificauit. Ro. viii. Est quoq; et
p̄teritū plusq̄ p̄fecti q̄m a deo ē plusq̄ p̄fecta h oīm

97
p̄destinatio ut cunctis theologis hoc etiā asserēti-
bus p̄destinatus quis dānari possit: nūq̄ tñ dāna-
bit: q̄ sane cōclusio secūdū cōpositū et diuisum di-
stinguēda ē ut ad ueritatē peitus deducat: testis ē
Pe. lōbar. sn̄iaꝝ cōpilator in suo. i. sent. di. xl. Et
in eius comēto: et di. eadem. Pet. de tharantasia:
Durānus de scō portiano. Egidius de ro. Iohan.
scotus: Iacobus de alta uilla: Franciscus de may-
ronis. Est insuper et futuri temporis in mundi sci-
licet renouatione: quia tunc uidebunt filium ho-
minis uenientem in nubibus cum uirtute multa
et gloria. Marc. xiii. Est deniq; et eterni temporis
qa in principio erat uerbū. In principio ut Basilus
et Hila. exponūt id ē i eternitate. ut filii ad p̄sem
coeternitas insinuet. Iterū dīnum uerbū sp̄ei ē pri-
mitie. qa primū rex oīum principū. Gen. i. in pri-
cipio deus creauit celū et terrā. glo. in principio id
ē in filio: aut diuino uerbo: Hoc idem Tho. aq.
asserit. i. parte. q. lxi. arti. iiii. in solutiōe ad terciū
Insuper canit ecclesia. Ante luciferum genitus:
et ante secula natus: hodie saluator noster mun-
do apparuit. Est et speciei deriuatiue. Nam des-
cendens a patre luminum. Iacob. primo. Et
deus de deo. Lumen de lumine: deus uerus de
deo uero. ut etiam in ecclesie simbolo decatur:
Est ap̄lius et figure simplicis. s. in nature unitate

atq; simplicitate que diuidi ac distingui non po-
test: Est et figure composite in naturæ scilicet
coniuuctione duarum Est et persone secunde. q̄a
secunda in personarum trinitate ypostasis. Est et
numeri singularis: quia unicus dominus noster
Ihesus christus. Est et numeri pluralis in persona-
rum. s. trinitate. Vel numeri singularis est in sua
substantia que una est essentialiter. Et pluralis
numeri in sua essentia: que trina est personaliter
Proinde sciendum est secundum Thomā aq̄i.
in pri. sen. di. viii. q. ii. arti. iii. q̄ iste locutiōes de
deo ab intellectu nostro formate per uerba tem-
poralia non sunt false. Diuinum etenim esse ut
Dyonisius ait preaccipit sicut causa in se omne
esse quātum ad id quod est perfectionis in om-
nibus. Et ideo enunciamus de ipso omnium tem-
porum uerba propter id q̄ ip̄e nulli tēpori deest
Et q̄ quid est perfectionis in omnibus temporib;
bus ip̄e habet. Ceterum animaduertendum est
q̄ ex supradictis temporalibus uerbis nullum tē-
pus ita accomodatum est ad uerbi diuini eterni-
tatem insinuandam sicut preteritū imperfectum.
Ob hanc igitur causam Iohannes significare uo-
lens eternitatem eiusdem quantum ad naturam
diuinam semper utitur p̄terito imperfecto erat. inq̄
ens In principio erat uerbum: et uerbum erat a

92
pud deum: et deus erat uerbum. Pñs enim tēpus
aliqd esse significat: sed nō illud fuisse: Preteritūp
fectū aliqd fuisse denotat: sed illud terminasse: at
q̄ defuisse. Similiter etiā p̄teritū plusq̄pfectū id fi-
nitū esse significat. Futurū quoq̄ quicq̄ uenturū fo-
re: sed id non dū esse demonstrat: Preteritū uero
imp̄fectū aliquid esse: idq̄ nō finisse manifestat.
Non sine causa ergo Iohannes grāmaticus erudi-
tus sep̄ssime replicat: erat. ut uerbi diuini naturā
indicaret eternā. Cuius sane Iohā. in hoc sapien-
tiā Hiero. amirās inquit: et in sui laudē ifert hoc
doctus Plato nesciuit: hoc eloquens Demosche-
ignorauit. Est āplius intelligēdū q̄ diuinum uer-
bū non tm̄ p̄ nomen et uerbū: uerū etiā p̄ Partici-
piū: ceterasq̄ ōrōnis partes significari potest.
Per participiū quod tertia pars ē ōrōnis: ut cum
dicitur: deus uel diuinū uerbū ē intelligēs uel po-
tens: uel huius: et tm̄ uerba et participia dicta de
ip̄o non significāt aliquid tēporale in ip̄o: sed ue-
rū est q̄ quātum ad modū significādi: quo tēpus
cōsignificāt: deficiūt a reſsentatiōe ip̄ius. hec tho-
mas sup̄. i. sen. di. xxii. art. i. Sed in prima par. q.
xiii. arti. i. ita meminit: Verba uero et participia
cōsignificātia tēpus dicuntur de deo ex eo q̄ eter-
nitas includit omne tēpus. Sicut enim simplicia
subsistētia nō possumus app̄hēdere et significare

nisi p modū cōpositoꝝ: Ita simplicē eternitatem
nō possumus intelligere uel uoce exprimere nisi
p modū tēporaliū reꝝ: et propter hāc cōnaturali
tatē intellectus n̄ri ad res cōpositas et tēporales.
Quarta pars oꝛonis ē Pronomen. quo etiā deus
seu diuinū uerbum significari potest: ut habetur
exo. iiii. ego sum qui sum. Et quis nō possit deinō
strari quātū ad sensum potest tñ demōstrari quā
tū ad intellectū: secundum illud q̄ intellectus de
ip̄o app̄hēdere p̄t. hec Tho. sup. i. seu. ubi sup.
et pri. par. loco eo. Quinta pars oꝛonis ē Prepo
sitiō: p quā significari potest huānatū uerbū: aut
q̄ diuino uerbo dei filio cōuenit. Nā sicut p̄posi
tīo ceteris p̄tibus p̄ponitur oꝛonis: ita diuinū uer
bū cūctos hoīes antecedit: Testis ē Apostol. ad
Ro. viii. inquit. ut sit ip̄e primogenitus in mul
tis fratribus. Et ad colo. i. primogenitus oīs crea
ture. Sexta oꝛonis pars ē Aduerbiū: quod stat
iuxta uerbū: et hoc q̄dem diuino uerbo cōpetere
potest. Nā dicimus uerbū diuinū bis natū esse: se
mel ex patre eternaliter: semel ex m̄re temporali
ter. Hoc August. asserit in libro de fide ad Petꝝ.
Et Iohā. damas. li. iiii. c. i. quos ābos allegat et ma
gister sen. li. iiii. di. viii. Et Tho. Et Bonauētura: et
Riccardus de media uilla sup eoꝝ. iiii. di. eadem.
Septia oꝛonis pars ē Interiectio: que diuino uer

77
80

bo interdum applicatur. Inquiète psalmista: heu
mibi quia incolatus meus prolongatus est.
Octaua est Coniunctio: que ei maxime conueni-
nit: quoniam sicut coniunctio duo extrema scili-
cet suppositum et appositum connectit: Ita diui-
num uerbum naturam humanam peccato medi-
o separatum a deo ipsi etiam deo clementer uniu-
it: Que nempe duo extrema sunt: primū uideli-
cet et ultimum. Limitatum et infinitum. Hoc re-
fert Apostolus dicens. i. Thī. iiii. Mediator dei et
hoīum Ihesus xp̄us: patet ergo donatus theolo-
gus cū suis octo orōnis partibus. Sed preter ea
que dicta sunt multe q̄stioēs theologie solui pos-
sunt grāmatice respōdendo. Consi emur eqdem
diuinum uerbum unum esse in trinitate supposi-
tum dicimus quoq; q̄ tres sunt persone. Et q̄ pa-
ter et filius et ip̄s sanctus unus sunt eternus: et
nō tres eterni: deinde dicit̄ in simbalo Atha. he
plōe coeterne sibi sunt et coeql̄es. Soluit̄ hec q̄o
grāmatice. s. adiectiue: uel substantiue. Adiectiue
tres eterni: tres sapiētes: tres oīpotētes. Substan-
tiue unus eternus: et ita de aliis hoc inquit Tho.
.i. part. q. xxuix. arti. iiii. q̄ nominū essentialium
quedam significant essentiam substantiue: que-
dam uero adiectiue. Ea uero que substantiue sig-
nificant essentiam de tribus p̄lois p̄dicatur. Ea tñ

que significāt essentiam adiectiue: significāt essen-
tiam in plurali. Cuius ratio est: quia noīa substā-
tiua significāt aliquid p modū substātie. Adiecti-
ua uero noīa p modū accidētis significāt: quod
inheret subiecto. Substantia autem sicut p se ha-
bet essentiam: ita per se habet unitatem uel mul-
titudinem. vnde et singularitas uel pluralitas no-
minis substantiui attenditur secūdm formā sig-
nificatam p nomē. Adiectiua autem sicut habēt
esse in subiecto: ita ex subiecto recipiūt unitatem
uel multitudinem: Et ideo in adiectiuis attēditur
singularitas uel pluralitas secūdm supposita. In
creaturis autem non inuenitur una forma in plu-
ribus suppositis: Nec unitate ordinis: ut forma
multitudinis ordinate. Vnde noīa significātia ta-
lem formam si sint substātiua p̄dicantur de pluri-
bus in singulari: non autem si sint adiectiua. Di-
cimus enim q̄ multi hoīes sunt collegium: uel ex-
ercitus: aut populus: Dicimus tñ q̄ plures hoīes
sunt collegiati. In diuinis autem essentia diuina
significatur p modū forme: que quidem simplex
est et maxime una. vnde noīa significātia diuinā
essentiā substantiue singulariter de tribus p̄sonis
p̄dicantur: et non pluraliter. Hec igitur ratio est
quare sortem et platonem et ciceronem dicimus
tres homines: patrem autem et filiū et sp̄ritum

sanctum non dicimus tres deos: sed unum deū:
quā in tribus humane nature suppositis tres hu-
manitates sunt: in tribus autem personis diuinis
ē una diuina essentia. Que uero significat essentia
adiectiue pluraliter predicantur de tribus prop-
ter pluralitatem suppositorum. Dicimus enim
tres existentes: uel tres sapiētes aut tres eternos
et increatos et immensos si adiectiue sumantur.
Si uero substantiue: dicimus unum increatum: im-
mensum: et eternum: ut dicit Athanasius: et licet
deus significet deitatem habentem: tamen ē alius
modus significandi: Nam deus dicitur substan-
tiue: sed habens deitatem dicitur adiectiue. vnde
licet sint tres habentes deitatem: non tamen seq-
tur q̄ sint tres dii. Eodem modo soluitur alia q̄
Nam possumus dicere q̄ pater et filius sunt duo
spirantes adiectiue propter pluralitatem suppo-
sitorum: non autem duo spiratores substantiue:
propter unam spirationem. Nam adiectiua no-
mina habent numerum secundum supposita.
Substantiua uero a se ipsis secundum formā sig-
nificatam. q̄ uero Hilarius dicit q̄ spiritus san-
ctus est a patre et filio autoribus: Exponendum
est q̄ ponitur substantiuum pro adiectiuo. Hæc
Thomas ubi supra. q. xxxvi. arti. iiii. in solutioe
ad sextum. Similiter grāmatice soluitur alia q̄

ubi dicitur per Augustinum in libro de fide ad
Pet̄: Vna est essentia patris et filii et spiritus sc̄i:
c̄ti: in qua non est aliud pater: aliud filius: aliud
spiritus sanctus: quāuis personaliter sit alius pa-
ter: alius filius: alius spiritus sanctus. ubi sanctus
doctor libro eodem ait. q. xxxi. art. ii. q̄ hoc no-
men alius masculine sumptum non importat ni-
si distinctionem suppositi. vnde conuenienter di-
cere possumus q̄ filius est alius a patre: quia sc̄i-
cet est aliud suppositum diuine nature sicut et al-
ia persona et alia ypostasis: Sed aliud in neutro
genere sumptum distinctionem dicit essentie seu
nature: quod nullo modo concedendum est.
Similiter gr̄matice soluitur hec dubitatio: cum
dicitur: solus pater est deus: Et pariter ceu c̄tat
ecclesia. Tu solus altissimus Ihesu Christe. Cui
questioni sanctus Thomas respondet ubi supra
q. eadem. art. iiii q̄ cum dicitur hec oratio: seu
propositio: Solus pater est deus: Solus Ihesus
christus est altissimus. Hec dictio exclusiua solus
si excludat alium masculine: propositio est falsa.
ut cum dicitur pater est deus: et nullus alius a pa-
tre est deus. hec propositio exponens falsa est.
Nā filius est alius a patre: et tamen est deus. Sed
si si solus excludat aliud neutraliter tantum: pro-
positio uera est. quia filius est alius a patre: nō ta

men aliud. Et similiter spiritus sanctus. Sunt et
alie theologice questiones que etiam gramatice
solui possent quas breuitati studens omittere de
creui.

Finit donatus Theologus.

Registrum huius libelli. 82. Blatt.

Duo lumina 8
diuino spiritu 5

Post resurrectionem 55
nimium 57

Sibilla Phrigia 27
peccator 28

Tua insuper 63
Insuper te 65

Auditis de te 31
Sanguine 33

meminit 77
dominus 73

At iuuenem 39
Omen erat 41

4 pud deum 79

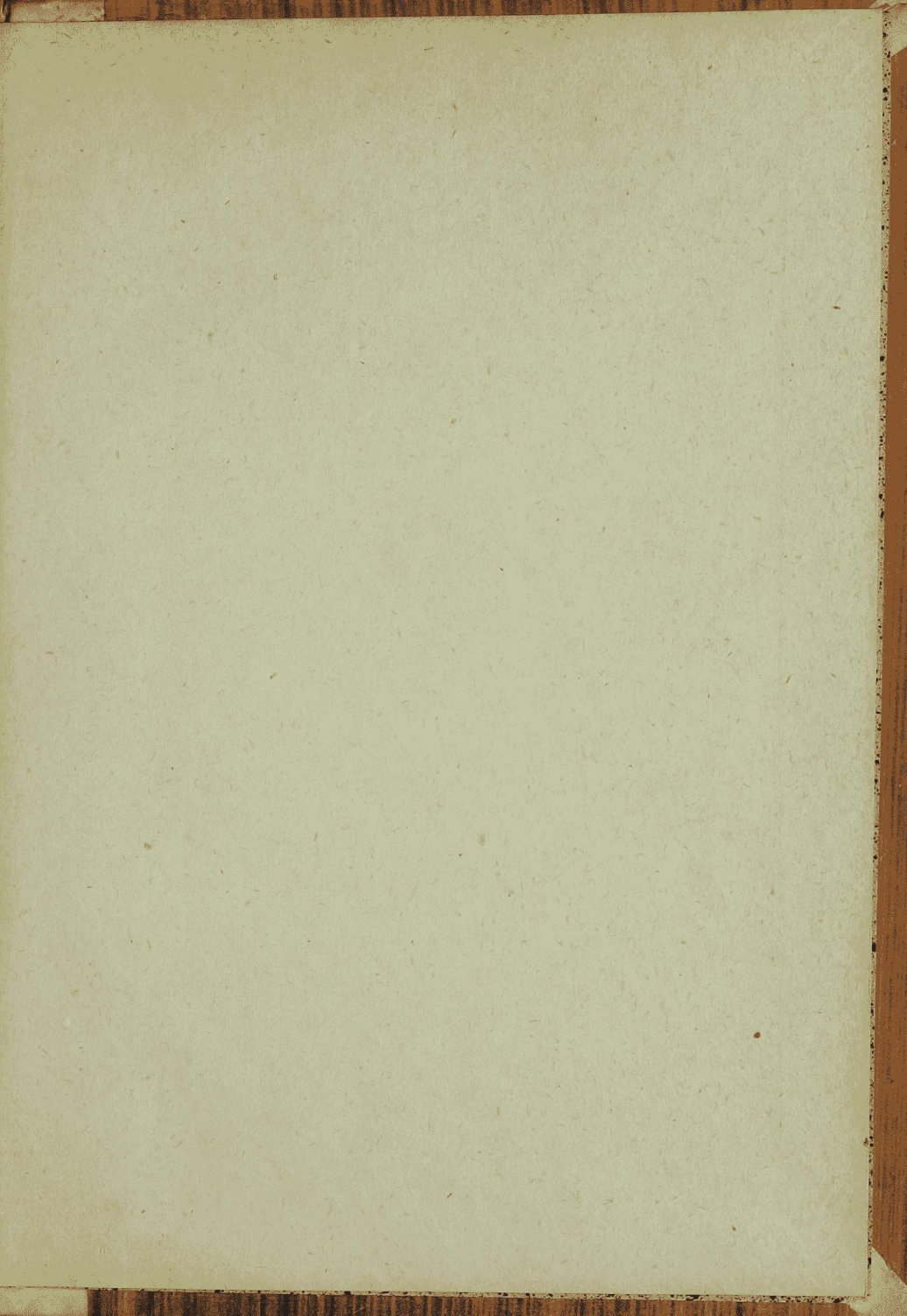
Vmbre ibant 47
ne prophanet 49

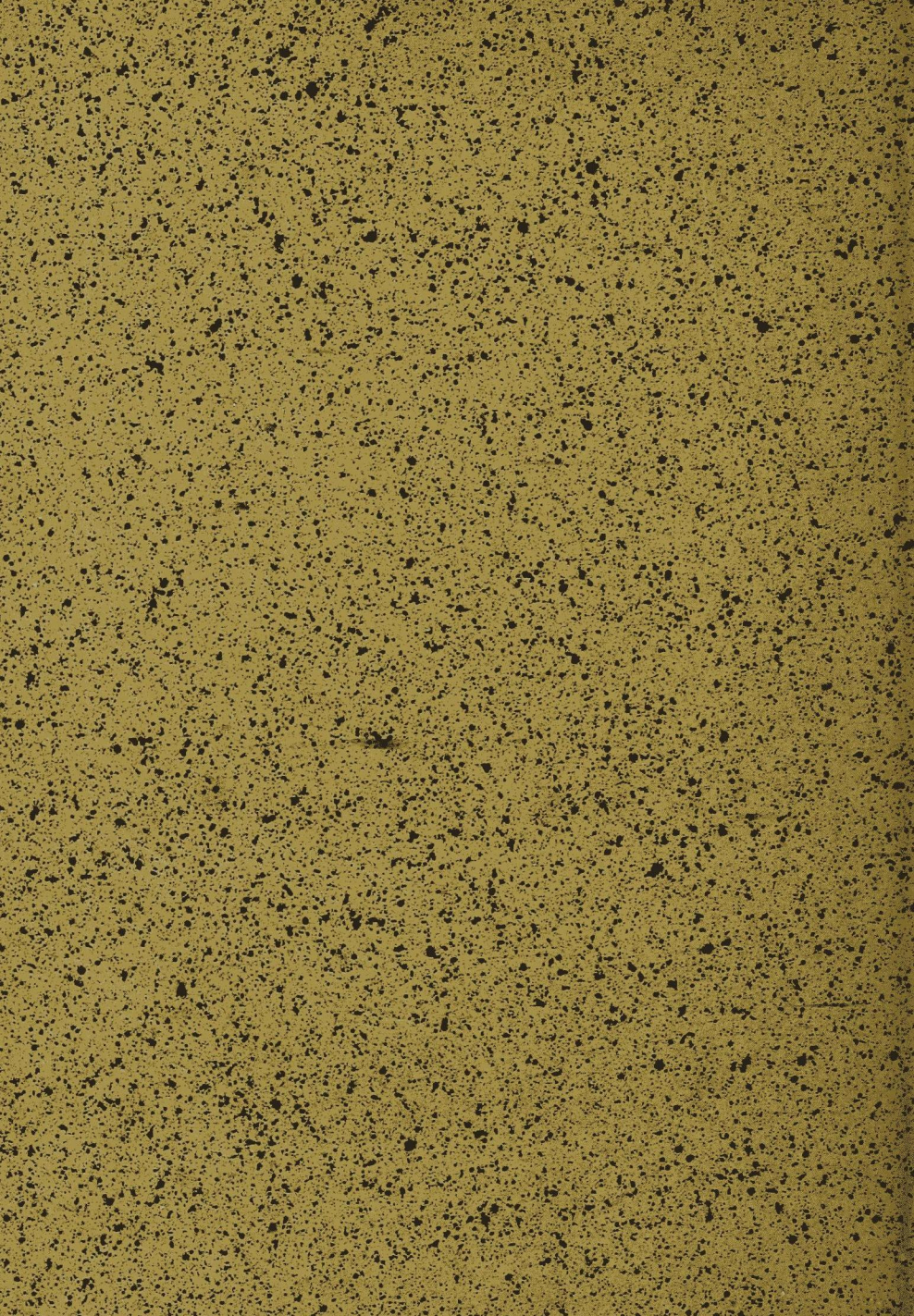
Impressum Ro. An. dñi. MCCCCLXXXI. Se
dēte Sixto. iiii. Pont. Max. An. eius Vndecimo
Die prima Mensis Decembris. Foeliciter.

K

Journal

Hoffelner 1862. XX.

